

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

ES regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz lauksaimniecības nozari

Autori:

Alberts Auziņš, Ieva Leimane, Astra Varika, Viktors Bobovičs

2025.gada novembrī

Ierobežojumi

Pētījums ir finansēts ar valsts atbalstu projekta Nr. 25-00-SOINZ03-000018 ietvaros, un tas turpina 2024.g. veikto pētījumu. Pētījumā ir analizētas notikušās pārmaiņas Taksonomijas regulējumā, ieskaitot tiesību aktu, politikas dokumentu un citu būtisku dokumentu projektos.

ES regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz Latvijas lauksaimniecības nozari ir veikts Taksonomijas regulējuma kontekstā, balstoties uz informāciju, kura iegūta no avotiem, kas bija pieejami līdz 25.11.2025. Šis apstāklis īpaši attiecas uz ES tiesību aktiem un tiesību aktu projektiem, jo Taksonomijas regulējums vēl ir tapšanas stadijā, t.sk. nav pabeigta Omnibusa priekšlikuma pieņemšana. Atsevišķos gadījumos pētījuma autori ir izmantojuši arī informāciju, kas iegūta pēc 25.11.2025. Tomēr tas neizslēdz iespēju, ka informācijai, kas kļuvusi pieejama (zināma) pēc 25.11.2025., varētu būt būtiska ietekme uz šī pētījuma rezultātiem un secinājumiem.

Pētījumā Taksonomijas regulējums ir aplūkots saskaņā ar esošo Taksonomijas regulas (Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852) darbības jomu – vides ziņā ilgtspējīgas saimnieciskās darbības. Pētījumā nav aplūkota potenciālā Taksonomijas regulējuma darbības jomas paplašināšana attiecībā uz sociālajiem mērķiem (sociālā taksonomija).

Eiropas ilgtspējas ziņu sniegšanas standartiem (ESRS) pētījuma ietvaros ir analizēta plānotā ESRS vienkāršošana, kā arī topošie brīvprātīgie ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti. Primāri ir aplūkoti starpnozaru standarti un vides standarti, jo tie sasaucas ar pētītajiem vides ilgtspējas aspektiem Taksonomijas regulējuma kontekstā. Šī iemesla dēļ nav pētīti ESRS, kas saistīti ar sociālajiem aspektiem un pārvaldību.

Omnibusa priekšlikuma ietvaros plānotās izmaiņas Direktīva par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju (CSDDD) pētījumā ir aplūkotas ierobežotā apjomā, jo Latvijas lauku saimniecības nav šīs direktīvas subjekts un rosinātie grozījumi ierobežos informācijas pieprasīšanu no mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

Pētījumā ir vērtēta ietekme uz lauksaimniecību (NACE 2.1 kods A01) un pārtikas ražošanas sektoru (NACE 2.1 kods C10, neietverot C10.2). Pētījumā nav vērtēta ietekme uz zivju pārstrādi (NACE 2.1 kods C10.2), jo šī nozare nav saistīta ar lauksaimniecību, kā arī nav vērtēta ietekme uz dzērienu ražošanu (NACE 2.1 kods C11), jo šai nozarei nav būtiskas saistības ar lauksaimniecību kā stratēģiski svarīgu izejvielu avotu.

Pētījumā lietotā terminoloģija pamatā balstās uz ES tiesību aktu oficiālajos tulkojumos lietoto terminoloģiju. Jāatzīmē, ka Taksonomijas regulējums un ilgtspējas jautājumu regulējums kopumā ir samērā jauns un tajā trūkst stabilas terminoloģijas latviešu valodā. Tādēļ pētījumā ir lietoti arī autoru veiktie terminu tulkojumi no angļu valodas. Atsevišķos gadījumos autori ir atkāpušies no tiesību aktu projektos lietotajiem tulkojumiem, ja tie autoru ieskatā nav bijuši korekti vai termina būtībai atbilstoši. Tulkotiem terminiem iekavās ir norādīti angļiskie termini.

Saīsinājumi

ALTUM – attīstības finanšu institūcija “ALTUM” (AS “Attīstības finanšu institūcija Altum”)

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

AREI – Agroresursu un ekonomikas institūts

AR – piemērošanas prasības (*application requirements*) jeb ESRS obligātās metodiskās norādes

AS – akciju sabiedrība

AuM KPI – pārvaldīšanā esošo aktīvu “zaļais” koeficients (*green ratio for assets under management*)

BMR – Klimata pārejas etalonu regula (*Benchmark regulation*) jeb Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/2089

CapEx – kapitālieguldījumi jeb investīciju (ieguldījumu) izdevumi (*capital expenditure*)

CapEx KPI – KPI, kas saistīts ar kapitālieguldījumiem

CEI – oglekļa ekspozīcijas indekss (*carbon exposure index*)

CH₄ – metāns

CO₂ – oglekļa dioksīds (ogļskābā gāze)

CO₂ ekv. – CO₂ ekvivalents

CRR – Kapitāla prasību regula (*Capital Requirements Regulation*) jeb Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013

CRVA – Klimata riska un ievainojamības novērtējums (*Climate Risk and Vulnerability Assessment*)

CSDDD – Direktīva par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju (*corporate sustainability due diligence*) jeb Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1760

CSRD – Direktīva par korporatīvo ilgtspējas ziņu sniegšanu (*Corporate Sustainability Reporting Directive*) jeb Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2022/2464

DA – deleģētais akts

DMA – dubultā būtiskuma novērtējums (*double materiality analysis*)

DNSH – nerada būtisku kaitējumu (*do no significant harm*)

DP – datu punkti (*data points*)

DR – informācijas atklāšanas prasība (*disclosure requirement*)

EIB – Eiropas Investīciju banka (*European Investment Bank*)

EIF – Eiropas Investīciju fonds (*European Investment Fund*)

EBF – Eiropas Banku federācija (*European Banking Federation*)

EBI – Eiropas Banku iestāde (*European Banking Authority*).

ED – sākotnējā projekta versija (sabiedriskai apspriešanai) (*Exposure draft*)

ED – Exposure draft

EFRAG – iepriekš pazīstama kā Eiropas Finanšu pārskatu padomdevēja grupa (*European Financial Reporting Advisory Group*), šobrīd tiek lietots tikai saīsinājums

EK – Eiropas Komisija

ES – Eiropas Savienība

ESBG – Eiropas krājbanku un banku mazumtirdzniecības banku pakalpojumu grupa¹ (*European Savings and Retail Banking Group*)

ESG² – vides, sociālie un pārvaldības (*environment, social, governance*) [kritēriji, ko izmanto, lai novērtētu uzņēmuma ilgtspēju un sociālo ietekmi]

ESRS – Eiropas Ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti (*European Sustainability Reporting Standards*)

EUR – eiro (*euro*)

F&C KPI – KPI par pakalpojumiem, kas nav aizdevumi – maksas un komisijas naudas (*KPIs on services other than lending – Fees and Commissions*)

FinGuar KPI – zaļo aktīvu koeficients attiecībā uz sniegtajām finanšu garantijām (*green ratio for financial guarantees to financial and non-financial undertakings*)

FNA – Finanšu nozares asociācija

FPIC – brīva, iepriekšēja un informēta piekrišana (*free, prior and informed consent*)

GAR – zaļo aktīvu attiecība (*green asset ratio*)

GDR – vispārīgā informācijas atklāšanas prasība (*general disclosure requirement*)

Grāmatvedības direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/34/ES

HFC – fluorogļūdeņraži

ICAAP – iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas process (*internal capital adequacy assessment process*)

IFRS – Starptautiskie finanšu pārskatu standarti (*International Financial Reporting Standards*)

ILAAP – iekšējā likviditātes pietiekamības novērtēšanas process (*internal liquidity adequacy assessment process*)

IRO – ietekmes, riska un iespēju [pārvaldība]³ (*impact, risk and opportunity [management]*)

ISSB – Starptautiskā ilgtspējas standartu padome (*International Sustainability Standards Board*)

iXBRL – saskaņota paplašināma komerciālo pārskatu valoda (*Inline eXtensible Business Reporting Language*) [cilvēklasāms un mašīnlasāms formāts]

KPI – galvenais(ie) snieguma rādītājs(i) (*key performance indicator(s)*)

kWh – kilovatstunda

¹ dēvēta arī par Eiropas krājbanku grupu

² latviešu valodā tiek lietots arī saīsinājums "VSP"

³ būtiskuma novērtēšanas procesa sastāvdaļa ESRS

LB – Latvijas Banka

LCA – dzīves cikla analīze (*Life Cycle Assessment*)

LEAP – atrast, izvērtēt, novērtēt, sagatavoties (*locate, evaluate, assess, prepare*)⁴

LSME – ESRS biržā kotētajiem uzņēmumiem

MDR – minimālās informācijas atklāšanas prasības (*minimal disclosure requirements*)

MS – Microsoft

MVU – mazie un vidējie uzņēmumi

MWH – megavatstunda

N – slāpekļis

NACE 2.0 – Saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Kopienā, 2. redakcija

NF3 – slāpekļa trifluorīds

NFRD – Nefinanšu informācijas sniegšanas direktīva (*Non-Financial Reporting Directive*) jeb Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/95/ES⁵

NMIG – Neobligātās ilustratīvās vadlīnijas grozījumi ESRS (*Non-mandatory illustrative guidelines*)

N₂O – dislāpekļa oksīds

NO_x – slāpekļa oksīdi (NO, NO₂)

ODS – ozonu noārdošas vielas

OpEx – darbības izdevumi (*operational expenditure*)

OpEx KPI – KPI, kas saistīts ar darbības izdevumiem

PAB – Parīzes nolīgumam pielāgoti etaloni (*Paris-aligned Benchmarks*)

PAT – rīcībpolitika, darbības un mērķi (*policies, actions and targets*)

PFC – perfluorogļūdeņraži

REACH regula – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1907/2006

SBTi – Zinātnē balstīto mērķu iniciatīva (*Science Based Targets initiative*)

SC – būtiska sekmēšana (*significant contribution*)

SEG – siltumnīcefekta gāzes

SF₆ – sēra heksafluorīds

SFDR – Ar ilgtspēju saistītās finanšu informācijas atklāšanas regula jeb Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/2088

SO_x – sēra oksīdi

Taksonomijas regula – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852

TPK – tehniskās pārbaudes kritēriji (*technical screening criteria*)

⁴ LEAP pieejai šobrīd nav vispārējā tulkojuma latviešu valodā

⁵ šī direktīva groza (faktiski papildina) Grāmatvedības direktīvu

VSME standarts – brīvprātīgie ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti biržā nekotētiem MVU
(*Voluntary standard for non-listed micro-, small- and medium-sized undertakings*)

XBRL – paplašināma komerciālo pārskatu valoda (*eXtensible Business Reporting Language*)
[mašīnlasāms formāts]

Saturs

Kopsavilkums	8
1. Taksonomijas regulējuma tiesiskais un politiskais ietvars	9
1.1. Vispārējais ietvars	9
1.2. Omnibusa priekšlikums.....	14
2. MVU ilgtspējīga finansējuma standarts.....	22
3. Regulējuma ietekme uz banku kreditēšanas politiku.....	28
3.1. ESG aspektu integrēšanā kredītrisku pārvaldībā	29
3.2. Deleģētā akta grozījumu ietekme uz banku KPI un ilgtspējīgu kreditēšanu	34
3.3. Taksonomijas regulējuma loma SEB ilgtspējas pārvaldībā un kreditēšanas praksē ..	37
3.4. Izmaiņas LB Kredītu reģistra regulējumā	44
4. Finansējuma pieejamība aizdevumiem, kas veicina virzību uz ES klimata mērķiem	46
5. Ilgtspējas ziņošana.....	51
5.1. Ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti.....	51
5.2. Brīvprātīgie ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti	78
Novērtējuma rezultāti un priekšlikumi.....	84
Informācijas avoti	87

KOPSAVILKUMS

Šajā pētījumā ir sniegts Eiropas Savienības (ES) regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz Latvijas lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozari Taksonomijas regulējuma kontekstā. Pētījums ir 2024.g. veiktā pētījuma turpinājums. Tādēļ 2025.g. primāri ir pētītas regulējumā notikušās izmaiņas, potenciālās izmaiņas un šo izmaiņu radītie izaicinājumi. Ņemot vērā, ka no Ilgtspējīga finansējuma platformas un Eiropas Komisijas (EK) puses ir aizkavējusies tehniskās pārbaudes kritēriju izstrāde lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēm, bet vienlaikus ir notiek būtiska regulējuma vienkāršošana Omnibusa priekšlikuma ietvaros, pētījumā ir analizētas šī likumdošanas priekšlikuma ietvaros rosinātās pārmaiņas, t.sk. attiecībā uz ilgtspējas ziņu sniegšanu. Pētījumā ir analizēta arī ilgtspējas aspektu integrēšana kredītrisku pārvaldībā, jo īpaši ņemot vērā jaunākās Eiropas Banku iestādes pamatnostādnes. Vēl pētījumā ir aplūkotas un analizētas EFRAG rosinātās izmaiņas t.s. pilna tvēruma Eiropas ilgtspējas ziņu sniegšanas standartos.

Pētījumā vērtēta regulējuma tiešā ietekme uz lauksaimniecību un pārtikas ražošanu (lauksaimniecības produktu pārstrādi), kā arī analizēta regulējuma iespējamā netiešā ietekme – regulējuma ietekme uz lauksaimniecības un pārtikas sektoros strādājošo uzņēmumu iespējām piesaistīt finansējumu, galvenokārt aizņēmumu (kredītu) formā, kā arī regulējuma ietekme uz šajās nozarēs strādājošo uzņēmumu dalību piegāžu ķēdēs.

Lai arī izmaiņas Omnibusa priekšlikuma ietvaros ļoti būtiski samazinās Taksonomijas regulējuma tvērumu, tiešā veidā skarot ļoti mazu Latvijas uzņēmumu skaitu, regulējumam būs būtiska netiešā ietekme uz lauksaimniecības un pārtikas ražošanas uzņēmumiem Latvijā, kas perspektīvā var izpausties caur ārējā finansējuma pieejamību, jo regulējums attiecas uz banku sektoru. Tāpat netieša ietekme sagaidāma saistībā ar uzņēmumu dalību piegādes ķēdēs, jo piegāžu ķēdēs regulējums attieksies uz lielajiem uzņēmumiem ar darbinieku skaitu virs 1 000 un šiem uzņēmumiem būs nepieciešams iegūt un apkopot ilgtspējas informāciju par savām vērtības ķēdēm. Vienlaikus jāatzīmē, ka topošie brīvprātīgie ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti ierobežos informācijas apjomu, ko šie lielie uzņēmumi varēs pieprasīt no mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), kā arī mazākiem lielajiem uzņēmumiem.

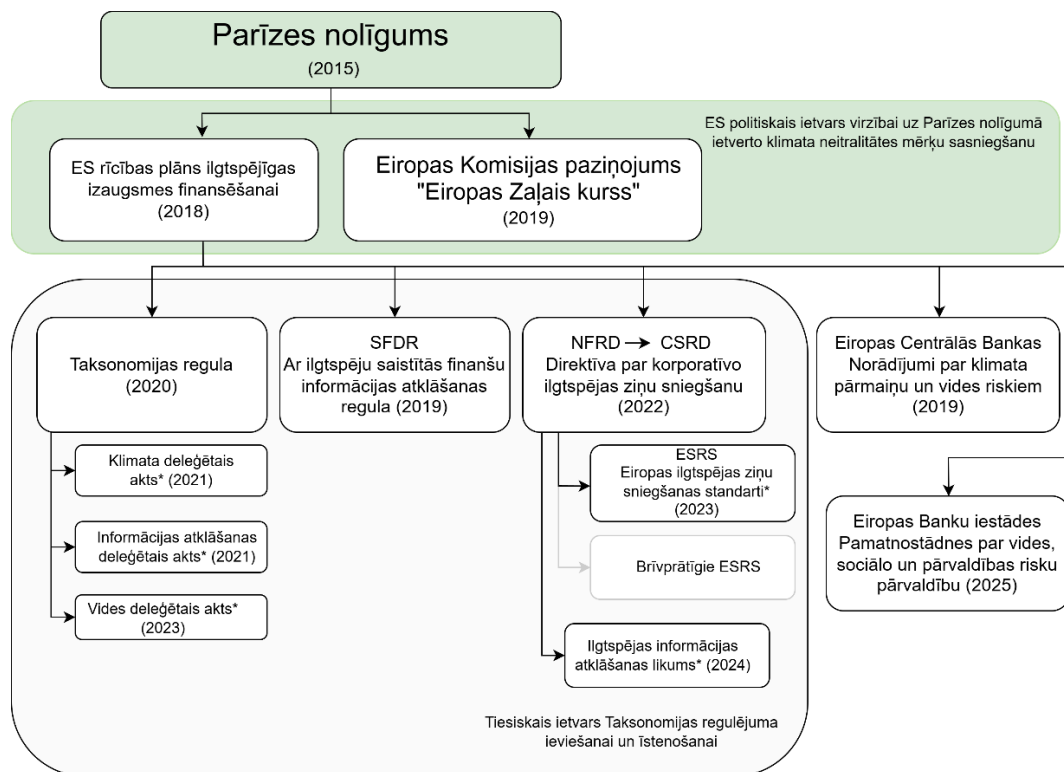
Ilgtspējas (t.sk. Taksonomijas) regulējuma tiesiskais un politiskais ietvars vēl ir tapšanas procesā, it īpaši attiecībā uz lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozari (piemēram, ir liela nenoteiktība par tehniskās pārbaudes kritērijiem gan klimata, gan pārējiem četriem vides mērķiem). Šī iemesla dēļ šobrīd nav skaidri zināmi tehniskās pārbaudes kritēriji, kuri tiks izmantoti, lai novērtētu saimnieciskās darbības ilgtspēju vides ziņā lauksaimniecībā un pārtikas ražošanā. Tāpat vēl iespējamās izmaiņas brīvprātīgo ilgtspējas ziņu sniegšanas standartu tapšanas procesā, jo šobrīd publiski pieejami ir tikai EK rekomendētie brīvprātīgie standarti biržā nekotētiem MVU, kur tvērums ir šaurāks.

Pētījuma autoru priekšlikumi ir sniegti nodaļā “Novērtējuma rezultāti un priekšlikumi”.

1. TAKSONOMIJAS REGULĒJUMA TIESISKAIS UN POLITISKAIS IETVARS

1.1. Vispārējais ietvars

Taksonomijas regulējums ir daļa no plašāka ilgtspējas tiesiskā un politiskā ietvara (skat. 1.1. attēlu). Šī ietvara pamatu veido Parīzes nolīgums, kas nosaka mērķi sasniegt klimata neitralitāti 21. gadsimta otrajā pusē⁶. Papildus jāatzīmē, ka Parīzes nolīgums izvirza arī mērķi “finanšu plūsmas pieskaņojot izvirzītajam kursam uz mazākām siltumnīcefekta gāzu emisijām un klimatnoturīgu attīstību”⁷. Lai sasniegtu šos mērķus Eiropas Savienība (ES) ir pieņēmusi rīcības plānu ilgtspējīgas izaugsmes finansēšanai (*EU Action plan on sustainable finance*)⁸ un Eiropas Zaļo kursu⁹, kuru būtisks elements ir klasifikācijas sistēma ilgtspējīgām saimnieciskajām darbībām jeb ES Taksonomija (*EU taxonomy for sustainable activities*). Jāatzīmē, ka Eiropas Zaļais kurss nosaka mērķi sasniegt klimata neitralitāti 2050.g.

* tiesību akts vienu vai vairākas reizes grozīts pēc pieņemšanas

1.1. attēls. ES ilgtspējas regulējuma politiskais un Taksonomijas regulējuma tiesiskais ietvars

⁶ Parīzes nolīguma 4.panta 1.punkts. ES ir izvirzīts mērķis klimata neitralitāti sasniegt līdz 2050.g.

⁷ Parīzes nolīguma 2.panta 1.punkta c) apakšpunkts

⁸ Komisija paziņojums “Rīcības plāns: ilgtspējīgas izaugsmes finansēšana” (*Action Plan: Financing Sustainable Growth*). COM(2018) 97 final.

⁹ Komisijas paziņojums “Eiropas zaļais kurss”. COM(2019) 640 final.

Taksonomijas regulējuma tiesiskais un politiskais ietvars turpina veidoties, it īpaši pēc t.s. Omnibusa priekšlikuma (skat. 1.2. apakšnodaļu), un kopš 15.11.2024. ir notikušas vairākas pārmaiņas. Šobrīd šī regulējuma tiesisko un politisko ietvaru veido Taksonomijas regula¹⁰, kā arī citi ES tiesību akti, piemēram:

1. SFDR¹¹ – definē finanšu tirgus dalībniekus un finanšu produktus, uz kuriem attiecas Taksonomijas regulējums.
2. Klimata pārejas etalonu regula (BMR) – groza Regulu (ES) 2016/1011 un regulē ar SFDR darbību saistītus jautājumus, galvenokārt ar ilgtspēju saistītu informācijas atklāšanu attiecībā uz etaloniem (*sustainability-related disclosures for benchmarks*). Uz šīs regulas pamata ir izdota ES etalonu regula Parīzes nolīgumam pielāgotiem etaloniem (*EU Benchmark Regulation for Paris-Aligned Benchmarks*)¹², kura citu starpā nosaka t.s. izņēmumus (izslēgšanu) no Parīzes nolīgumam pielāgotiem etaloniem (skat. 2. nodaļu).
3. Kapitāla prasību regula (CRR) – šī regula primāri nosaka pašu kapitāla prasības kredītpējām un šo regulu ES tiek ieviests “Bāzele III” (*Basel III*) starptautiskais banku tiesiskais regulējums. Taču jāatzīmē, ka CRR nosaka arī pienākumu kredītiestādēm atklāt informāciju par vides, sociālajiem un pārvaldības (ESG) riskiem¹³, kā arī pašām ņemt vērā vides mērķu sasniegšanu kapitāla prasību kredīriskam novērtēšanā¹⁴.
4. CSRD (Direktīva par korporatīvo ilgtspējas ziņu sniegšanu) – šī direktīva groza NFRD (nefinanšu informācijas sniegšanas direktīvu), kā arī citus ES tiesību aktus (piem., Grāmatvedības direktīvu). Šī direktīva nosaka Taksonomijas regulas subjektus jeb uzņēmumus, uz kuriem tieši attieksies Taksonomijas regulējums. Šī direktīva ir ieviesta Latvijā, pieņemot Ilgtspējas informācijas atklāšanas likumu un grozot vairākus likumus (skat. Agrolesursu un ekonomikas institūta (AREI) 2024.g. veikto pētījumu¹⁵). Tomēr jāatzīmē, ka gaidāmas būtiskas izmaiņas šajā direktīvā (skat. 1.2.apakšnodaļu).
5. CSDDD (Direktīva par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju) – ar šo direktīvu tiek noteikts lielajiem uzņēmumiem pienākumu uzlabot korporatīvās pārvaldības praksi un palielināt uzņēmumu pārskatatbildību (*accountability*) par nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēktiesībām un nelabvēlīgu ietekmi uz vidi uzņēmuma pašu darbībā, to meitasuzņēmumu darbībā un tādās darbībās vērtības ķēdē, ko veic struktūras, ar kurām uzņēmumam ir nodibinātas darījumattiecības. Šī direktīva papildina CSRD, nodrošinot, ka uzņēmumi savos ilgtspējas ziņojumos rūpīgāk un caurspīdīgāk ziņo par nelabvēlīgo ietekmi.

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852

¹¹ Ar ilgtspēju saistītās finanšu informācijas atklāšanas regula (Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/2088)

¹² Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2020/1818

¹³ CRR 449.a pants

¹⁴ CRR 501.a pants

¹⁵ Auziņš A., Leimane I., Varika A., Bobovičs V. ES regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz lauksaimniecības nozari. 2024.

Šīs direktīvas specifika, kas to atšķir no vairuma tiesību aktu ilgtspējas jomā, ir tā, ka tā regulē uzņēmumu uzvedību (*behaviour*), kamēr citi tiesību akti regulē informācijas atklāšanu (*information disclosure*). Tā kā šī direktīva nosaka prasības arī attiecībā uz lielo uzņēmumu vērtības ķēdēm, tai ir iespējama netieša ietekme uz mazākiem lielajiem uzņēmumiem un MVU, kas var izpausties kā ziņu sniegšana lielajiem uzņēmumiem par to potenciāli nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēktiesībām un videi un pat kā darījumattiecību apturēšana vai pārtraukšana, ja MVU radītā ietekme ir nelabvēlīga¹⁶. Vienaļikus jāatzīmē, ka saistībā ar Omnibusa priekšlikumu ir gaidāmas būtiskas izmaiņas, jo īpaši attiecībā uz atbildību par vērtības ķēdes dalībniekiem (skat. 1.2. apakšnodaļu).

6. Uz Taksonomijas regulas pamata EK izdoti deleģētie akti, kas nosaka Taksonomijas regulas piemērošanu. Deleģēto aktu kopumu veido šādi deleģētie akti:
 - 1) Taksonomijas klimata deleģētais akts (*EU Taxonomy Climate Delegated Act*)¹⁷, ar kuru tiek ieviesti tehniskās pārbaudes kritēriji (TPK), lai novērtētu, vai saimnieciskā darbība (*economic activity*) būtiski sekmē klimata pārmaiņu mazināšanu vai pielāgošanos klimata pārmaiņām un vai darbība nenodara būtisku kaitējumu citiem vides mērķiem (*environmental objectives*). Attiecībā uz šo deleģēto aktu 2022.g. tika pieņemts papildu deleģētais akts – Papildu klimata deleģētais akts (*Complementary Climate Delegated Act*)¹⁸, kā arī 27.06.2023. tika pieņemti grozījumi Klimta deleģētajā aktā (EK deleģētā regula (ES) 2023/2485). Tomēr jāatzīmē, ka šajā deleģētajā aktā (t.sk. papildu deleģētajā aktā un pieņemtajos grozījumos) nav iekļauti TPK lauksaimniecībai. Lauksaimniecības TPK ir plānots noteikt ar atsevišķu papildu deleģēto aktu¹⁹;
 - 2) deleģētais akts, kas nosaka, kā uzņēmumi, kas ir Taksonomijas regulas subjekti, sniedz informāciju par vides ziņā ilgtspējīgām saimnieciskajām darbībām, kā arī nosaka šādas informācijas atklāšanas metodoloģiju²⁰. Šis deleģētais akts attiecas gan uz nefinanšu uzņēmumiem, gan uz finanšu uzņēmumiem (bankām, investīciju fondiem, aktīvu pārvaldītājiem, apdrošinātājiem un pārapdrošinātājiem). Šajā deleģētajā aktā tika veikti nelieli grozījumi 2022.g., kā arī 27.06.2023. EK ir pieņēmusi grozījumus (grozījumi tiek veikti Vides deleģētā akta ietvaros). Jāatzīmē, ka šobrīd tiek plānoti būtiski grozījumu šajā deleģētajā aktā, vienkāršojot informācijas sniegšanas formu u.c. (skat. 1.2. apakšnodaļu);

¹⁶ E.Belraus prezentācija (Sorainen vebinārs "ESG sarunas 9: Ilgtspēja lauksaimniecībā", 28.11.2023.)

¹⁷ Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2021/2139, saukta arī par Pirmo deleģēto aktu ilgtspējīgām saimnieciskajām darbībām attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām un klimata mazināšanas mērķiem (*First delegated act on sustainable activities for climate change adaptation and mitigation objectives*)

¹⁸ Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2022/1214

¹⁹ Šis papildu Klimata deleģētais akts par klimata mērķu TPK lauksaimniecībai vēl ir tapšanas stadijā, un šobrīd nav pieejams pat šī deleģētā akta projekts

²⁰ Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2021/2178, saukta arī par ES Taksonomijas 8.panta deleģēto aktu (*EU Taxonomy Article 8 delegated act*) vai Informācijas atklāšanas deleģēto aktu (*Disclosures delegated act*)

- 3) deleģētais akts attiecībā uz pārējiem četriem vides mērķiem (Taksonomijas regulas 9.panta c) līdz f) punktā minētajiem vides mērķiem)²¹. Šobrīd TPK ir pieņemti tikai ļoti ierobežotam skaitam nozaru, nav pieņemti lauksaimniecībai un pārtikas ražošanai (skat. AREI 2023.g. veikto pētījumu²²).
7. Uz CSRD pamata EK izdots deleģētais akts par Eiropas ilgtspējas ziņu sniegšanas standartiem (ESRS)²³. ESRS nosaka ne tikai informāciju, kas sniedzama saskaņā ar Taksonomijas regulu un Informācijas atklāšanas deleģēto aktu, bet regulē plašāku ilgtspējas ziņu sniegšanu (skat. AREI 2023.g. veikto pētījumu²²). Šobrīd ir pieņemts un spēkā t.s. pilna kopuma ESRS (*full set of ESRS*), kas paredzēti lielajiem uzņēmumiem. Jāatzīmē, ka saistībā ar Omnibusa priekšlikumu EFRAG gatavo priekšlikumu par izmaiņām šajos ESRS (skat. 5.1. apakšnodaļu). Plānots, ka nākotnē būs arī ar deleģēto aktu noteikti brīvprātīgie ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti uzņēmumiem, kas nebūs CSRD subjekti.
8. Ar finanšu sektora regulējumu saistīti tiesību akti (papildus CRR), kompetento institūciju vadlīnijas utt. (skat. 3. nodaļu)

Jāatzīmē, ka šobrīd nav precīzi zināms, kad tiks pieņemts papildu deleģētais akts (DA) attiecībā uz klimata mērķiem lauksaimniecībai un kad tiks pieņemts papildu deleģētais akts attiecībā uz pārējiem vides mērķiem lauksaimniecībai un pārtikas ražošanai. Visticamāk, ka Vides deleģētajam aktam tiks attiecīgi papildināts II un IV pielikums. Saskaņā ar izskanējušo informāciju aktīvāka virzība pie šo TPK izstrādes nākamā Ilgtspējīga finansējuma platformas (*Platform on Sustainable Finance*) sastāva (t.s. 3. sastāva (*Platform on Sustainable Finance 3.0*)) mandāta laikā.

Taksonomijas regulējums esošajā redakcijā paredz, ka saimnieciskās darbības (arī ieguldījumi) tiek vērtētas, vai tās ir vides ziņā ilgtspējīgas (*environmentally sustainable*) jeb “zaļas” (*green*). Regulējums balstās uz t.s. pozitīvo un vienlaikus bināro pieeju – saimnieciska darbība tiek kvalificēta vai nu kā vides ziņā ilgtspējīga jeb taksonomijai atbilstoša²⁴ (*Taxonomy-aligned*) vai tāda, par kuras vides ilgtspēju nav informācijas. Neatbilstība taksonomijai netiek automātiski kvalificēta kā neilgtspēja vides ziņā, t.i., taksonomijai neatbilstoša (*not Taxonomy-aligned*) darbība var būt gan ar neitrālu ietekmi uz vidi, gan ar kaitīgu ietekmi uz vidi. Saimniecisko darbību uzskata par vides ziņā ilgtspējīgu, ja vienlaicīgi tiek izpildīti šādi nosacījumi (Taksonomijas regulas 3. pants):

1. Saimnieciskā darbība būtiski sekmē (SC) vismaz vienu no vides mērķiem.
2. Saimnieciskā darbība nerada būtisku kaitējumu (DNSH) nevienam no pārējiem vides mērķiem.

²¹ Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2023/2486, saukta arī par Vides deleģēto aktu (*Environmental Delegated Act*)

²² Auziņš A., Leimane I., Varika A., Bobovičs V. ES regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz lauksaimniecības nozari. 2023.

²³ Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2023/2772

²⁴ ES tiesību aktu oficiālajos tulkojumos šo terminu mēdz latviešu valodā tulkot kā “saskaņota ar taksonomiju”

3. Saimnieciskā darbība tiek veikta, ievērojot minimuma aizsargpasākumus (*minimum safeguards*), primāri šie minimālie aizsargpasākumi ir saistīti ar starptautiskajās tiesībās noteiktajām cilvēktiesībām, t.sk. darba un sociālo tiesību jomās.

Taksonomijas regulā ir noteikti seši vides mērķi (9. pants), kuri tiek izmantoti vides ilgtspējas vērtēšanai:

1. Klimata pārmaiņu mazināšana.
2. Pielāgošanās klimata pārmaiņām.
3. Ilgtspējīga ūdens un jūras resursu izmantošana un aizsardzība.
4. Pāreja uz aprites ekonomiku.
5. Piesārņojuma novēršana un kontrole.
6. Bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzība un atjaunošana.

Klimata deleģētais akts un Vides deleģētais akts veido TPK sistēmu, kas tiek izmantota, lai novērtētu saimniecisko darbību atbilstību minētajiem vides mērķiem. TPK var iedalīt divās pamata grupās – SC kritēriji un DNSH kritēriji. Šādi TPK ir noteikti vai tiks noteikti praktiski visiem saimnieciskās darbības veidiem, t.sk. lauksaimniecībai, kā arī pārtikas ražošanai.

TPK sistēma Taksonomijas regulējumā ir veidota tā, ka vispirms attiecīgajam vides mērķim ir noteikti SC kritēriji un pēc tam saistībā ar šī vides mērķa SC kritērijiem ir noteikti DNSH kritēriji pārējiem vides mērķiem. Tādējādi DNSH kritēriji ir noteikti nevis kā universāli konkrētās saimnieciskās darbības DNSH kritēriji, bet kā DNSH kritēriji attiecīgā vides mērķa SC kritēriju kontekstā. Topošā SC kritēriju sistēma lauksaimniecības un pārtikas ražošanas sektoriem ir sniegta 1.1. tabulā.

1.1. tabula. SC kritēriji lauksaimniecības un pārtikas ražošanas sektoriem

Vides mērķis	Lauksaimniecība	Pārtikas ražošana
Pirmais deleģētais akts		
1. Klimata pārmaiņu mazināšana	Ir*	—**
2. Pielāgošanās klimata pārmaiņām	Ir*	—**
Otrais deleģētais akts***		
3. Ilgtspējīga ūdens un jūras resursu izmantošana un aizsardzība	—	—
4. Pāreja uz aprites ekonomiku	—	Ir***
5. Piesārņojuma novēršana un kontrole	—	—
6. Bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsardzība un atjaunošana	Ir***	Ir***

* – Klimata deleģētā akta papildinājums, ar ko plānots noteikt lauksaimniecībai SC klimata mērķiem

** – saskaņā Klimata deleģētā akta paskaidrojuma rakstu (*explanatory memorandum*) un Informācijas atklāšanas deleģētā akta I pielikuma 1.1.2.2. un 1.1.3.2.punktu par taksonomijai atbilstošiem var atzīt izdevumus (investīciju, darbības), ja tie ir citu darbību (nozaru), kas ir taksonomijai atbilstošas, rezultātu iegāde

*** – balstoties uz Ilgtspējīga finansējuma platformas sagatavotajiem TPK projektiem (2021.g. augusts, 2022.g. marts, 2022.g. novembris)

Avots: autoru analīze

Taksonomijas regulas 8.pants nosaka, ka uzņēmumiem, kas ir Taksonomijas regulas subjekti, savos ilgtspējas ziņojumos būs (kad radīsies pienākums gatavot ilgtspējas ziņojumu) jāiekļauj informācija par to, cik lielā mērā uzņēmumu darbību veido saimnieciskās darbības, kas ir vides ziņā ilgtspējīgas. Attiecībā uz nefinanšu (arī lauksaimniecības un pārtikas ražošanas) uzņēmumiem ir noteikts, ka tiem jāsniedz informāciju par to, cik lielu daļu no uzņēmuma apgrozījuma veido apgrozījums no produktiem un pakalpojumiem, kas ir vides ziņā ilgtspējīgi, un cik liela daļu no kapitālieguldījumiem (*capital expenditure*, CapEx) jeb investīcijām (ieguldījumiem) un darbības izdevumiem (*operating expenditure*, OpEx) attiecas uz aktīviem vai procesiem, kas saistīti ar saimnieciskajām darbībām, kuras uzskatāmas par vides ziņā ilgtspējīgām. Jāatzīmē, ka izdevumus (investīciju, darbības) var atzīt par taksonomijai atbilstošiem arī, ja pati saimnieciskā darbība neizpilda attiecīgos SC kritērijus (ja izdevumi rodas saskaņā ar ieguldījumu plānu nolūkā panākt SC kritēriju izpildi) vai ja uzņēmums strādā nozarēs, kas iekļautas taksonomijā, bet izdevumi rodas kā citu darbību (nozaru), kas ir taksonomijai atbilstošas, rezultātu²⁵ (*outputs*) iegāde.

Jāatzīmē, ka Taksonomijas regulējumā šis termins “darbības izdevumi” jeb OpEx ir definēts šaurāk nekā šī termina klasiskā nozīme finanšu jomā: Taksonomijas regulējuma izpratnē par darbības izdevumiem uzskata tikai tādus izdevumus kā “tiešās nekapitalizētās izmaksas, kas saistītas ar pētniecību un izstrādi, ēku renovācijas pasākumiem, īstermiņa nomu, uzturēšanu un remontu, un visus citus tiešos izdevumus, kas saistīti ar pamatlīdzekļu aktīvu ikdienas apkalpošanu, ko veic uzņēmums vai trešā persona, kurai šīs darbības ir nodotas ārpalpojuma, un kas ir nepieciešami, lai nodrošinātu šādu aktīvu nepārtrauktu un efektīvu darbību”²⁶. Tādējādi darbības izdevumos netiek ietvertas tādas klasiskas izmaksas kā izejvielu un materiālu izmaksas, personāla izmaksas utt.

1.2. Omnibusa priekšlikums

EK prezidente Ursula fon der Leiena (*Ursula von der Leyen*) 08.11.2024. nāca klajā ar paziņojumu par ES ilgtspējas ziņošanas (*ESG reporting*) pienākumu konsolidēšanu Omnibusa regulējumā²⁷, grozot un vienkāršojot CSRD, Taksonomijas regulu un CSDDD²⁸. 26.02.2025. EK nāca klajā ar divām vienkāršošanas pasākumu paketēm “Omnibus”^{29,30}:

²⁵ piemēram, saules enerģijas paneļi, energoefektīvas apkures sistēmas, energoefektīvi logi utt.

²⁶ Informācijas atklāšanas deleģētā akta I pielikuma 1.1.3.1.punts

²⁷ ar “omnibusu” likumdošanas praksē mēdz apzīmēt praksi, kad vienlaicīgi virza tiesību aktu projektu paketi, lai sasniegtu kopīgu mērķi (Forbes.com, 2024).

²⁸ Latham&Watkins. EU Commission Suggests Potential Consolidation of ESG Reporting Frameworks in 2025. November, 2024.

²⁹ līdz publicēšanai EK aktīvi lietoja nosaukumu “Omnibusa vienkāršošanas pakete” (*Omnibus simplification package*) (Forbes.com, 2024)

³⁰ https://commission.europa.eu/news-and-media/news/commission-proposes-cut-red-tape-and-simplify-business-environment-2025-02-26_lv

- *Omnibus I* – piedāvā CSRD, Taksonomijas regulas un CSDDD vienkāršošanu, kā arī izmaiņas (vienkāršošanu) Oglekļa ievērošanas mehānismā (*Carbon border adjustment mechanism*)³¹;
- *Omnibus II* – programma “InvestEU”.

Šajā pētījumā, ja nav minēts, citādi ar Omnibusa priekšlikumu ir saprasta vienkāršošanas paketes “Omnibus I” daļa, kas attiecas uz CSRD (arī Grāmatvedības direktīvu), Taksonomijas regulu un CSDDD, t.sk. ietverot ar šiem tiesību aktiem saistītos deleģētos aktus. Omnibusa priekšlikums paredz būtiskas izmaiņas minētajos trīs ES tiesību aktos (skat. tālāk). Jāatzīmē, ka šīs EK rosinātās izmaiņas vēl nav pieņemtas un nevar pilnībā izslēgt papildu izmaiņas politiskā procesa ietvaros. Taču, lai novērstu situāciju, ka uzņēmumi, kas saskaņā ar spēkā esošo regulējumu (t.s pirms Omnibusa (*pre-Omnibus*) regulējumu) ir pakļauti regulējumam (ir regulējuma subjekti), sāk gatavot ilgtspējas ziņojumus un veikt citas būtiskas darbības, bet vēlāk nav regulējuma subjekti, EK ir pieņēmusi divus tiesību aktus “pagaidu risinājumam”:

1. Laika apturēšanas (*Stop-the-Clock*) direktīva – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2025/794, ar kuru tiek pārcelti (atlikti) CSRDD un CSDDD noteiktie termiņi. CSRDD gadījumā par diviem gadiem tiek pārcelts termiņš pirmā ilgtspējas ziņojuma sagatavošanai:
 - lielajiem uzņēmumiem, kas nav NFRD subjekti (līdz šim bija pienākums gatavot nefinanšu ziņojumus), pienākums sagatavot pirmo ilgtspējas ziņojumu tiek pārcelts no 2025. pārskata gada (pārskata gadu, kas sākas 01.01.2025. vai pēc šī datuma) uz 2027. pārskata gadu;
 - biržā kotētiem MVU, kā arī kredītiestādēm, kas ir mazas nesarežģītas iestādes (un vienlaikus ir vai nu liela sabiedrības vai biržā kotēti MVU) pienākums sagatavot pirmo ilgtspējas ziņojumu tiek pārcelts no 2026. pārskata gada (pārskata gada, kas sākas ar 01.01.2026. vai pēc šī datuma) uz 2028. pārskata gadu, ar tiesībām atlikt pirmā ilgtspējas ziņojumu vēl par 2 gadiem (līdz 2030. pārskata gadam).

Jāatzīmē, ka saistībā ar šo direktīvu ir veikti grozījumi Ilgtspējas informācijas atklāšanas likumā un minētās termiņu izmaiņas ir nostiprinātas šī likuma Pārejas noteikumu 7.-12. punktos³². Papildus jāatzīmē, ka šī termiņu pārcelšana ir plānota kā tehnisks pasākums un ka Omnibusa priekšlikuma pieņemšanas gadījumā šie lielie uzņēmumi un MVU vairāk nebūs CSRD un Taksonomijas regulas subjekti. Tādējādi tiem nebūs pienākums sagatavot ilgtspējas ziņojumus. Komplikētāka situācija pastāv attiecībā uz t.s. pirmā viļņa (*first wave*) ziņotājiem (lielajiem uzņēmumiem, kas bija NFRD subjekti un kam ir pienākums sagatavot pirmo ilgtspējas ziņojumu par 2024. pārskata gadu). Daļa no šiem uzņēmumiem būs CSRD subjekti arī Omnibusa priekšlikuma pieņemšanas gadījumā, taču daļa, kas nesasnies jaunos tvēruma

³¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/956

³² Grozījumi Ilgtspējas informācijas atklāšanas likumā. 2025.

sliekšņus (skat. tālāk), vairāk nebūs regulējuma subjekti. Šo specifisko situāciju mēģina risināt t.s. Ātrā labojuma deleģētais akts (skat. zemāk).

CSDDD gadījumā par vienu gadu tiek pārcelts direktīvas ieviešanas termiņš (no 26.07.2027. līdz 26.07.2028.) un pakāpeniskās piemērošanas termiņi (no 2027.-2029.g. līdz 2028.-2029.g.³³). Līdzīgi kā CSRD gadījumā šo termiņu pārcelšana ir tehnisks pasākums, jo tiek plānots, ka pēc Omnibusa priekšlikuma pieņemšanas daļa tagadējo CSDDD subjektu vairāk nebūs direktīvas subjekti.

2. Ātrā labojuma (*Quick fix*) deleģētais akts (regula) – plānots kā EK deleģētais akts, ar kuru groza t.s. pirmā kopuma (*first set*) ESRS. Šo deleģēto aktu EK pieņēma 11.05.2025. un paredzēts, ka tas attieksies uz pārskata gadiem, kas sākas 01.01.2025. vai vēlāk. Tomēr šis deleģētais akts vēl nav izsludināts un tam nav piešķirts oficiāls numurs³⁴. Šī deleģētā akta subjekti ir “pirmā viļņa ziņotāji”, kuriem jau iestāties pienākums gatavot ilgtspējas ziņojumu (par 2024. pārskata gadu). Arī šajā gadījumā runa ir par tehnisku risinājumu, kas pagarina pārejas termiņus saistībā ar ESRS piemērošanu, it īpaši uzņēmumiem ar darbinieku skaitu līdz 750. Grozījumi ir paredzēti ESRS 1 (Vispārējas prasības) C palidzinājumā (*Appendix C*), kas nosaka pakāpeniski ieviešamās informācijas atklāšanas prasības (*phased-in Disclosure Requirements*). Galvenie grozījumi ir šādi³⁴:

- 1) visiem “pirmā viļņa” ziņotājiem neatkarīgi no lieluma – ziņošanu par prognozēto finanšu ietekmi (*anticipated financial effects*) var neveikt arī 2025. un 2026. pārskata gadā;
- 2) uzņēmumiem ar darbinieku skaitu līdz 750:
 - ziņošanu par siltumnīcefekta gāzu (SEG) 3. tvēruma (*Scope 3*) emisijām un kopējām SEG emisijām var neveikt arī 2025. un 2026. pārskata gadā,
 - var neveikt ziņošanu par visu ESRS E4 (Biodaudzveidība un ekosistēmas) ietvaros prasīto informāciju arī 2026. pārskata gadā,
 - var neveikt ziņošanu par visu ESRS S1 (Pašu personāls) ietvaros prasīto informāciju arī 2025. un 2026. pārskata gadā,
 - var neveikt ziņošanu par visu ESRS S2 (Vērtības ķēdes darbinieki) ietvaros prasīto informāciju arī 2026. pārskata gadā,
 - var neveikt ziņošanu par visu ESRS S3 (Skartās kopienas) ietvaros prasīto informāciju arī 2026. pārskata gadā,
 - var neveikt ziņošanu par visu ESRS S4 (Patērētāji un tiešie lietotāji) ietvaros prasīto informāciju arī 2026. pārskata gadā;
- 3) uzņēmumiem ar darbinieku skaitu virs 750:
 - var neveikt ziņošanu par visu ESRS E4 ietvaros prasīto informāciju 2025. un 2026. pārskata gadā (neatkarīgi no būtiskuma),

³³ pašiem mazākajiem CSDDD subjektiem piemērošanas termiņš netiek pārcelts un saglabājas 26.07.2029.

³⁴ https://finance.ec.europa.eu/publications/commission-adopts-quick-fix-companies-already-conducting-corporate-sustainability-reporting_en

- arī 2025. un 2026. pārskata gadā var neziņot noteiktu ESRS S1 prasīto informāciju, piem., uzņēmuma pašu personālā ietilpstošo ārštata darbinieku raksturojums, koplīguma sarunu tvērums un sociālais dialogs ne-ES valstīs, sociālā aizsardzība, personu ar invaliditāti īpatsvars, apmācības un prasmju pilnveides rādītāji, reģistrējamo ar darbu saistīto slimības gadījumu skaits (attiecībā uz uzņēmuma darbiniekiem), dienu skaits, kas zaudētas ar darbu saistītu traumu un nelaimes gadījumu izraisītu nāves gadījumu dēļ un ar darbu saistītas slimības un šādas slimības izraisīta nāves gadījuma dēļ, darba aizsardzības rādītāji par citiem strādājošajiem (*non-employees*), darba un privātās dzīves līdzsvara rādītāji,
- var neveikt ziņošanu par visu ESRS S2 ietvaros prasīto informāciju 2025. un 2026. pārskata gadā (neatkarīgi no būtiskuma),
- var neveikt ziņošanu par visu ESRS S3 ietvaros prasīto informāciju 2025. un 2026. pārskata gadā (neatkarīgi no būtiskuma),
- var neveikt ziņošanu par visu ESRS S4 ietvaros prasīto informāciju 2025. un 2026. pārskata gadā (neatkarīgi no būtiskuma).

Jāatzīmē, ka saskaņā ar Ātrā labojuma regulējumu, ja “pirmā viļņa” uzņēmums izvēlas izmantot pagaidu atbrīvojumu no pilnīgas tematiskā standarta piemērošanas, tam tomēr jāziņo noteiktu kopsavilkuma informāciju par attiecīgo tematu, ja secināts, ka minētā informācija ir būtiska.

Viens no Omnibusa priekšlikuma būtiskākajiem elementiem ir ļoti būtiska CSRD un attiecīgi arī Taksonomijas regulas tvēruma samazināšana (skat. 1.2. attēlu). Saskaņā ar EK rosinātajiem grozījumiem CSRD/Grāmatvedības direktīvā³⁵ tiek plānots noteikt, ka regulējuma subjekti būs tikai lielie uzņēmumi ar darbinieku virs 1 000. Tādējādi uzņēmumiem, kuriem darbinieku skaits pārsniedz 1 000 un vienlaikus neto apgrozījums pārsniedz 50 milj. EUR vai bilances kopsumma pārsniedz 25 milj. EUR, būs pienākums sagatavot ilgtspējas ziņojumu. Tā kā uzņēmumiem ar darbinieku skaitu >1 000 parasti ir arī liels neto apgrozījums vai bilances kopsumma, tad praksē darbinieku skaits būs kritērijs, kas noteiks to, vai uzņēmumam būs pienākums gatavot ilgtspējas ziņojumu (atklāt ilgtspējas informāciju). Jāatzīmē, ka no CSRD tvēruma tiek izslēgti biržā kotēti (*listed*) MVU.

Rosinātās izmaiņas CSRD tvērumā būtiski samazina uzņēmumu loku, kuriem būs pienākums sagatavot ilgtspējas ziņojumus. Aplēses par samazinājuma apmēru ES ir atšķirīgas, taču tiek uzskatīts, ka uzņēmumu, kas ietilps jaunajā CSRD tvērumā, skaits varētu sarukt par 70%-90%³⁶. Saskaņā ar AREI 2021.g. veikto pētījumu³⁷ 2019.g. Latvijā nebija neviena uzņēmums, kuram būtu apgrozījums no lauksaimnieciskās darbības un darbinieku skaits pārsniegtu

³⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025PC0081>

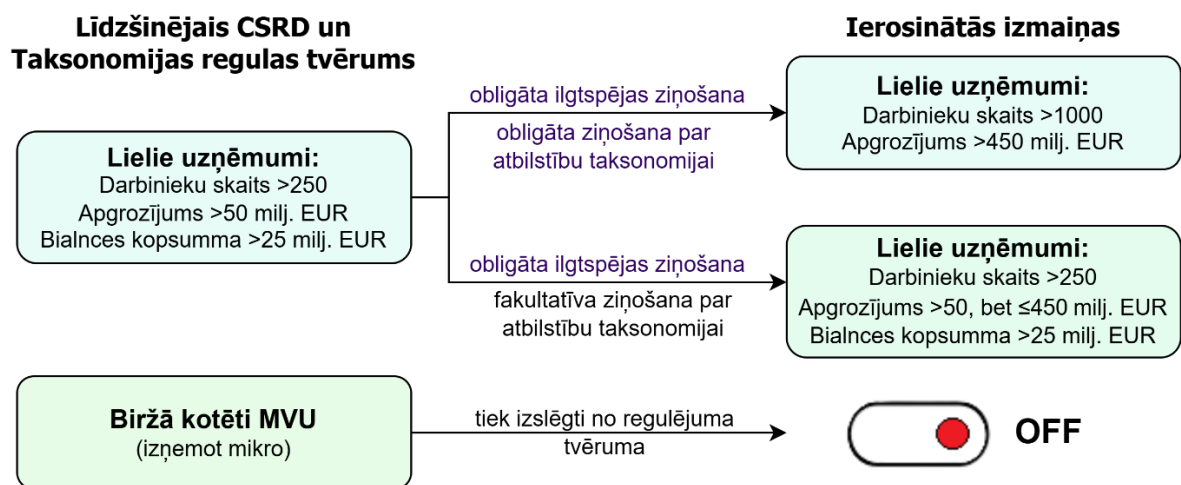
³⁶ A.Sprūdes prezentācija (Sorainen vebinārs “Helping clients succeed in the ESG transition: legal development and outlook”, 21.10.2025.)

³⁷ Auziņš A., Krieviņa A., Leimane I., Varika A., Bobovičs V. ES regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz lauksaimniecības nozari. 2021.

1 000. Visdrīzāk, ka arī šobrīd šādu uzņēmumu Latvijā nav. Pārtikas ražošanas nozarē CSRD subjekti varētu būt tikai daži uzņēmumi, kas ir lielu ārvalstu koncernu meitas uzņēmumi.

Saskaņā ar līdzšinējo regulējumu CSRD subjekti vienlaikus ir arī Taksonomijas regulas subjekti. Savukārt EK rosinātie grozījumi piedāvā daļēji atdalīt šos tvērumus³⁵:

1. Obligāts ienākums ziņot par atbilstību taksonomijai būtu CSRD subjektiem (lielie uzņēmumi ar darbinieku skaitu >1 000), kuru apgrozījums pārsniedz 450 milj. EUR. Tādējādi būtībā pienākums ziņot par atbilstību taksonomijai būs tikai līdzšinējiem CSDDD subjektiem³⁸.
2. CSRD subjekti, kuru apgrozījums nepārsniedz 450 milj. EUR, var fakultatīvi sniegt ziņas par taksonomiju³⁹.

1.2. attēls. Omnibusa priekšlikuma ietekme uz regulējuma tvērumu

EK piedāvā fakultatīvā ziņošana par atbilstību taksonomijai paredz, ka nefinanšu uzņēmums var ziņot tikai par apgrozījuma un CapEx atbilstību taksonomijai, bet neziņot par OpEx atbilstību taksonomijai³⁵. Turklāt ir paredzēta arī iespēja ziņot par daļēju atbilstību taksonomijai, t.i., uzņēmums var ziņot par darbībām, kas atbilst tikai dažām Taksonomijas regulas 3. panta prasībām. Paredzēts, ka šādu ziņošanu par daļēju atbilstību regulēs EK deleģētie akti. Var pieņemt, ka nefinanšu uzņēmumu gadījumā šāda ziņošana varētu izpausties kā, piem., ziņošana par apgrozījumu, kas būtiski sekmē kādu no vides mērķiem, ziņošana par apgrozījumu, kas nerada būtisku kaitējumu u.tml.

Rosinātie CSRD grozījumi paredz ieviest brīvprātīgos ilgtspējas ziņu sniegšanas standartus (*sustainability reporting standards for voluntary use*) MVU un lielajiem uzņēmumiem ar darbinieku skaitu ≤1 000, kuri tiks noteikti ar EK deleģēto aktu³⁵. Vienlaikus paredzēts atteikties no iepriekš plānotajiem ilgtspējas ziņu sniegšanas standartiem biržā kotētiem

³⁸ CSDDD 2. panta 1. punkta a) apakšpunkts

³⁹ fakultatīva ziņu sniegšana par taksonomiju (*optional taxonomy reporting*)

MVU⁴⁰. Tiek plānots, ka šie brīvprātīgie standarti tiks veidoti uz brīvprātīgo ilgtspējas ziņu sniegšanas standartu biržā nekotētiem MVU, kas šobrīd apstiprināti kā EK rekomendācija, bāzes (skat. 5.2. apakšnodaļu). Paredzēts arī noteikt, ka šie brīvprātīgie standarti ierobežos ilgtspējas informācijas apjomu, ko lielie uzņēmumi, kas ir CSRD subjekti, varēs pieprasīt no savas vērtības ķēdes dalībniekiem, kuriem darbinieku skaits nepārsniedz 1 000. Šīs piedāvātās izmaiņas būtiski samazinās potenciāli pieprasīto informācijas apjomu no MVU (t.sk. lauku saimniecībām), jo līdzšinējais regulējums paredzēja, ka pieprasīto informācijas apjomu ierobežo ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti biržā kotētiem MVU. Tomēr jāatzīmē, ka CSRD grozījumu projektā ir atruna, ka šis ierobežojums neattiecas uz papildu ilgtspējas informāciju, ar ko parasti apmainās attiecīgās nozares uzņēmumi³⁵. Tādēļ pastāv zināms interpretāciju risks par to, kas ir "ierastā prakse", it īpaši attiecībās starp nefinanšu uzņēmumiem un bankām.

Omnibusa priekšlikums paredz arī vairākas izmaiņas CSDDD, kas saistītas ar dažādu prasību vienkāršošanu, kā arī samazinot pienākumus CSDDD subjektiem pieprasīt informāciju no darījumu partneriem. Taču ņemot vērā, ka Latvijā praktiski neviena lauku saimniecība nebūs šīs direktīvas subjekts un rosinātie grozījumi ierobežos informācijas pieprasīšanu no MVU, pētījumā nav veikta plašāka rosināto grozījumu CSDDD izpēte.

Jāatzīmē, ka Omnibusa priekšlikums neparedz izmaiņas pašā Taksonomijas regulā, taču ir rosināti grozījumi Taksonomijas regulas deleģētajos aktos – Informācijas atklāšanas deleģētajā aktā, Klimata deleģētajā aktā un Vides deleģētajā aktā. Šie grozījumi ir pieņemti vienotā paketē⁴¹ (viens deleģētais akts, kas ietver trīs minēto deleģēto aktu grozījumus), taču šis deleģētais akts vēl nav izsludināts un tādējādi stāties spēkā.

Apjomīgākie un būtiskākie grozījumi ir Informācijas atklāšanas deleģētajā aktā, kas ietver šādas galvenās izmaiņas⁴¹:

1. Būtiskuma (*de minimis*) robežvērtības sliekšņa ieviešana nefinanšu uzņēmumiem – nefinanšu uzņēmumi attiecībā uz apgrozījuma KPI (taksonomija atbilstoša apgrozījuma īpatsvars) drīkst nenovērtēt "nebūtisku" saimniecisko darbību piederību un atbilstību taksonomijai. Par nebūtiskām tiek uzskatītas tādas saimnieciskās darbības, no kurām izrietošais kumulatīvais apgrozījums ir mazāks par 10 % no apgrozījuma KPI saucēja. Līdzīgs būtiskuma sliekšnis tiek ieviests arī attiecībā uz CapEx KPI (taksonomijai atbilstoša CapEx īpatsvars) un OpEx KPI (taksonomijai atbilstoša OpEx īpatsvars), kur analoģiska robežvērtība – kumulatīvie kapitālieguldījumi/darbības izdevumi mazāki par 10% attiecīgi no CapEx KPI vai no OpEx KPI saucēja.

Šādas izmaiņas mazina uzņēmumiem administratīvo slogu, jo nav nepieciešams veikt atbilstības taksonomijai novērtēšanu dažādām blakus saimnieciskajām darbībām vai ieguldījumiem, kas veido nebūtisku daļu no uzņēmuma kopējās darbības (par šo izmaiņu potenciālo ietekmi uz banku kredītēšanu skat. 3.2. apakšnodaļu).

⁴⁰ svītrot Direktīvas 2013/34/ES 29.c pantu

⁴¹ <https://webgate.ec.europa.eu/regdel/#/delegatedActs/2859>

2. Iespēja nevērtēt OpEx piederību un atbilstību taksonomijai – nefinanšu uzņēmumi drīkst nenovērtēt OpEx piederību un atbilstību taksonomijai, ja OpEx nav būtiski nefinanšu uzņēmumu darījumdarbības modelim (*business model*). Ja nefinanšu uzņēmums izmantos šo iespēju, tam vajadzēs atklāt OpEx KPI saucēja kopējo vērtību (t.i. kopējo OpEx summu), kā arī paskaidrot, kāpēc OpEx nav būtiski uzņēmuma darījumdarbības modelim.
Jāatzīmē, ka Taksonomijas regulējumā OpEx tiek definēts šaurāk nekā šī termina klasiskā nozīme finanšu jomā (skat. 1.1. apakšnodaļu). Šo aspektu nepieciešams ņemt vērā, interpretējot OpEx KPI. Kopumā var uzskatīt, ka elastīgāka pieeja attiecībā uz šo taksonomijas KPI ne tikai mazinās administratīvo slogu uzņēmumiem, bet arī būtiski nepasliktināt ilgtspējas datu pieejamību.
3. Būtiskuma robežvērtības sliekšņa ieviešana finanšu uzņēmumiem – līdzīgi 10% robežvērtības ir paredzētas arī attiecībā uz kredītiestāžu (*credit institutions*), ieguldījumu brokeru sabiedrību (*investment firms*), nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību (*non-life insurance undertakings*) un pārapdrošināšanas sabiedrību (*reinsurance undertakings*) KPI. Šīs izmaiņas samazina administratīvo slogu finanšu uzņēmumiem. Šo izmaiņu potenciālā ietekme uz banku kreditēšanu plašāk aplūkota 3.2. apakšnodaļā.
4. Asimetrijas attiecībā uz MVU (precīzāk uzņēmumiem, kas nav CSRD subjekti) novēršana finanšu sektora KPI – skat. 3.2. apakšnodaļu.
5. Brīvprātīgas ilgtspējas ziņošana ņemšana vērā finanšu sektora KPI – skat. 3.2. apakšnodaļu.
6. Informācijas atklāšanas veidņu (*templates*) vienkāršošana – tiek grozīti Informācijas atklāšanas deleģētā akta I-XI pielikums, vienkāršojot veidņu struktūru un samazinot datu punktu skaitu. Papildus jāatzīmē, ka tiek izslēgts (atcelts) šī deleģētā akta XII pielikums, kas saturēja dažādas veidnes par informācijas atklāšanu saistībā ar kodolenerģiju un fosilo gāzi saistītām darbībām.

Grozījumi Klimata deleģētajā aktā⁴¹ ir saistīti ar šī deleģētā akta I un II pielikuma C papildinājuma (*Appendix C*) pārskatīšanu. Šis papildinājums nosaka vispārīgos (*generic*) DNSH kritērijus vides mērķim “Piesārņojuma novēršana un kontrole” ķīmikāliju izmantošanas un klātbūtnes (*use and presence of chemicals*) kontekstā. Izmaiņas C papildinājumā ir samērā specifiskas:

1. Paredzēti trīs izņēmumi, kad šī papildinājuma c) punktā uzskaitīto vielu (ozona slāni noārdošo vielu) izmantošana netiek uzskatīta par būtiska kaitējuma radīšanu (piem., ja uzskaitītās vielas izmanto ugunsdzēsības aparātos gaisa kuģos vai gaisa kuģu ugunsdrošības sistēmās).
2. Saistībā ar šī papildinājuma d) punktā minēto izņēmumu koriģēta atsauce uz Direktīvas 2011/65/ES normu.

3. Atcelts noteikums papildu daļā pēc šī papildinājuma f) punkta attiecībā uz vielām, kas atbilst REACH regulas⁴² 57. pantā noteiktajiem kritērijiem.

Par būtiskākajām izmaiņām ir uzskatāma minētā noteikuma par vielām, kas atbilst REACH regulas 57. pantā noteiktajiem kritērijiem, atcelšana. Šīs izmaiņas ievērojami samazinās slogu un izmaksas, jo tiek būtiski samazināts novērtējamo vielu skaits un ziņojošajiem uzņēmumiem atbilstības novērtējuma ietvaros turpmāk būs jāvērtē tikai vielas, kurām ir veikta harmonizētā klasifikācija un kuras ir iekļautas uz atļaujas saņemšanu kandidējošu ļoti lielas bažas radošu vielu sarakstā, kuru Eiropas Ķīmikāliju aģentūra publicējusi saskaņā ar REACH regulas 59. panta 10. punktu⁴¹.

Jāatzīmē, ka grozījumi Vides deleģētajā aktā arī ir saistīti ar vispārīgo DNSH kritēriju vides mērķim "Piesārņojuma novēršana un kontrole" ķīmikāliju izmantošanas un kontekstā grozīšanu. Grozījumi paredz izmaiņas šī deleģētā akta I, II un IV pielikuma C papildinājumā⁴¹. Pārskatītā C papildinājuma redakcija ir praktiski identiska C papildinājuma redakcijai Klimata deleģētā akta grozījumos.

Minētās izmaiņas Klimata un Vides deleģētajos aktos skar specifisku jautājumu – ķīmisko vielu izmantošana, ražošana vai laišana tirgū (t.sk. ja tās ietilpst citu produktu sastāvā). Saskaņā ar EK pozīciju šie grozījumi ir mērķorientēti un neietekmē pārējos TPK⁴¹. Ņemot vērā šo izmaiņu specifiku, tām visdrīzāk, ka nebūs būtiskas ietekmes uz lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēm. Šīs izmaiņas potenciāli varētu atvieglot ziņošanu par atbilstību taksonomijai pārtikas ražošanas uzņēmumiem, kuri savā ražošanas procesā tieši vai netieši izmanto ķīmiskās vielas, kuras skar C papildinājumā noteiktie vispārējie DNSH kritēriji.

⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1907/2006

2. MVU ILGTSPĒJĪGA FINANSĒJUMA STANDARTS

Ilgtspējīga finansējuma platforma 2025.g. martā nāca klajā ar piedāvājumu par MVU ilgtspējīga finansējuma standartu (*SME sustainable finance standard*), kas būtu “nogludināts” (*streamlined*) un brīvprātīgs ietvars (*framework*) bankām un citām finanšu institūcijām, lai klasificētu MVU izsniegtos aizdevumus (vai cita veida finansējumu) kā ilgtspējīgu finansējumu⁴³. Šis standarts ir iecerēts kā ietvars, kas atzītu MVU ar klimatu saistītus ilgtspējas pasākumus (centienus) ārpus Takosnomijas regulas, vienlaikus ietverot vienkāršotus galvenos rādītājus (*metrics*) SC kritērijiem (saimnieciskajām darbībām, kurām ir šādi kritēriji). Jāatzīmē, ka pirmajā stadijā (2025.g. publiskotais piedāvājums) šis standarts koncentrējas tikai uz klimata pārmaiņu samazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām mērķiem.

Šajā standartā ir paredzēti trīs veidu kritēriji:

1. Kritēriji saimnieciskajām darbībām,
2. Kritēriji uzņēmumam (*enterprise-based criteria*),
3. Kritēriji ieguldījumiem.

Kritēriji paredzēti tādām saimnieciskajām darbībām, kas šobrīd ir iekļautas Klimata deleģētajā aktā un attiecīgi kurām ir SC kritēriji. Jāatzīmē, ka šajā standarta piedāvājumā Ilgtspējīga finansējuma platforma nav sniegusi konkrētus SC kritērijus (galvenos rādītājus), pēc kuriem praktiski veikt saimniecisko darbību ilgtspējas novērtēšanu. Tā vietā ir sniegtas 7 rekomendācijas, kā vienkāršot un pielāgot esošos SC TPK šī standarta vajadzībām⁴³, piem., grupēt līdzīgas saimnieciskās darbības, lai vienkāršotu novērtēšanas procesu, precizēt NACE kodu lietojumu kritērijos un paredzēt citas pieejas MVU saimniecisko darbību klasificēšanā, vienkāršot dzīves cikla analīzes (LCA) prasības kritērijos. Tomēr šīs rekomendācijas ir ļoti vispārīgas. Ilgtspējīga finansējuma platforma ir vienīgi norādījusi, ka šādu detalizētu kritēriju izstrāde būtu jaunā platformas sastāva uzdevums. Līdz ar to šobrīd nav iespējams prognozēt, kādi varētu galvenie rādītāji, pēc kuriem šī standarta ietvaros tiktu vērtēta saimniecisko darbību ilgtspēja. Jāatzīmē, ka tā kā lauksaimniecība un pārtikas ražošana nav iekļauta Klimata deleģētajā aktā, tad lauku saimniecībām un pārtikas ražošanas uzņēmumiem šādā veidā nav iespējams pamatot, ka to saimnieciskā darbība ir ilgtspējīga.

Papildus Ilgtspējīga finansējuma platforma ir paredzējusi arī iespēju vērtēt ilgtspēju saimnieciskajām darbībām, kas nav iekļautas Klimata deleģētāja aktā, bet būtu iekļautas EK iepriekš noteiktā labi atzītu (*well-recognised*) marķējumu (*labels*) un sertifikāciju sarakstā⁴³. Saskaņā ar Ilgtspējīgas finansējuma platformas ierosinājumiem šādu sarakstu potenciāli veidotu pēc šādiem principiem:

⁴³ https://finance.ec.europa.eu/publications/platform-sustainable-finance-report-streamlining-sustainable-finance-smes_en

1. Apbalvojums vai sabiedriskais atbalsts (*public support*), kas saņemts pēdējo 3 gadu laikā saistībā ar uzņēmuma galveno saimniecisko darbību (*main activity*) – ierosināts kritērijs, vai MVU ir pēdējo 3 gadu laikā apbalvots ar “tīro tehnoloģiju” (*clean-tech*) vai “zaļo” apbalvojumu no EK iepriekš apstiprināta ar klimatu saistītu apbalvojumu saraksta. Papildu nosacījums ir, ka pieprasītā finansējuma nolūks ir uzturēt vai paplašināt šo uzņēmuma saimniecisko darbību.
2. Tīras enerģijas vai ar klimatu saistītas intelektuālā īpašuma tiesības – MVU pēdējo 3 gadu laikā ir reģistrējis vismaz vienu ar tīru enerģiju, “tīru tehnoloģiju” vai klimatu saistītu tehnoloģiju intelektuālā īpašuma tiesību objektu, piem., patentu, dizaina paraugu, pusvadītāju topogrāfiju, produktu programnodrošinājuma autortiesības utt., kas atbilst MVU galvenajam darbības virzienam, kurš nav iekļauts taksonomijā. Papildu nosacījums ir, ka pieprasītā finansējuma nolūks ir šo tehnoloģiju tiesību iekšēja vai ārēja izmantošana (*exploitation*).
3. Ar klimatu saistītu marķējumu shēmas – MVU ir reģistrējis ar klimatu saistītu ES, nacionāla vai starptautiskas marķējumu shēmas ekomarķējumu (*eco-label*) saskaņā ar iepriekš noteiktu sarakstu. Plānots, ka šādu sarakstu varētu noteikt, balstoties uz topošās Zaļo norāžu direktīvas (*Green Claims Directive*) noteikumiem.

Jāatzīmē, ka minētie principi ir ļoti specifiski un orientēti uz citām nozarēm. Lauksaimniecības un pārtikas ražošanas uzņēmumiem iespējas kvalificēties būs atkarīgas no to tā, vai “zaļo” apbalvojumu sarakstā un ar klimatu saistīto marķējuma shēmu sarakstā būs iekļauti apbalvojumi/marķējuma shēmas, kas attiecas uz šīm nozarēm, kā arī no tā, kādi būs šo apbalvojumu/marķējumu nosacījumi (kritēriji).

Kritēriji uzņēmumam ir paredzēti, lai varētu novērtēt uzņēmuma ilgtspēju saskaņā ar šo standartu, ja tas nesen savā darbījumdarbības modelī ir ieviesis ar klimatu saistītas prakses, ar kurām tiek īstenota pāreja uz ilgtspējīgu tautsaimniecību (*sustainable economy*), vai uzņēmumam ir ar klimatu saistīts sertifikāts saskaņā ar iepriekš noteiktu sarakstu⁴³. Šādi kritēriji ir paredzēti uzņēmumiem, kuru galvenā saimnieciskā darbība nav iekļauta taksonomijā un visticamāk, ka netiks iekļauta, jo citādi uzņēmums klasificējas kā atbilstošs šī standarta tvērumam saskaņā ar galveno saimniecisko darbību. Attiecībā uz minētajām ar klimatu saistītajām praksēm nav sniegti konkrēti kritēriji vai minētas konkrētas prakses, taču ir minēts, ka šādas prakses ietver, tai skaitā, bet ne tikai ieguldījumus, procesus un tehnoloģijas ar izmērāmu ietekmi uz klimatu vai vidi šādos termiņos un ar šādiem sliekšņiem⁴³:

1. Pēdējo 5 gadu laikā uzņēmums ir samazinājis savu oglekļa vai vides pēdu (*footprint*) vai nu par vismaz 35% samazinot 1. un 2. tvēruma SEG emisijas uz produkcijas vienību vai apgrozījumu⁴⁴, vai par vismaz 20% samazinot enerģijas patēriņu (kWh) uz produkcijas vienību vai apgrozījumu⁴⁴, vai samazinot enerģijas patēriņu vismaz par 20% uz apgrozījumu⁴⁴ pakalpojumu sniegšanas jomā, kur netiek ražotas produkcijas vienības.

⁴⁴ ierosināts šī kritērija vajadzībām lietot inflācijas koriģētu (*adjusted for inflation*) apgrozījumu

2. Pēdējo 5 gadu laikā uzņēmums ir vismaz 20% apmērā aizvietojis primārās izejvielas (*primary raw materials*) ar otrreizējiem (*secondary*)/pārstrādātiem (*recycled*) materiāliem vai vielām, ražošanas atlikumiem vai blakusproduktiem.

Jāatzīmē, ka Ilgtspējīga finansējuma platforma ir norādījusi, ka šie kritēriji būtu sasaistāmi ar šogad apstiprināto brīvprātīgo ilgtspējas ziņu sniegšanas standartu biržā nekotētiem MVU Pamatmoduļa rādītāju B3 un Visaptverošā moduļa rādītāju C3 (skat. 5.2. apakšnodaļu). Samērā neskaidrs ir jautājums, kā MVU varēs pierādīt šo kritēriju izpildi. Šī standarta piedāvājumā ir ierosināts, ka MVU varētu pierādīt kritēriju izpildi ar “dažādiem dokumentiem”, piem., ar rēķiniem vai finanšu pārskatiem, kurus apliecinājis uzņēmuma grāmatvedis vai nodokļu konsultants⁴³. Taču šobrīd grūti prognozēt, cik efektīvi praksē darbotos šāda “elastīga” pierādīšanas kārtība un vai, piemēram, bankas neprasītu papildu pierādījumus, lai no savas puses varētu finansējumu klasificēt kā ilgtspējīgu.

Saistībā uz šiem uzņēmuma kritērijiem nav skaidrs, vai šos kritērijus varēs izmantot lauksaimniecības uzņēmumi. No vienas puses lauksaimniecībai ilgstoši nav izstrādāti TPK, t.sk. SC kritēriji attiecībā uz klimata mērķiem, un nav skaidrs, kad šie kritēriji varētu tikt izstrādāti pat projekta formā. No otras puses lauksaimniecībai nākotnē ir plānots izstrādāt TPK. Tādēļ lauku saimniecību iespējas izmantot šos kritērijus būs atkarīgas no šī standarta gala formas un interpretācijas. Ja lauku saimniecībām būs atļauta šo kritēriju izmantošana periodā, kamēr nav izstrādāti TPK, tās potenciāli varētu izmantot minētos kritērijus, lai pierādītu, ka ir samazināta oglekļa pēda. Tā kā pārtikas ražošanas nozarei nav noteikti SC kritēriji attiecībā uz klimata mērķiem, šīs nozares uzņēmumi potenciāli varētu izmantot šos kritērijus.

Kritēriji ieguldījumiem ir ierosināti, lai šajā standartā varētu iekļaut ieguldījumus projektos vai pasākumos, kas ir ārpus uzņēmuma galvenās saimnieciskās darbības, bet rada ar klimatu saistītus ilgtspējas uzlabojumus⁴³. Paredzēts, ka šādi ieguldījumi var attiekties gan uz saimnieciskajām darbībām, kas iekļautas Klimata deleģētāja aktā, gan uz saimnieciskajām darbībām, kas nav iekļautas, bet tām ir izstrādāti vienkārši un stingri (*robust*) kritēriji. Taču jāatzīmē, ka Ilgtspējīga finansējuma platforma nav sniegusi konkrētus kritērijus, bet ir ieskicējusi tikai atsevišķus kritēriju piemērus⁴³:

1. Energoefektivitātes vai SEG emisiju samazināšanas projekti vai pasākumi esošajos rūpnieciskajos vai komerciālajos objektos – ieguldījumi tehnoloģijās, iekārtās, ierīcēs, sistēmās vai procesos, esošajos objektos samazina enerģijas vai SEG emisijas par vismaz 20%. Ja ieguldījumi palielina ražošanas apjomus, tad nākamo 5 gadu periodā jābūt vai nu vismaz 20% enerģijas patēriņa samazinājumam, vai 35% SEG emisiju samazinājumam, rēķinot uz produkcijas vienību. Līdzīgi kā kritēriju uzņēmumiem gadījumā norādīts, ka šie kritēriji sasaistāmi ar brīvprātīgo ilgtspējas ziņu sniegšanas standartu biržā nekotētiem MVU Pamatmoduļa rādītāju B3 un Visaptverošā moduļa rādītāju C3 (skat. 5.2. apakšnodaļu).
2. Ierīču vai iekārtu, kas iepriekš patērēja fosilo kurināmo (degvielu), elektrifikācija – attiecībā uz šo kritēriju minēts, ka šāda elektrifikācija pati par sevi ir pietiekoša, lai ieguldījumu atzītu par ilgtspējīgu. Arī attiecībā uz šo kritēriju norādīts, ka tas

sasaistāms ar brīvprātīgo ilgtspējas ziņu sniegšanas standartu biržā nekotētiem MVU Pamatmoduļa rādītāju B3 un Visaptverošā moduļa rādītāju C3 (skat. 5.2. apakšnodaļu).

Līdzīgi kā kritēriju uzņēmumiem gadījumā tiek rosināts atļaut kritēriju izpildi pierādīt elastīgā formā, šajā gadījumā ar dažādu tehnisko dokumentāciju, piem., ārēja profesionāla sertificētāja veiktiem tehniskajiem aprēķiniem vai veiktu sertifikāciju, iekšējā eksperta sertificētu iekšējo energoefektivitātes plānu, ražotāja, piegādātāja, uzstādītāja vai līdzīga profesionāla enerģijas vai SEG emisiju samazinājuma *ex-ante* aplēsēm (*estimates*)⁴³. Līdzīgi kā ar kritērijiem uzņēmumiem ir grūti prognozēt, kā praksē darbosies šāda “elastīga” kritēriju izpildes kārtība, jo īpaši saistībā ar finansējuma piesaisti no bankām.

Vērtējot no lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozaru pozīcijām, šādi uz ieguldījumiem orientēti kritēriji varētu būt veids, kā šo nozaru MVU varētu piesaistīt finansējumu ieguldījumiem. Tomēr šobrīd ir pārāk liela neskaidrība attiecībā uz kritērijiem, lai varētu prognozēt, kādas būtu šo nozaru uzņēmumu iespējas izpildīt šādus kritērijus ieguldījumiem. Ja šie ieguldījumu kritēriji aprobežosies ar energoefektivitāti, SEG emisiju samazināšanu un elektrifikāciju, tad samērā maz ieguldījumu varēs kvalificēties, it īpaši lauksaimniecībā.

Šajā standartā ir ieteikta zema sloga pieeja (*low-burden approach*), kā MVU veikt klimata risku un ievainojamības novērtējumu (CRVA). Taču jāatzīmē, ka šī pieeja ir diezgan vispārīgi formulēta, ieskicējot soļus ar klimatu saistītu apdraudējumu (*hazards*) identificēšanai un to riska potenciāla novērtēšanai, kā arī ieskicējot potenciālus risinājumus un pasākumus klimata risku un ievainojamības risināšanai. Standarts satur dažādas rekomendācijas un norādes uz ārējiem rīkiem, datubāzēm un datu kopām, ko potenciāli MVU var izmantot šādiem nolūkiem (vienkāršota CRVA veikšanai).

Šis standarts lielā mērā koncentrējas uz būtiskas sekmēšanas principu. Tajā nav Taksonomijas regulējumam raksturīgo DNSH un minimuma aizsargpasākumu nosacījumu. Tomēr standarts satur zināmus nosacījumus, lai nodrošinātu, ka MVU ievēro minimuma vides un sociālos aizsargpasākumus⁴³:

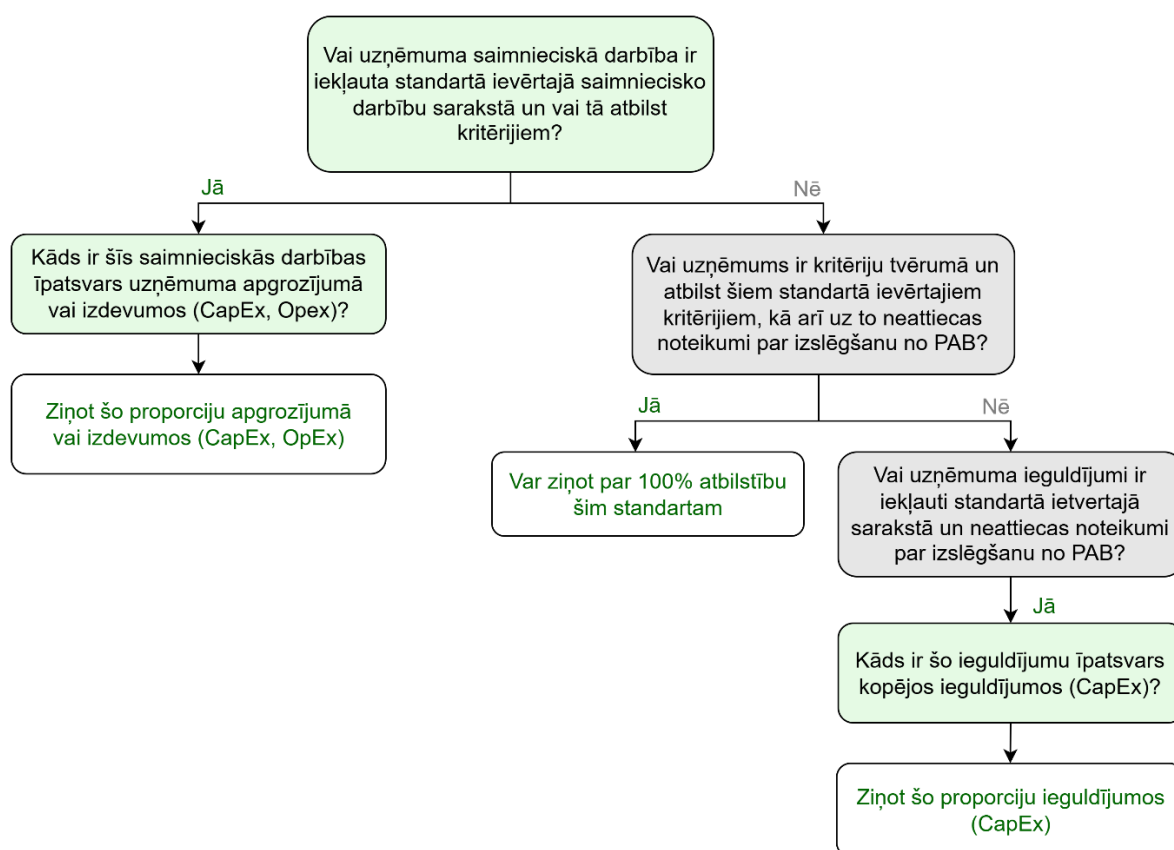
1. Uzņēmumam jāievēro likumus, kas uz to attiecas – šis nosacījums uzskatāms par ļoti formālu.
2. Uzņēmums nedrīkst finansēt saimnieciskās darbības, kas izslēgtas no Parīzes nolīguma etaloniem (PAB)⁴⁵.
3. Uzņēmumam jāziņo ilgtspējas rādītājus saskaņā ar Omnibusa priekšlikuma ietvaros plānotajiem brīvprātīgajiem ilgtspējas ziņu sniegšanas standartiem.

Attiecībā uz otro nosacījumu jāatzīmē, ka saskaņā ar ES etalonu regulu no PAB ir izslēgtas nevis konkrētas nozares, bet uzņēmumi, kuru izslēgšanas kritērijs daļēji saistīti ar nozarēm⁴⁵. Piemēram, ir izslēgtas tādas nozares kā pretrunīgi vērtējamie ieroči (*controversial weapons*) un tabakas audzēšana un ražošana. Savukārt citos gadījumos uzņēmuma izslēgšana ir

⁴⁵ Eiropas Komisijas Deleģētā regulas (ES) 2020/1818 12. pants

noteikta atkarībā no konkrētajā nozarē gūto ieņēmumu īpatsvara, piem., 1% attiecībā uz akmeņogļu un lignīta izpēti, ieguvu, izplatīšanu vai attīrīšanu, 10% attiecībā uz naftas kurināmā izpēti, ieguvu, izplatīšanu vai attīrīšanu un 50% attiecībā uz gāzveida kurināmā izpēti, ieguvu, ražošanu vai izplatīšanu un attiecībā uz elektroenerģijas ražošanu, kuras SEG intensitāte pārsniedz 100 g CO₂ ekv./kWh. Lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozaru gadījumā pirmie divi nosacījumi parasti neradītu izaicinājumus, taču potenciālus izaicinājumus varētu radīt trešais nosacījums.

Ilgtermiņa finansējuma platforma ir formulējusi, kā šis standarts būtu lietojams gan pašiem MVU, gan finanšu institūcijām (vērtējot MVU finansēšanu). Ja standartu lieto MVU, tad uzņēmumam vispirms nepieciešams novērtēt, vai tā saimnieciskā darbība ir iekļauta šajā standartā ietvertajā saimniecisko darbību sarakstā un tā atbilst attiecīgās saimnieciskās darbības kritērijiem⁴³. Ja jā, tā saimnieciskā darbība kvalificējas kā ilgtermiņa. Ja nē, tad uzņēmums var turpināt novērtēšanu, vērtējot atbilstību kritērijiem uzņēmumam. Ja atbilst, tad uzņēmums kvalificējas kā ilgtermiņš. Ja nē, tad vēl pastāv iespēja novērtēt, vai uzņēmuma ieguldījumi ir iekļauti šajā standartā ietvertajā ieguldījumu sarakstā. Ja jā, uzņēmuma ieguldījumi kvalificējas kā ilgtermiņi. Šī standarta lietošanas pieeja ir shematiski attēlota 2.1. attēlā.

2.1. attēls. MVU ilgtermiņas finansēšanas standarta izmantošana MVU vidū

Ierosinātā standarta lietošana (un pieprasītā finansējuma klasificēšana) finanšu iestādēs atšķiras atkarībā no tā, vai pieprasītajam finansējumam (piem., kredītam) ir zināms finansējuma izlietojums (paredzēts konkrētam projektam vai pasākumam) vai pieprasītais finansējums ir vispārējais finansējums (*general-purpose finance*), kuram nav zināms

konkrēts finansējuma izlietojums (piem., kredītlīnija apgrozāmo līdzekļu finansēšanai), bet finanšu iestādei ir zināms uzņēmums un tā saimnieciskā darbība vai darījumdarbības modelis. Vispārēja finansējuma gadījumā MVU piešķirtais finansējums pilnā apjomā (pilna piešķirtā finansējuma summa) kvalificējas kā ilgtspējīgs, ja tiek izpildīts viens no šādiem nosacījumiem⁴³:

1. Uzņēmuma galvenā saimnieciskā darbība ir iekļauta standartā ietvertajā sarakstā un tiek izpildīti attiecīgie kritēriji.
2. Uzņēmums pierāda, ka izpilda kritērijus uzņēmumam.

Attiecībā uz finansējumu, kam zināms finansējuma izlietojums, finansējums kvalificējas kā ilgtspējīgs, ja tiek izpildīts viens no šādiem nosacījumiem: ⁴³

1. Ieguldījumi ir projektā vai pasākumā, tie attiecas uz saimniecisko darbību, kas iekļauta standartā ietvertajā sarakstā, un tiek izpildīti attiecīgie kritēriji.
2. Neatkarīgi no uzņēmuma saimnieciskās darbības plānotie ieguldījumi ir iekļauti standartā ietvertu ieguldījumu sarakstā.

Lai arī šis MVU ilgtspējīgu ieguldījumu standarts ir izstrādāts Omnibusa priekšlikuma un topošo brīvprātīgo ilgtspējas ziņu sniegšanas standartu kontekstā, grūti prognozēt tā lomu tālākajā ilgtspējīgu finanšu regulējuma attīstībā. Esošajā versijā standarts dažos aspektos dublē atsevišķus topošo brīvprātīgo ilgtspējas ziņu sniegšanas standartu elementus. Tāpat nav skaidrs, kā šo standartu akceptēs finanšu (jo īpaši banku) sektors un vai banku sektors neviesīs savus standartus ilgtspējas klasificēšanai finansējumam MVU.

3. REGULĒJUMA IETEKME UZ BANKU KREDITĒŠANAS POLITIKU

Ietekmi uz banku (kreditēstāžu) kreditēšanas politiku viedo ne tikai tiešais regulējums (piem., CSRD, Taksonomijas regula), bet arī specifiskais banku sektora regulējums, kurā arī ietverti dažādi ilgtspējas jautājumi (skat. arī 1.1.apakšnodaļu). Šo specifisko banku sektora regulējumu veido dažādas regulas, direktīvas, kompetento iestāžu vadlīnijas utt. Kā būtiskie elementi, jāatzīmē:

1. EBI regula⁴⁶ – pamats Eiropas Banku iestādes (EBI) izveidei, kā arī šī regula piešķir EBI pilnvaras⁴⁷ izdot pamatnostādnes (vadlīnijas) un ieteikumus (rekomendācijas) kompetentajām finanšu sektora uzraudzības iestādēm un finanšu iestādēm.
2. CRR (skat. 1.1. apakšnodaļu).
3. Kapitāla prasību direktīva IV⁴⁸ (CRD IV) – regulē ar finanšu iestāžu (t.sk. kreditēstāžu) prudenčiālo (*prudential*) uzraudzību saistītus jautājumus.
4. Pamatnostādnes (vadlīnijas) par vides, sociālo un pārvaldības (VSP) risku pārvaldību⁴⁹ (turpmāk – EBI pamatnostādnes par ESG risku pārvaldību) – izklāstīts EBI skatījums uz uzraudzības pieeju Eiropas finanšu uzraudzības sistēmā attiecībā uz ESG risku pārvaldību, kā arī precizēti riska pārvaldības pasākumi, kurus jāievieš kreditēstādēm saskaņā ar CRD IV (skat. 3.1. apakšnodaļu).

Jāatzīmē, ka ES dalībvalstu kompetentajām uzraudzības iestādēm bija līdz 03.06.2025. jāpaziņo, vai tās ievēro vai paredz ievērot EBI pamatnostādnes par ESG risku pārvaldību⁴⁹. Latvija (Latvijas Banka) ir paziņojusi, ka plāno ievērot šīs pamatnostādnes ar 2026.g., Igaunija (*Finantsinspeksioon*) – plāno ievērot, Lietuva (*Lietuvos Bankas*) – jau ievēro⁵⁰. Šajās EBI pamatnostādnēs ir noteikts⁴⁹, ka tā attiecas uz kreditēstādēm, kas nav mazas un nesarežģītas iestādes, no 11.01.2026., uz mazām un nesarežģītām iestādēm – no 11.01.2027. Par kreditēstāžu specifisko iedalījumu lielās iestādēs, mazās un nesarežģītas iestādēs un citās iestādēs plašāka informācija ir sniegta AREI 2024.g. veiktajā pētījumā¹⁵. Vienlaikus jāatzīmē, ka Eiropas Banku federācija (EBF) ir publiskojuši priekšlikumu noteikt ilgāku un pakāpeniskāku šo pamatnostādņu piemērošanas periodu (2-5 gadi)⁵¹.

⁴⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1093/2010

⁴⁷ saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1093/2010 16.pantu

⁴⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES

⁴⁹ EBI. Pamatnostādnes par vides, sociālo un pārvaldības (VSP) risku pārvaldību (EBA/GL/2025/01). 08.01.2025.

⁵⁰ EBA. Guidelines on the management of environmental, social and governance (ESG) risks (EBA/GL/2025/01) compliance table. 31.10.2025.

⁵¹ EBF Proposal for the phased in approach to the EBA ESG Risk Management Guidelines. 11.06.2025.

3.1. ESG aspektu integrēšanā kredītrisku pārvaldībā

Prasība integrēt ESG aspektus kredītrisku pārvaldībā banku sektora regulējumā pati par sevi nav jauna prasība. Tādējādi EBI pamatnostādnes par ESG risku pārvaldību nerada jaunu regulējumu, bet saskaņā ar EBI skaidrojumu precizē esošā regulējuma piemērošanu, kā arī papildina iepriekšējās EBI vadlīnijas⁴⁹. Tomēr tiek atzīts (t.sk. no EBF puses), ka šo pamatnostādņu ieviešana būs saistīta ar būtiskām izmaiņām banku darbībā (risku pārvaldības procesos), piem., būs nepieciešams iegūtu plašāku ESG informāciju par klientiem (darījumu partneriem) utt.

No ESG riskiem būtiskākie ir vides riski, taču EBI pamatnostādnes paredz arī citu ESG risku vērtēšanu risku pārvaldībā. Vides riski ir saistīti ar divu tipu riskiem:

1. Pārejas riski (*transition risks*) – specifiski riski, ko rada ar parēju (virzību) uz ilgtspējīgāku, klimatneitrālu, nulles (*net-zero*) emisiju u.tml. tautsaimniecību saistītā nenoteiktība.
2. Fiziskie riski – riski, kas saistīti ar klimata pārmaiņām, piem., temperatūru paaugstināšanās, ūdens līmeņa celšanās, ekstrēmi laikapstākļi u.c.

Attiecībā uz vides risku pārvaldību EBI pamatnostādnēs minēts, ka jāņem vērā vismaz tādas faktorus kā ar klimatu saistītu faktoru, ekosistēmu degradācija un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās⁴⁹. Turklāt attiecībā uz klimata riskiem noteikts, ka iekšējām procedūrām un metodoloģijām ir jābūt tādām, lai tās varētu kvantitatīvi noteikt. Saistībā ar pārejas riskiem šajās pamatnostādnēs noteikts, ka nozares, kas saskaņā ar saimniecisko darbību klasifikāciju NACE tiek iekļautas A-H un L sadaļā, uzskatāmas par nozarēm, kas lielā mērā veicina klimata pārmaiņas⁵². Šajā nozaru uzskaitījumā ietilpst arī lauksaimniecība (NACE 2.1 kods A01) un pārtikas ražošana (C10). Tādējādi sagaidāms, ka banku riska pārvaldības iekšējās procedūrās un metodoloģijās, pastiprināta uzmanība tiks pievērsta kredītriskam saistībā ar šo nozaru finansēšanu.

Lai arī EBI pamatnostādnēs tiek prasīts maksimāli izmantot kvantitatīvus ESG datus, no darījumu partneriem (klientiem) iegūto ESG informāciju, uzticamus trešo personu datus utt., vienlaikus noteikts, ka sākumposmā ir pieļaujama aplēšu (*estimates*) un aptuveno rādītāju jeb aizstājējvērtību (*proxies*) izmantošana⁴⁹. Vienlaikus jāatzīmē, ka uzlabojoties ESG datu pieejamībai un kvalitātei, bankām laika gaitā jācenšas samazināt aplēšu un aizstājējvērtību izmantošanu. Attiecībā uz banku klientiem, kas ir CSRD (vienlaikus arī Taksonomijas regulas) subjekti, bankām jāapsver plašākas ESG informācijas iegūšana un vākšana, piem., saistībā ar vides riskiem:

1. Galveno ražotņu un aktīvu atrašanās vieta.
2. Esošās un plānotās (ja pieejamas) 1., 2. un 3. tvēruma SEG emisijas – absolūtas vērtības un emisiju intensitāte.

⁵² minētās nozares par šādām atzītas uz BMR pamata izdotajā EK deleģētajā aktā (ES) 2020/1818 (6.apsvēruma)

3. Atkarība no fosilā kurināmā – vai nu ekonomisko faktoru patēriņa (*economic factor inputs*) vai ieņēmumu bāzes izteiksmē.
4. Enerģijas un ūdens pieprasījums un/vai patēriņš – vai nu ekonomisko faktoru patēriņa vai ieņēmumu bāzes izteiksmē.
5. Energoefektivitātes līmenis nekustamā īpašuma riska darījumiem un darījuma partnera parāda apkalpošanas spēja.
6. Vides risku un iespēju pašreizējā un paredzamā finansiālā ietekme uz darījuma partnera finansiālo stāvokli, finanšu rezultātiem un naudas plūsmām.
7. Ar pāreju saistīti stratēģiskie plāni, tostarp klimata pārmaiņu mazināšanas pārejas plāns, kur atklāšanu paredz CSRD.

Jāatzīmē, ka šī prasītā informācija lielā mērā izriet no spēkā esošās CSRD un ESRs. Taču jāatzīmē, ka EBI pamatnostādnes nosaka, ka attiecībā uz riska darījumiem ar klientiem, kas nav lieli uzņēmumi (nav CSRD subjekti), ESG risku identificēšanai, mērīšanai un pārvaldīšanai arī nepieciešams izmantot minētos datu punktus. Tomēr vienlaikus norādīts, ka datu trūkuma novēršanai var izmantot ekspertu slēdzienus, kvalitatīvos datus, portfeļa līmeņa novērtējumus un aizstājējvērtības⁴⁹. Ņemot vērā, ka gandrīz neviena lauku saimniecība un arī daudzi pārtikas ražošanas uzņēmumi (jo īpaši pēc Omnibusa priekšlikuma pieņemšanas) nebūs CSRD subjekti, sagaidāms, ka bankas plaši izmantos minētos netiešos datus kredītrisku pārvaldīšanai šajās nozarēs, it īpaši tuvāko gadu laikā. Tādējādi būtiska nozīme būs dažādām aplēsēm (t.s. “vidējām vērtībām”) un aizstājējvērtībām, kuras tiks piemērotas attiecīgajam saimniecību specializācijas virzienam vai apakšnozarei. Pastāv risks, ka šādas aplēses un aizstājējvērtības var būt pārāk balstītas nozares vidējos rādītājos un, piem., neņemt vērā konkrētu lauku saimniecību īstenotās SEG emisiju samazināšanas prakses vai prakses, kas saistītas ar bioloģiskās daudzveidības sekmēšanu.

EBI pamatnostādnes paredz, ka bankām ESG risku visaptverošai novērtēšanai jāizmanto metodoloģiju, kas ietver uz riska darījumiem balstītas (*exposure-based*) metodes, uz nozari (*sector-based*) metodes, uz portfeli balstītas (*portfolio-based*) metodes, portfeļa pielāgošanas (*portfolio alignment*) metodes un uz scenārijiem balstītas (*scenario-based*) metodes⁴⁹. Saistībā ar uz riska darījumiem balstītu metožu lietošanu akcentēts, ka šīs metodes izmantojamas vismaz, lai iegūtu īstermiņa priekšstatu par to, kā ESG riski ietekmē banku klientu riska profilu (*risk profile*) un rentabilitāti. Attiecībā uz lielām iestādēm noteikts, ka tām savās iekšējās procedūrās vides risku novērtēšanai, risku darījumu līmenī, jāiekļauj, piem., tādas elementus kā darījuma partnera uzņēmējdarbības modeļa un/vai piegādes ķēdes pakļautība kritiskiem traucējumiem, ko rada vides faktori (piem., bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, ūdens resursu noslodzes vai piesārņojuma ietekme) un darījuma partnera pakļautību reputācijas un tiesvedības riskiem, kas saistīti ar vides jautājumiem.

Saistībā ar klimata riskiem EBI pamatnostādnēs minēts, ka jāizmanto vismaz vienu portfeļa pielāgošanas metodoloģiju, lai nozaru līmenī novērtētu banku portfeļu atbilstību klimatu saistītām/trajektorijām (*pathways*) un/vai etalona scenārijiem⁴⁹. Turklāt norādīts, ka nozaru dekarbonizācijas trajektorijām (*decarbonisation pathways*) jāatbilst attiecīgajā teritorijā

(jurisdikcijā) piemērojamam politikas mērķim, piem., ES mērķim līdz 2050. gadam panākt SEG neto nulles emisiju līmeni un līdz 2030. gadam samazināt emisijas par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Saistībā ar kredītēšanu šī prasība nozīmē, ka bankām nepieciešams vērtēt sava kredītportfeļa atbilstību, izmantojot konkrētām nozarēm zinātnē balstītus (*science-based*) scenārijus, kas ietver minētās dekarbonizācijas trajektorijas. Tādējādi lauku saimniecību un pārtikas ražošanas uzņēmumu kredītēšanu nākotnē var ietekmēt gan banku lietotās dekarbonizācijas trajektorijas lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēm, gan šo nozaru uzņēmumu spējas (banku vērtējumā) pielāgoties šīm dekarbonizācijas trajektorijām.

EBI pamatnostādnēs ir paredzēti vairāki vispārīgie ESG risku pārvaldības principi, piem.⁴⁹:

1. Iesaiste (*engagement*) ar klientiem (darījumu partneriem), lai izprastu to riska profilu un nodrošinātu atbilstību bankas vēlmei uzņemties risku (*risk appetite*) un stratēģiskajiem mērķiem, t.sk. apsverot dažādas ar klientu saistītas darbības – produktu piedāvājuma pielāgošana, vienošanās par plānu un korektīviem pasākumiem, lai atbalstītu pārejas centienus un uzlabotu klienta noturību, vai kā galējais līdzeklis attiecību pārtraukšana (ja turpināšana tiek uzskatīta par nesaderīgu ar bankas plāniem un vēlmi uzņemties risku).
2. Finanšu noteikumu (*financial terms*) (piem., ietverot līgumiski noteiktus aizsardzības pasākumus un korektīvus pasākumus), nosacījumu (piemēram, termiņu) un/vai cenu noteikšanas (*pricing*) pielāgošana, balstoties uz ar ESG riskiem saistītiem kritērijiem un bankas riska stratēģiju un iekšējā kapitāla politiku (*internal capital policy*).
3. Nozaru politiku izstrādāšana un globālu, reģionālu un nozaru riska ierobežojumu, riska darījumu jeb ekspozīciju limitu (*exposure limits*) un aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas stratēģiju (*deleveraging strategies*) noteikšana, ņemot vērā ESG riskus.
4. Aizdevumu (kredīt-) un ieguldījumu portfeli diversifikācija, pamatojoties uz ESG kritērijiem, kas attiecas uz risku, piem., attiecībā uz nozarēm un ģeogrāfiskajiem apgabaliem (*areas*).

Minēto ESG risku pārvaldības principu ieviešana banku darbībā var būtiski ietekmēt banku kredītēšanas politiku un finansējuma pieejamību, t.sk. lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēs. Piemēram, atkarībā no tā, kā tiks novērtēti šo nozaru klientu riska profili, bankas var veikt izmaiņas finanšu produktu (piem., kredītu, finanšu līzinga) piedāvājumā. Šobrīd to nav iespējams prognozēt, taču pastāv iespēja, ka klientiem var tik prasīts izstrādāt pārrejas plānus un/vai veikt korektīvus pasākumus (piem., pasākumus SEG emisiju samazināšanai, pasākumus negatīvas ietekmes uz bioloģisko daudzveidību mazināšanai). Tāpat nevar izslēgt, ka ilgtermiņā bankas var pārtraukt sadarbību ar tādiem šo nozaru klientiem, kuru finansēšana rada bankām tādus ESG riskus, kas pārsniedz to vēlmi uzņemties risku vai citādi neatbilsto to plāniem.

Jāatzīmē, ka būtisks elements kredītrisku pārvaldībā, kurš izcelts arī EBI pamatnostādnēs, ir vēlme uzņemties risku. Vēlme uzņemties risku būtībā nosaka maksimālo riska līmeni, ko attiecīgā banka ir gatava uzņemties, t.sk. izsniedzot kredītus un veidojot savu kredītportfeli.

EBI pamatnostādnēs ir noteikts, ka bankām ir nepieciešams skaidri definēt savu vēlmi uzņemties risku, t.sk. jānorāda ESG risku līmenis un veidi, kurus bankas ir gatavas uzņemties savā portfelī, tostarp attiecībā uz portfeļa koncentrācijas un diversifikācijas mērķiem⁴⁹. Pamatnostādnes nenosaka maksimālo līmeni attiecībā uz vēlmi uzņemties risku. Šis jautājums lielā mērā ir banku akcionāru lēmums⁵³. Taču bankām savu vēlmi uzņemties ESG risku ir jāintegrē savos iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesā (ICAAP) un iekšējā likviditātes pietiekamības novērtēšanas procesā (ILAAP). Attiecībā uz ICAAP noteikts, ka bankām šajā procesā ir jāiekļauj būtiski ESG riski un to ietekme uz finanšu riska kategorijām, t.sk. lai novērtētu un uzturētu nepieciešamo iekšējā kapitāla apmēru. Attiecībā uz ILAAP, pamatnostādnēs ir šaurāka prasība – prasīts šajā procesā iekļaut būtiskus vides riskus. Tādējādi potenciāla stratēģija uzņemties augstus ESG riskus (piem., kreditējot klientus ar augstu ESG risku profilu) nozīmē, ka bankai būs nepieciešams lielāks iekšējais kapitāls un būs nepieciešams nodrošināt augstākas likviditātes rezerves. Tas attiecīgi ierobežos bankas iespējas izsniegt kredītus (būs nepieciešams lielāks pašu kapitāla apjoms uz attiecīgo kredītu apjomu) un sadārdzinās finansējuma izmaksas (parasti pašu kapitāls ir dārgs finansējuma avots).

Saskaņā ar EBI pamatnostādnēm ESG riskus ir jāiekļauj banku iekšējās kontroles trijās aizsardzības līnijās⁴⁹:

1. Pirmā aizsardzības līnija atbild par ESG risku novērtēšanu klientu piesaistīšanas, kredīta pieteikuma un kredīta pārskatīšanas procesu laikā, kā arī par pastāvīgu uzraudzību un sadarbību ar esošajiem klientiem. Šīs aizsardzības līnijas uzdevums ir arī novērtēt klientu un to pārejas stratēģiju atbilstību bankas mērķiem un vēlmei uzņemties risku.
2. Otrā aizsardzības līnija atbild par ESG risku novērtēšanas un uzraudzības veikšanu neatkarīgi no pirmās aizsardzības līnijas, t.sk. nodrošinot riska ierobežojumu ievērošanu, apšaubot un nepieciešamības gadījumā apstrīdot klientu attiecību vadītāju⁵⁴ (*business relationship officers*) veikto sākotnējo novērtējumu. Viens no otrās aizsardzības līnijas uzdevumiem ir arī nodrošināt, ka atbilstoši riska ierobežojumi, kas noteikti bankas definētajai vēlmei uzņemties risku, atbilst visiem bankas plāna, t.sk. nozaru politikas aspektiem.
3. Trešā aizsardzības līnija ietilpst bankas iekšējā audita funkcijā. Tās uzdevums ir nodrošināt neatkarīgu pārbaudi un objektīvu pārlicību par vispārējās iekšējās kontroles sistēmas un ar ESG riskiem saistīto sistēmu kvalitāti un efektivitāti, t.sk. efektīvu pirmo un otro aizsardzības līniju un ESG risku pārvaldības sistēmu. Iekšējā audita funkcijai ir arī jānovērtē, vai bankas plāns atbilst bankas riska stratēģijai un vēlmei uzņemties risku attiecībā uz ESG riskiem.

⁵³ banku sektora regulējuma ietvaros

⁵⁴ oficiālos tulkojumos lieto arī terminu "darījumu attiecību amatpersonas"

Jāatzīmē, ka EBI pamatnostādnēs ir uzsvērts, ka bankām jāuzrauga ESGR riskus augstākās vadības līmenī⁴⁹. Pamatnostādnēs nav tieši noteikts, kā šāda uzraudzība ir veicama (ir tikai ieskicēti daži iespējamie veidi, piem., ESG risku integrēšana regulārajos ziņojumos). Taču ir prasīts ieviest biežu un regulāru tādu darījumu partneru, kas novērtēti kā būtiski pakļauti ESG riskam, uzraudzību, kā arī prasīts iekļaut ESG apsvērumus arī mazo darījumu partneru kredītriska uzraudzības procesā. Tādējādi var prognozēt, ka turpmāko gadu laikā MVU, t.sk. lauku saimniecības un mazie un vidējie pārtikas pārstrādes uzņēmumi, saskarsies ar to, ka to kredītrisks tiek vērtēts, ņemot vērā arī ESG aspektus.

Bankām, kas ir lielas iestādes, EBI pamatnostādnēs tiek prasīts uzraudzīt dažādus uz pagātni un nākotni vērstus ESG riska parametrus un rādītājus⁴⁹, piem.:

1. Riska darījumu apmērs un daļa (īpatsvars) un ienākumi (procenti, komisijas u.c.), kas izriet no darījuma attiecībām ar klientiem, kas darbojas nozarēs, kas lielā mērā vecina klimata pārmaiņas. Par šādām nozarēm uzskata arī lauksaimniecību un pārtikas ražošanu (skat. iepriekš).
2. Portfeļa pielāgošanas rādītāji, kas nozaru līmenī parāda, cik lielā mērā riska darījumi un klientu pārvaldītās ražošanas spējas ir vai tiek prognozētas kā (ne-)saskaņotas ar trajektoriju, kas atbilst piemērojamajam klimata jomas tiesiskajam un regulatīvajam mērķim, piemēram, SEG neto nulles emisiju sasniegšanai līdz 2050. gadam.
3. Finansētās SEG emisijas, izdalot 1., 2. un 3.tvēruma emisijas – gan absolūtā vērtībā, gan pēc intensitātes attiecībā pret ražošanas vai ieņēmumu vienībām. Tiek prasīts izmantot pēc iespējas detalizētāku nozaru diferencēšanu.
4. Procesa līmenis, kas sasniegts, īstenojot galvenās finansēšanas stratēģijas, ko banka noteikusi, lai nodrošinātu savu noturību pret ESG riskiem un gatavību pārejai uz ilgtspējīgāku tautsaimniecību.
5. Rādītāji, kas saistīti ar faktoriem, kuri nav saistīti ar klimatu, piem., portfeļa līmeņa atkarība un ietekme uz ekosistēmas pakalpojumiem vai riska darījumi ar klientiem, kuriem ir būtiska atkarība vai negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību, ņemot vērā gan nozaru, gan ģeogrāfiskās atrašanās vietas informāciju.
6. Progress attiecībā uz visiem bankas mērķiem, kas noteikti saistībā ar ESG riskiem un ESG mērķiem

Bankām, kas ir mazas un nesarežģītas iestādes vai citas nelielas iestādes, minētās prasības ir atvieglotas, jo tām no t.s. lielo iestāžu ESG riska parametrus un rādītājus saraksta, jāuzrauga tādus rādītājus, kas atlasīti, pamatojoties uz būtiskuma novērtējumu⁴⁹. Lai arī minētie uzraugāmie ESG riska rādītāji paši par sevi neuzliek bankām pienākumu (ja vien to nenosaka citi tiesību akti) uzņemties noteiktus klimata mērķus, SEG emisiju samazināšanas trajektorijas utt., šādas prasības netieši mudina bankas “zaļināt” to kredītportfeļus, piem., mazinot finansētās SEG emisijas un mazinot finansēto negatīvo ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, un aktīvāk finansēt pāreju uz ilgtspējīgāku tautsaimniecību. Turklāt prasība finansētās SEG emisijas diferencēt pa nozarēm var tieši skart lauksaimniecības kreditēšanu, jo ilgākā termiņā bankas var noteikt finansēto SEG emisiju mērķus (limitus) konkrētām nozarēm, t.sk. lauksaimniecībai.

EBI pamatnostādnēs ir arī noteikts, ka bankām pienākums nodrošināt, ka īstermiņa finanšu rādītāji vai mērķi (piem., rentabilitātes rādītāji, riska izmaksas, galvenie snieguma rādītāji, galvenie riska rādītāji, riska limiti, cenu noteikšanas sistēmas) ir saskaņoti un atbilst vidēja termiņa un ilgtermiņa ESG mērķiem⁴⁹. Tas ilgākā termiņā var ietekmēt gan finansējuma (kredītu) izmaksas (procentu likmes), gan citu banku sniegto pakalpojumu izmaksas, gan arī finansējuma pieejamību.

3.2. Deleģētā akta grozījumu ietekme uz banku KPI un ilgtspējīgu kreditēšanu

Taksonomijas regulējums kopš 2022. gada būtiski ietekmē finanšu sektoru, pieprasot bankām un to klientiem detalizētāk atklāt informāciju par finansētās darbības atbilstību ilgtspējas kritērijiem. Lai arī regulējums nenosaka obligātu “zaļo” aktīvu īpatsvaru, tā prasības praktiski ietekmē banku kreditēšanas pieeju, jo portfeļu klasificēšana pēc taksonomijas kritērijiem arvien ciešāk saistās ar riska novērtējumu un stratēģiskajiem lēmumiem. Tas ir īpaši nozīmīgi nozarēs, kur ilgtspējas datu pieejamība vēsturiski bijusi ierobežota, piemēram, MVU, lauksaimniecībā un pārtikas ražošanā. Līdz šim banku attieksmi pret taksonomiju būtiski noteica metodoloģiskas neskaidrības, īpaši attiecībā uz Zaļo aktīvu attiecības (GAR) aprēķinu. Līdzšinējā regulējuma interpretācija paredzēja, ka uzņēmumi ārpus CSRD tvēruma – pat ja tie brīvprātīgi sniedza pilnīgu ilgtspējas informāciju – nevar tikt iekļauti GAR skaitītājā, savukārt tiem izsniegtie kredīti pilnā apjomā tika iekļauti saucējā. Šī asimetrija mākslīgi pazemināja banku GAR rādītājus un radīja nenoteiktību par finansēšanas ilgtermiņa perspektīvām daudzās nozarēs, īpaši MVU segmentā⁵⁵. 2025. gadā EK pieņemtie grozījumi Informācijas atklāšanas deleģētajā aktā⁴¹ būtiski maina situāciju. Tie precizē GAR aprēķina kārtību, sašaurina saucēju, atzīst brīvprātīgi sniegtu taksonomijas informāciju no uzņēmumiem, kas ir ārpus CSRD tvēruma, un ievieš proporcionalitātes principu, tostarp 10% *de minimis* robežvērtību. Kopā šie uzlabojumi padara taksonomijas piemērošanu taisnīgāku, praktiskāku un labāk pielāgotu MVU un nozarēm, kurās datu pieejamība ir ierobežota un specifiska, tādējādi tieši ietekmējot banku turpmāko kreditēšanas politiku.

Lai nodrošinātu ilgtspējas pārskatu sagatavošanu atbilstoši Taksonomijas regulas 8. panta prasībām, Informācijas atklāšanas deleģētajā aktā finanšu uzņēmumiem, tostarp kredītiestādēm, ir noteikts pienākums ziņot par vairākiem galvenajiem darbības rādītājiem (KPI). Šie rādītāji sākotnēji ietvēra četrus galvenos elementus:

1. Zaļo aktīvu attiecību (GAR),
2. Zaļo aktīvu koeficientu attiecībā uz sniegtajām finanšu garantijām (FinGuar KPI),
3. Pārvaldīšanā esošo aktīvu “zaļo” koeficientu (AuM KPI),
4. Koeficientu par pakalpojumiem, kas nav aizdevumi (F&C KPI).

To mērķis bija nodrošināt vienotu, salīdzināmu sistēmu, kas ļauj novērtēt banku ieguldījumu ES vides mērķu sasniegšanā un tādējādi palielina tirgus uzticību banku darbības ilgtspējai.

⁵⁵ šie jautājumi ir plašāk aplūkoti AREI 2022.g. veiktajā pētījumā

1. Līdzšinējie metodoloģiskie izaicinājumi: 2023. – 2024. gada situācija

Līdz 2024. gadam (ieskaitot) būtiskākās neskaidrības bija saistītas ar GAR aprēķina metodiku, īpaši attiecībā uz to, kā bankām jāatspoguļo riska darījumi un kreditēšana klientiem, kas nav iekļauti CSRD vai NFRD tvērumā. Saskaņā ar EK līdzšinējo skaidrojumu Informācijas atklāšanas deleģētā akta 7. panta 3. punktam – riska darījumi, tostarp kredīti MVU, lauksaimniekiem un mazajiem pārtikas ražošanas uzņēmumiem, **nevarēja tikt iekļauti GAR skaitītājā**, ja attiecīgajiem uzņēmumiem nebija obligāta pienākuma sniegt nefinanšu informāciju. Turklāt pat gadījumos, kad MVU sniedza ilgtspējas informāciju brīvprātīgi, tā netika atzīta par pietiekamu, lai to iekļautu GAR skaitītājā. Rezultātā radās metodoloģiska asimetrija: MVU kredīti tika pilnībā iekļauti GAR saucējā kā “segtie aktīvi”, bet nevarēja tikt ieskaitīti skaitītājā, jo to liedza regula. Tas noveda pie situācijas, ka bankas ar būtisku MVU, lauksaimniecības un mājsaimniecību portfeli, strukturāli uzrādīja zemāku GAR nekā bankas ar lielu korporatīvo klientu īpatsvaru. Šo situāciju vairākkārt kritizēja gan Eiropas Ilgtspējas finanšu platforma, gan Eiropas krājbanku un banku mazumtirdzniecības banku grupa (ESBG), norādot, ka metodika ne tikai neatspoguļo reālo ilgtspējas ieguldījumu, bet arī rada nevēlamu stimulu kreditēšanu koncentrēt uz lielajiem uzņēmumiem, kuru ziņošanas prasības ļāva GAR skaitītāju palielināt.

2. Jaunais risinājums: kā 2025. gada Deleģētā akta grozījumi risina iepriekšējos izaicinājumus⁵⁶

2025. gadā pieņemtie grozījumi Informācijas atklāšanas deleģētajā aktā būtiski maina KPI būtību un tieši risina iepriekš minētos izaicinājumus:

1. **Pirmkārt**, grozījumi ievieš **GAR saucēja sašaurināšanu**, izslēdzot no tā banku aktīvus, kas nereprezentē ilgtspējīgu saimniecisko darbību finansēšanu, piemēram, atvasinātie instrumenti, nauda un naudas ekvivalenti, banku aizdevumi pēc pieprasījuma, nemateriālā vērtība vai preces. Šī izmaiņa nodrošinās, ka GAR rādītājs būs balstīts uz aktīvu struktūru, kuru banka faktiski spēj ietekmēt ar ilgtspējīgas kreditēšanas politiku.
2. **Otrkārt**, grozījumi ievieš būtisku jauninājumu, kas atrisina iepriekšējo asimetriju attiecībā uz MVU — **brīvprātīgās taksonomijas ziņošanas atzīšanu**. Jaunā kārtība paredz, ka finanšu uzņēmumi KPI, t. sk. GAR skaitītājā var iekļaut ne tikai tos klientus, kuriem ir juridisks pienākums sniegt ilgtspējas ziņas, bet arī tos, kas sniedz informāciju par atbilstību taksonomijai brīvprātīgi. Papildus tam skaidrots, ka rādītājā var iekļaut arī riska darījumus, ar kuriem finansē konkrētas saimnieciskās darbības un kur finansējuma izlietojums ir skaidri zināms un izsekojams. Šī pieeja ļauj bankām precīzāk atspoguļot MVU finansēto projektu atbilstību taksonomijas mērķiem un mazināt situācijas, kurās kredīti uzņēmumiem ārpus CSRD tvēruma automātiski

⁵⁶ Komisijas Deleģētās regulas (ES) 2021/2178 grozījumi

pazemināja KPI, jo īpaši GAR rādītājus, nesniedzot pilnīgu priekšstatu par to faktisko ieguldījumu ilgtspējīgās aktivitātēs.

3. **Treškārt**, grozījumi **ievieš 10% de minimis robežvērtības sliekšni**, kas paredz, ka gadījumos, kad uzņēmuma taksonomijas rādītāju pamatkomponentes — apgrozījums, CapEx vai OpEx — nepārsniedz 10% no kopējās attiecīgās kategorijas vērtības, finanšu uzņēmumiem nav pienākuma veikt detalizētu šo posteņu taksonomijas piederības un atbilstības novērtējumu. Šis atvieglojums ļauj bankām ignorēt nelielas, uzņēmuma darbības modelim nebūtiskas, saimnieciskās aktivitātes, nenoslogojot banku un klientu administratīvos resursus ar nesamērīgu datu vākšanu. Tas ir īpaši nozīmīgi nozarēs, kur dominē mazi un vidēji uzņēmumi, piemēram, nelielās lauksaimniecības saimniecības un pārtikas pārstrādes uzņēmumi, kuriem pilna informācijas par atbilstību taksonomijai apkopošana bieži vien rada nesamērīgi lielu slogu.
4. **Ceturtkārt**⁵⁶, grozījumi **paredz atlikt F&C KPI un Tirdzniecības portfeļa KPI** piemērošanu līdz 2028. gadam, dodot bankām pietiekamu laiku pakāpeniski izveidot nepieciešamās datu sistēmas, procesus un metodoloģiskos risinājumus šo sarežģīto rādītāju uzticamai aprēķināšanai. Šis lēmums pamatots ar to, ka gan tirdzniecības portfeļa KPI, gan maksu un komisijas naudu KPI līdz šim ir demonstrējuši ierobežotu nozīmīgumu un praktisku lietderību kredītiestāžu lēmumu pieņemšanas procesos — to vērtība attiecībā uz ilgtspējas riskiem un vides mērķu sasniegšanu tiek uzskatīta par salīdzinoši zemu. Līdz ar to šo rādītāju priekšlaicīga ieviešana radītu lielu administratīvo un tehnisko slogu, nesniedzot nepieciešamo ieguvumu. Vienlaikus grozījumi paredz arī metodikas saskaņošanu FinGuar KPI un AuM KPI aprēķināšanā, tos ciešāk pielāgojot GAR principiem. Tas padara rādītājus konsekvētākus, uzlabo salīdzināmību starp dažādu tipu finanšu iestādēm un samazina interpretācijas riskus, kas līdz šim radīja sarežģījumus finanšu sektora KPI analīzē.

Iepriekšējās metodoloģijas asimetrija skaidri ietekmēja lauksaimniecības, pārtikas ražošanas, mežsaimniecības un citu MVU nozaru kredītēšanas perspektīvas. Tā kā šie uzņēmumi pārsvarā neietilpst CSRD tvērumā (it īpaši pēc gaidāmās Omnibusa priekšlikuma stāšanās spēkā), tie praktiski nespēja “palīdzēt” bankām uzlabot GAR skaitītāju. Rezultātā bankām varēja rasties ekonomiskie stimuli samazināt šo nozaru finansēšanu vai strukturēt aizdevumus tā, lai tie neietekmētu GAR negatīvi. 2025. gada grozījumi maina šo dinamiku, jo MVU — īpaši tie, kas īsteno vides investīcijas, piemēram, modernu lauksaimniecības tehniku iegādē, biogāzes staciju izveidē, pārtikas rūpniecības energoefektivitātes projektos, nulles emisiju aukstuma aprīkojumu iegādē u.tml. — tagad var brīvprātīgi sniegt informāciju par atbilstību taksonomijai un tikt iekļauti GAR skaitītājā. Tas ir būtiski, jo šie uzņēmumi bieži veic tieši tāda veida investīcijas, kas atbilst Taksonomijas regulas mērķiem, taču līdz šim, metodikas trūkumu dēļ, šī atbilstība netika atspoguļota finanšu sektorā.

Neraugoties uz to, ka Informācijas atklāšanas deleģēto aktu grozījumi stāsies spēkā tikai no 2026. gada 1. janvāra, uzņēmumiem ir dota iespēja to piemērot jau agrāk — līdz 2025. gada

31. decembrim (ieskaitot) attiecībā uz finanšu gadu, kas sākas no 2025. gada 1. janvāra līdz 31. decembrim.

3.3. Taksonomijas regulējuma loma SEB ilgtspējas pārvaldībā un kreditēšanas praksē

Nemot vērā minētos regulējuma grozījumus un to iespējamo ietekmi uz banku kreditēšanas stratēģijām, īpaši attiecībā uz nozaru ar augstu emisiju intensitāti – tostarp lauksaimniecību un pārtikas ražošanu –, būtiski ir arī izvērtēt, kā finanšu iestādes šīs prasības praktiski integrē savās politikās un portfeļu pārvaldībā. Lai labāk izprastu, kā ilgtspējas regulējums tiek īstenots reālajā banku darbībā, turpmākajā sadaļā detalizēti analizēts viens no Latvijas tirgus lielākajiem spēlētājiem – SEB banka –, kuras ilgtspējas mērķi, lauksaimniecības nozares politikas un taksonomijas rādītāji sniedz būtisku ieskatu gaidāmajā kreditēšanas prakses attīstības virzienā.

Skandinaviska Enskilda Banken AB grupa (SEB grupa) savā 2024. gada ilgtspējas pārskatā norāda, ka pārejas paātrināšana uz ilgtspējīgu nākotni ir kļuvusi par tās centrālo stratēģisko prioritāti. Tās mērķis ir atbalstīt cilvēkus, uzņēmumus un sabiedrību ceļā uz noturīgu un zemu emisiju ekonomiku, tādēļ banka 2030. gada stratēģijā ir pārskatījusi un pielāgojusi gan ilgtspējas mērķus, gan instrumentus šo mērķu sasniegšanai. Ilgtspējas stratēģijā ir ietverti četri stūrakmeņi⁵⁷:

1. Atbalstīt uzņēmumus ar finansējumu, investīcijām un konsultācijām pārejas (pārkārtošanās) procesā;
2. Inovāciju ieviešana un standartu noteikšana;
3. SEB grupas uzņēmējdarbības pilnveidošana;
4. Korporatīvi sociāli atbildīga rīcība, atbalstot un veidojot noturīgu un iekļaujošu sabiedrību.

Tie atspoguļo SEB ilgtermiņa redzējumu – kļūt par vienu no galvenajiem pārejas procesa katalizatoriem Ziemeļeiropā un Baltijā.

SEB grupas centrālā apņemšanās joprojām ir līdz 2050. gadam sasniegt neto nulles emisiju kredītportfeli un līdz 2040. gadam – nulles emisiju līmeni visos Aktīvu pārvaldes pārvaldītajos fondos. Lai sekotu līdzi progresam, SEB grupa ir izstrādājusi divus galvenos patentētos rādītājus:

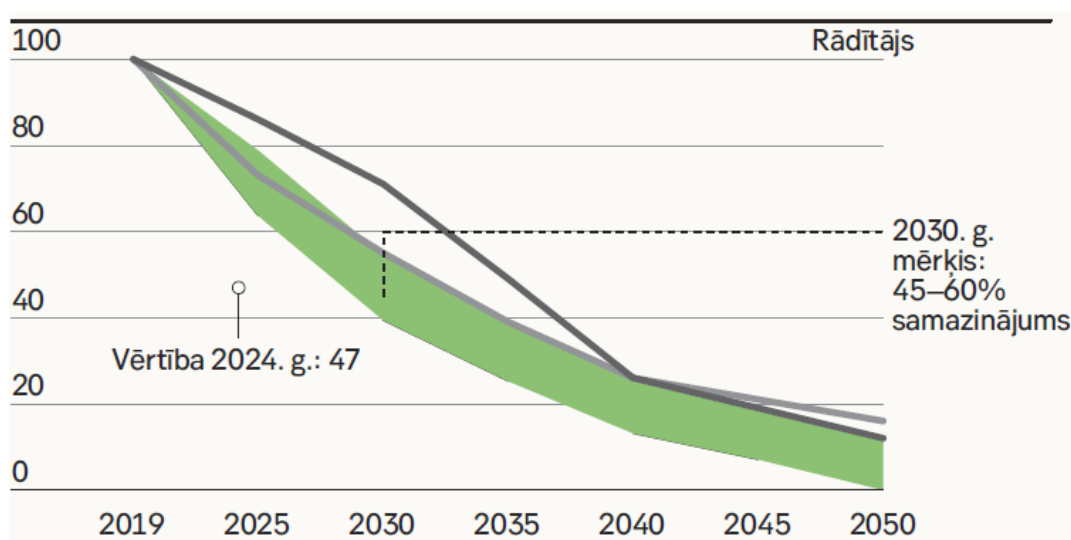
1. **Oglekļa ekspozīcijas indekss (*Carbon Exposure Index, CEI*)**. CEI ir uz apjomu balstīts rādītājs, kas atspoguļo fosilā kurināmā kredītu risku SEB grupas enerģijas portfeli. Indeksu aprēķina, izmantojot formulu: oglekļa ekspozīcija = kredītu apjoms x fosilās enerģijas īpatsvars,
2. **Ilgspējas aktivitāšu indekss (*Sustainability Activity Index*)** - uz apjomu balstīts rādītājs, kuru aprēķina, novērtējot SEB grupas ilgtspējas aktivitātes četrās jomās⁵⁸:

⁵⁷ SEB grupas Ilgtspējas pārskats 2024

⁵⁸ AS "SEB banka" 2024. gada pārskats

- 2.1. Ar ilgtspēju saistītais finansējums, apjoms, indeksēts – mērot par ilgtspējīgiem sauktu kredīta produktu (piemēram, zaļie kredīti, līzings un hipotēkas) attīstību;
- 2.2. Ilgtspējīga finansējuma konsultācijas: apjoms, indeksēts - klientu konsultēšanas par ilgtspējīgu finansējumu rezultātu;
- 2.3. *Greentech* riska kapitāla investīcijas: apjoms, indeksēts – investīciju, kuras atbalsta uzņēmējus un jaunuzņēmumus *Greentech* un *Cleantech* nozarēs, mērīšana;
- 2.4. Ilgtspējīgi uzkrājumi un ieguldījumi: tādu fondu, kuru mērķi ietver ilgtspējīgas investīcijas, procentuālais īpatsvars, kopā pārvaldītie aktīvi.

CEI 2024. gadā turpināja sarukt daudz straujāk, nekā paredzēts sākotnējā 2030. gada mērķa trajektorijā (skat. 3.1. attēlu).

3.1. attēls. SEB grupas mērķi attiecībā uz CEI līdz 2024. gadam⁵⁹

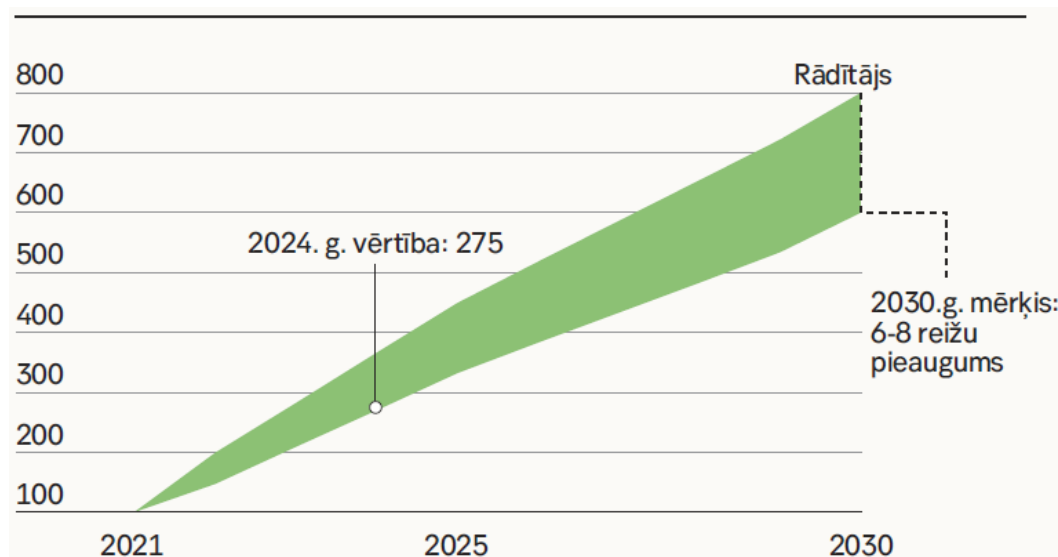
2024. gada beigās fosilo kredītu apjoms grupas portfeli bija samazinājies līdz 5,4 miljardiem eiro, kas ir par 53% mazāk nekā 2019. gadā. Vidējais fosilās enerģijas īpatsvars enerģētikas portfeli saruka no 60% (2019. gadā) līdz 30% (2024. gadā). Īpaši izteikts bija kritums naftas un gāzes izpētes un ieguves segmentā (–76%), kā arī pārvades, sadales un uzglabāšanas sektorā. Šie dati apliecina klientu straujāku progresu dekarbonizācijas plānu ieviešanā un SEB grupas konsekventu politiku samazināt finansējumu augstas emisijas aktivitātēm. Tā kā SEB grupas uzmanības centrā ir tieši korporatīvo klientu lejupējā vērtības ķēde, bankas ietekme uz emisiju samazināšanos ir vislielākā tieši nozarēs ar visaugstāko emisiju intensitāti.

CEI tiek novērtēts arī divīziju griezumā, un Baltijas divīzijas rezultāti 2024. gadā ir īpaši nozīmīgi. Baltijas portfeļa fosilās enerģijas kredītu apjoms gada beigās bija tikai 509 miljoni eiro (salīdzinājumā ar 641 miljonu eiro 2023. gadā un 711 miljoniem eiro 2019. gadā), un tas veidoja vien 2,26% no kopējā kredītportfeļa. Tas apliecina, ka Baltijas divīzija ne tikai ievēro, bet pat apsteidz SEB grupas noteikto CEI samazināšanas trajektoriju līdz 2030. gadam.

⁵⁹ SEB grupas Ilgtspējas pārskats 2024

Līderpozīcija, fosilās enerģijas kredītu jomā, saglabājas elektroenerģijas ražošanas segmentā, kur tomēr turpinās pārmaiņas, klientiem ieviešot atjaunīgās enerģijas projektus un samazinot fosilās daļas īpatsvaru.

Ilgspējas aktivitāšu indekss (Sustainability Activity Index) 2024. gadā SEB grupas līmenī sasniedza 175% pieaugumu salīdzinājumā ar 2021. gada bāzes līmeni (skat. 3.2. attēlu).

3.2. attēls. SEB grupas mērķi attiecībā uz Ilgtspējas aktivitāšu indeksu līdz 2024. gadam⁵⁹

Straujākais kāpums bija vērojams zaļo tehnoloģiju riska kapitāla investīcijās (+373%), kā arī ar ilgtspēju saistītajā finansēšanā (+186%), attīstot aizdevumu produktus (piemēram, zaļo aizdevumu, līzinga un hipotekāro kredītu), kuru apjoms sasniedza 323 miljardus SEK. Ne mazāk nozīmīgs bijis pieaugums ilgtspējīgajā konsultēšanā kapitāla tirgos (+77%) un ilgtspējīgos uzkrājumu un investīciju produktos (+65%).

Baltijas divīzija atspoguļo līdzīgas tendences – reģions būtiski palielina zaļo kredītu īpatsvaru un demonstrē stabilu sniegumu visos četros indeksa virzienos. Šī dinamika skaidri redzama arī skaitļos: Baltijas divīzijas Ilgtspējas aktivitāšu indekss 2024. gadā sasniedza 2,685, kas ir ievērojams kāpums salīdzinājumā ar 2023. gada rādītāju – 1,163. Praktiski tas nozīmē, ka Baltijas reģiona ilgtspējīgas aktivitātes divkārtšojušās vien gada laikā. Atbilstoši SEB grupas mērķiem līdz 2030. gadam Baltijas divīzijai ir noteikts ambiciozs patēriņa intensitātes pieauguma mērķis – 7,153 (pret bāzi “100” 2021. gadā). Ņemot vērā jau sasniegto progresu un straujo pieprasījuma kāpumu pēc ilgtspējīgiem finanšu instrumentiem, Baltijas divīzija acīmredzami atrodas uz stabilas trajektorijas, lai šo mērķi izpildītu.

SEB grupas ilgtspējas stratēģija pievēršas arī būtiskākajiem jautājumiem, kas saistīti ar klimata risku pārvaldību. Banka iekļauj fiziskos un pārejas riskus kreditēšanas procesos, kā arī izmanto scenāriju analīzi, lai identificētu nozares, kurās koncentrēti būtiski ar klimatu saistīti riski. SEB grupa uzsver, ka izpratne par klientu pārejas plāniem, emisiju mērījumiem (1., 2. un 3. tvērums) un atbilstību ES Taksonomijai ir kļuvusi par neatņemamu kreditēšanas standartu daļu. Baltijas divīzijā šo analīzi papildina ESG rezultātu karte (ESG scorecard), kas nodrošina padziļinātu novērtējumu par klientu ietekmi uz vidi, klimatu un sociālajiem faktoriem, un kalpo kā nozīmīgs rīks dialogam ar uzņēmumiem par viņu pārejas gatavību.

Tajā pašā laikā SEB grupas nozares politikas turpina ietekmēt kreditēšanas lēmumus nozarēs ar ievērojamu ietekmi uz klimatu, tostarp lauksaimniecībā, zvejniecībā un akvakultūrā. Šīs nozares ir būtiskas globālajai pārtikas sistēmai, tomēr rada ietekmi uz vidi, bioloģisko daudzveidību un dzīvnieku labturību. SEB grupas nozares politika nosaka skaidrus riskus, ierobežojumus un minimālās prasības uzņēmumiem, kuru ieņēmumu struktūrā šīs nozares pārsniedz 15%. Lai gan lauksaimniecības nozare netiek iekļauta SEB grupas tiešajos 2030. gada mērķos, banka joprojām sagaida, ka klienti ieviesīs ilgtspējīgas prakses un sekos pārejas modeļiem, īpaši attiecībā uz ūdens kvalitāti, augsnes resursu izmantošanu, bioloģisko daudzveidību un emisiju samazināšanu.

SEB grupa 2025. gada aprīlī ir apstiprinājusi nozares politikas grozījumus, kas attiecas uz lauksaimniecību, lauksaimniecības izejvielu tirdzniecību, akvakultūru, zvejniecību un dzīvnieku labturību. Šī politika aizstāj iepriekšējo versiju un ir kļuvusi vēl detalizētāka un ciešāk sasaistīta ar SEB grupas ilgtspējas politiku un risku pārvaldības sistēmu. Tās mērķis ir palīdzēt bankai pieņemt informētus, atbildīgus un ilgtspējā balstītus lēmumus, izvērtējot klientus, kuri darbojas nozarēs ar būtisku ietekmi uz dabu, klimatu un sabiedrību. SEB grupas izstrādātā **lauksaimniecības politika ietver četras sadaļas** – galvenie nozares riski, nozares ierobežojumi, prasības nozarei un ekspektācijas (gaidas) no nozares.

SEB grupas lauksaimniecības politika 2025⁶⁰

1. Nozares riski

SEB grupas politika definē divas būtiskas risku kategorijas, kas saistītas ar lauksaimniecības uzņēmumiem - **vides** un **sociālie** riski.

1.1. Vides riski. Saskaņā ar politikas 12. pielikumu "Sector Risks" galvenie vides riski ir:

- 1.1.1. Siltumnīcefekta gāzu emisijas un citi gaisa piesārņotāji;
- 1.1.2. Ūdens kvalitātes pasliktināšanās un ūdens resursu izsīkšana;
- 1.1.3. Augsnes piesārņojums ar noturīgām vielām;
- 1.1.4. Augsnes produktivitātes samazināšanās, erozija un noslīdeņu riski;
- 1.1.5. Biotopu izmaiņas ar negatīvu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību;
- 1.1.6. Būtisks enerģijas patēriņš;
- 1.1.7. Atkritumu un notekūdeņu radīšana;
- 1.1.8. Trokšņa piesārņojums;
- 1.1.9. Ģenētiskās daudzveidības samazināšanās;
- 1.1.10. Dzīvnieku labturības jautājumi.

1.2. Sociālie riski

- 1.2.1. Darbinieku arodveselība un darba drošība;
- 1.2.2. Sabiedrības veselība (piem., antibiotiku rezistence, zoonozes);
- 1.2.3. Pārtikas drošības riski;
- 1.2.4. Viesstrādnieku un sezonas darbinieku darba apstākļi;

⁶⁰ Sector Policy on Agriculture, Fishing, Aquaculture and Animal Welfare for the SEB Group 24.04.2025

1.2.5. Bērnu darbaspēka izmantošana (globālos tirgos);

1.2.6. Cilvēktiesību riski, t.sk. izmitināšana, zemes izmantošana.

2. Ierobežojumi nozarei

- SEB grupa izvairās no biznesa attiecībām ar uzņēmumiem, kuru darbībai ir būtiska negatīva ietekme uz jutīgām vides teritorijām. Ja attiecīgo darbību ES, EEZ, Šveices vai Apvienotās Karalistes teritorijā ir apstiprinājusi kompetenta valsts iestāde vai licencēšanas institūcija, darbība netiek uzskatīta par tādu, kurai ir būtiska negatīva ietekme. Ja darbības notiek ārpus minētajām jurisdikcijām, ir nepieciešams neatkarīgs darbības ietekmes uz vidi novērtējums, kas skaidri apliecina, ka veiktie mazināšanas pasākumi nodrošina, ka negatīvā ietekme nav būtiska.
- SEB grupa izvairās no biznesa attiecībām ar uzņēmumiem, kuri ir iesaistīti savā pamatdarbībā vai piegādes ķēdē, kas saistīta ar primāro pārstrādi, kādā no sekojošiem gadījumiem:
 - 2.1. Mežu izciršanā,
 - 2.2. Nelikumīgā mēslošanas līdzekļu vai pesticīdu lietošanā,
 - 2.3. Būtiskas negatīvas ietekmes radīšanā dzīvnieku labturībai,
 - 2.4. Antibiotiku regulārā (rutīnas) izmantošanā kā profilakses pasākumā veselām dzīvnieku grupām,
 - 2.5. Uzņēmumi, kas nodarbojas ar palmu eļļas vai sojas audzēšanu un kuriem nav vispārpieņemtu ražošanas standartu sertifikācijas.

3. Prasības nozarei

- Attiecībā uz jaunu projektu mērķfinansējumu (Dedicated Finance of New Projects) SEB pieprasa, lai projekti atbilstu šādām prasībām:
 - 3.1. Projektam ir jābūt veiktam vides ietekmes novērtējumam (Environmental Impact Assessment) tur, kur tas būtu piemērojams;
 - 3.2. Ja projekts paredz fizisku vai ekonomisku iedzīvotāju pārvietošanu ārpus augstu ienākumu OECD valstīm, uzņēmumam ir jābūt izstrādātām politikām, kas nodrošina:
 - pienācīgu pārvietojamo kopienu atzīšanu,
 - taisnīgu kompensāciju,
 - atbildīgu rīcību atbilstoši kopienas prioritātēm;
 - 3.3. Ja projektam paredzētas aktivitātes teritorijās, kur dzīvo pamatiedzīvotāji, jāpiemēro brīvas, iepriekšējas un informētas piekrišanas (FPIC) principi, lai nodrošinātu pamatiedzīvotāju tiesību ievērošanu.

4. Ekspektācijas (gaidas) no nozares

SEB grupa sagaida, ka uzņēmumi, kas nodarbojas ar kultūraugu audzēšanu un/ vai mājlopu audzēšanu, ievēros labas lauksaimniecības prakses un, atkarībā no uzņēmuma darbības veida, būs izvērtējuši un ieviesuši šādus pasākumus:

4.1. Mājlopu audzēšana:

- 4.1.1. Izveidos ilgtspējīgu barības sistēmu, lai samazinātu metāna emisijas no atgremotājiem;
- 4.1.2. Nodrošinās atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, tostarp dzīvnieku notekūdeņu/ slāņu (sludge) pārvaldību, kas:
 - samazina noplūdes risku,
 - nodrošina metāna, slāpekļa un fosfora efektīvu izmantošanu.

4.2. Kultūraugu audzēšana:

- 4.2.1. Ievēros spēkā esošos nacionālos un starptautiskos noteikumus par ģenētisko inženieriju;
- 4.2.2. Veicinās oglekļa uzkrāšanu ar atbilstošām lauksaimniecības praksēm;
- 4.2.3. Pakāpeniski pāries no tradicionālajām lauksaimniecības metodēm uz atjaunojošo lauksaimniecību un ilgtspējīgu intensifikāciju.

4.3. Enerģijas izmantošana:

- 4.3.1. Pāries no fosilā kurināmā uz atjaunojamo enerģiju uzņēmuma darbībā un transportā;
- 4.3.2. Ievieš atjaunojamās enerģijas ražošanas risinājumus vai palielinās esošo ražošanas apjomu.

4.4. SEB grupa sagaida, ka uzņēmumi, kas nodarbojas ar kokvilnas, kafijas, kakao un cukurniedru audzēšanu:

- 4.4.1. Būs sertificēti atbilstoši piemērojamiem ilgtspējīgas ražošanas standartu sertifikātiem, vai
- 4.4.2. Būs izstrādājuši plānu, lai pakāpeniski palielinātu sertificētās ražošanas apjomu, ievērojot konkrētās sertifikācijas shēmas.

Lai norādītu kā SEB grupas ieviestās nozaru politikas ietekmēs turpmāko sadarbību ar klientiem, zemāk ir atspoguļota tabula ar informāciju par to, kā SEB grupas politikas īstenošanas līmeņi tiek piemēroti dažāda lieluma uzņēmumiem. **“Ierobežojumi (Restrictions)”** kategorijā SEB grupa ierobežo (t.i., atsakās vai pārtrauc) biznesa attiecības ar uzņēmumiem, kuri neievēro attiecīgās nozares politikas prasības vai nepilda tajās noteiktos kritērijus. **“Prasības (Requirements)”** kategorijā SEB grupa pieprasa, lai uzņēmumi ievērotu politikas nostādnes. Ja tiek konstatēta neatbilstība, SEB grupai ir jāpieņem mērķtiecīgs un informēts lēmums par turpmākajām biznesa attiecībām ar konkrēto uzņēmumu. Savukārt **“Ekspektācijas (Expectations)”** kategorijā SEB grupa paredz, ka lielie uzņēmumi ievēro nozares politikas noteiktos principus un ekspektācijas. Ja atbilstība netiek nodrošināta, no lielajiem uzņēmumiem tiek sagaidīti konkrēti soļi, kas laika gaitā nodrošinās pilnīgu atbilstību nozares politikai (skat. 3.3. attēlu).

	<i>Company size</i>		
<i>Application level:</i>	Retail Companies	SMEs	Large Companies
Restrictions	-	✓	✓
Requirements	-	✓	✓
Expectations	-	-	✓

3.3. attēls. SEB grupas nozaru politikas īstenošanas līmeņi 2025. gadā⁶⁰

2024. gadā SEB grupa turpināja pilnveidot savu taksonomijas ziņošanas ietvaru. Zaļo aktīvu īpatsvars (Green Asset Ratio – GAR) ir viens no galvenajiem bankas ilgtspējas rādītājiem, kas sniedz priekšstatu par to, kāda daļa no bankas finansējuma atbilst taksonomijas prasībām. Šī rādītāja mērķis ir nodrošināt pārskatāmu, salīdzināmu un uz noteiktiem kritērijiem balstītu informāciju par SEB grupas portfeļa “zaļo daļu”, kas atbilst nozīmīgam ieguldījumam ES vides mērķu sasniegšanā.

Šī pārskata gada informācijas atklāšanas prasības kredītiestādēm attiecas uz aktīviem (kredītportfelis, finanšu garantijas, ieguldījumi un pārvaldībā esošie aktīvi), savukārt ieņēmumi (maksas un komisijas) un darījumi (tirdzniecības portfelis) tiks iekļauti, sākot ar 2025. gada pārskatiem (skat. 3.4. attēlu).

KPI kopsavilkums

		<i>KPI, pamatojoties uz apgrozījumu 2024. gadā</i>	<i>KPI, pamatojoties uz kapitālizdevumiem 2024. gadā</i>	<i>KPI, pamatojoties uz apgrozījumu 2023. gadā</i>	<i>KPI, pamatojoties uz kapitālizdevumiem 2023. gadā</i>
Galvenais KPI	Zaļo aktīvu īpatsvars (GAR), krājumi	2,5%	2,8%	2,0%	2,4%
Papildu KPI	GAR, plūsma	4,3%	4,7%	N/A	N/A
	Finanšu garantijas, krājumi	2,6%	4,8%	0,1% ¹⁾	0,7% ¹⁾
	Finanšu garantijas, plūsma	4,2%	5,3%	N/A	N/A
	Pārvaldītie aktīvi, krājumi	1,0%	1,9%	0,9% ¹⁾	1,7% ¹⁾
	Pārvaldītie aktīvi, plūsma	0,4%	0,3%	N/A	N/A
Nozares KPI	Banku darbības KPI	2,3%	2,6%	N/A	N/A
	Aktīvu pārvaldības KPI	1,0%	1,9%	N/A	N/A
	Apdrošināšanas ieguldījumu KPI	0,9%	1,9%	N/A	N/A
Konsolidētie KPI	SEB grupas konsolidētie KPI	2,4%	2,7%	N/A	N/A

1) 2023. gada galveno darbības rādītāju (KPI) pārrēķins ir saistīts ar "portfeļa pārvaldības" tvēruma korekciju, kas ir saskaņota ar Direktīvā 2014/65/ES noteikto definīciju (MiFID II) un Regulu (ES) 2019/2088 (SFDR), kā arī ir pārskatīts ar finanšu garantijām saistīto rādītāju aprēķināšanas pamats.

3.4. attēls. SEB grupas KPI kopsavilkums par 2024. gadu⁵⁹

2024. gadā, paplašinoties ES Taksonomijas darbības jomai un pirmo reizi ietverot visus sešus vides mērķus, GAR aprēķinā iekļauto datu apjoms būtiski pieauga. Neskatoties uz stingriem DNSH kritērijiem un faktu, ka liela daļa uzņēmumu vēl tikai uzsāk taksonomijas datu sagatavošanu, SEB grupai izdevās sasniegt stabilu GAR kāpumu abās galvenajās metrikās. Bankas **GAR pēc apgrozījuma** 2024. gadā pieauga līdz 2,5%, salīdzinot ar 2,0% iepriekšējā gadā, savukārt **GAR pēc kapitālieguldījumiem** palielinājās no 2,4% līdz 2,8%. Šī dinamika atspoguļo pakāpenisku virzību uz portfeli, kurā ilgtspējīgas aktivitātes aizņem aizvien nozīmīgāku daļu.

Lielāko ieguldījumu GAR rādītāja veidošanā nodrošina divi aktīvu segmenti: hipotekārie kredīti un riska darījumi ar nefinanšu sabiedrībām. Hipotekāro kredītu kategorijā taksonomijai atbilstošā daļa 2024. gadā sasniedza 1,7% no GAR pēc apgrozījuma, kas ir ievērojams pieaugums salīdzinājumā ar 1,3% 2023. gadā. Taksonomijai atbilstošo hipotekāro kredītu pieaugumu galvenokārt noteica jaunie kredīti, kas nodrošināti ar ēkām ar derīgiem energoefektivitātes sertifikātiem. Savukārt riska darījumi ar nefinanšu sabiedrībām, kas veido otru lielāko GAR komponenti, 2024. gadā veidoja 0,8% no GAR pēc apgrozījuma (2023. gadā – 0,6%) un 1,0% no GAR pēc kapitālieguldījumiem (iepriekš – 0,9%). Tas atspoguļo pakāpenisku korporatīvā segmenta aktivitāti ilgtspējīgu projektu īstenošanā, lai gan

uzņēmumu spēja nodrošināt pilnu taksonomijas atbilstību joprojām ir ierobežota, īpaši nozarēs ar sarežģītām piegādes ķēdēm vai tehnoloģiski intensīvu pārejas procesu.

Arī Baltijas divīzija ir turpinājusi strauju izaugsmi zaļās finansēšanas jomā, būtiski palielinot gan zaļo kredītu apjomu, gan to īpatsvaru kopējā kredītēšanas portfelī. Atbilstoši SEB grupas zaļo obligāciju ietvaram, kas balstās uz taksonomijas prasībām, Baltijas divīzijas zaļo kredītu portfelis 2024. gada 31. decembrī sasniedza 1,664 miljardus EUR, kas ir būtisks pieaugums salīdzinājumā ar 2023. gada rādītāju – 1,183 miljardiem EUR. Zaļie kredīti 2024. gadā veidoja 7,38% no Baltijas divīzijas kopējā kredītportfeļa (2023. gadā – 5,50%), apliecinot konsekventu un dinamiski pieaugošu ieguldījumu reģiona pārejā uz ilgtspējīgu finansējumu. Lielāko zaļā portfeļa daļu veido korporatīvie zaļie aizdevumi, kas aptver tādas aktivitātes kā atjaunīgās enerģijas ražošana, energoefektivitāte un videi draudzīgas tehnoloģijas. Ņemot vērā šo attīstības tempu, Baltijas divīzija jau šobrīd ir ļoti labi pozicionēta, lai sasniegtu savu ambiciozo 2030. gada zaļo kredītu mērķi – 4,870 miljardus EUR.

SEB grupas KPI rādītāju pieaugums 2024. gadā skaidri apliecina bankas virzību uz mērķi — ilgtermiņā nodrošināt ilgtspējīgu kredītportfeli, kas atbalsta Parīzes nolīguma mērķu sasniegšanu. GAR pieauguma tendence veiksmīgi iekļaujas SEB plašākajā stratēģijā: pārejas finansēšanas palielināšanā, klientu dekarbonizācijas plānu izvērtēšanā un pakāpeniskā kredītportfeļa struktūras transformācijā. Tāpat KPI rādītāji sniedz nozīmīgu signālu tirgum un klientiem par SEB gatavību virzīt ekonomiku uz zemāku emisiju modeli, stimulējot investīcijas sektoros, kas spēj demonstrēt reālu progresu ilgtspējības jomā.

3.4. Izmaiņas LB Kredītu reģistra regulējumā

Lai arī Latvijas Bankas (LB) pārvaldītā Kredītu reģistra primārais mērķis ir apkopot ziņas par fizisko un juridisko personu kredītsaistībām (arī galvinieku saistībām) Latvijas finanšu stabilitātes veicināšanai, Kredītu reģistrs sniedz ieguldījumu arī citu uzdevumu izpildē un funkciju nodrošināšanā. Saskaņā ar Kredītu reģistra likumu šī reģistra dalībnieki ir kredītiestādes (bankas), kredītiestāžu meitas sabiedrības (līzinga sabiedrības) un citas komercsabiedrības, kurām ir ciešas attiecības ar kredītiestādēm, krājaizdevu sabiedrības, apdrošinātāji, AS "Attīstības finanšu institūcija Altum" un Valsts kase.

LB 16.12.2024. veica grozījumus 01.04.2018. noteikumos Nr.160, tos papildinot ar noteikumiem, ka sākot ar 01.12.2025. Kredītu reģistra dalībniekiem būs papildus jānorāda ziņas arī par finansējumu videi draudzīgiem pasākumiem^{61,62}. Saskaņā ar šīm izmaiņām attiecībā uz jebkurām Kredīta reģistra dalībnieku klientu saistībām, kuru sākuma datums ir 01.11.2025. vai vēlāks, būs papildus jānorāda informāciju par to, vai finansējums ir saistīts kādu no šādiem videi draudzīgiem pasākumiem⁶³:

1. Finansējums ēkas energoefektivitātes uzlabošanai, t.sk. ēkas siltināšanai (kods 10).

⁶¹ 01.04.2018. LB noteikumi Nr.160

⁶² 16.12.2024. LB noteikumi Nr.384

⁶³ 01.04.2018. LB noteikumu Nr.160 8.² pielikums

2. Finansējums atjaunīgās enerģijas iekārtām, t.sk. iegādei, uzstādīšanai, remontam:
 - 1) saules enerģijas iekārtai (kods 21);
 - 2) vēja enerģijas iekārtai (kods 22);
 - 3) ūdens enerģijas iekārtai (kods 23);
 - 4) transportlīdzekļa uzlādes iekārtai vai stacijai (kods 24);
 - 5) enerģijas uzkrāšanas iekārtai (kods 25).
3. Finansējums cita veida videi draudzīgam pasākumam, t.sk. tehnoloģiskā un ražošanas procesā (kods 90).

Kopumā ir paredzēti septiņi t.s. zaļie kodi. Jāatzīmē, ka šobrīd normatīvajā regulējumā nav noteikta metodoloģija vai principi, kā saistības (kredīti, finanšu līzings saistības u.c.) klasificējam atbilstoši šiem kodiem. Šī neskaidrība ir mazāk aktuāla kodiem 10 un 21-25, jo šo norāžu nosaukumi ir pietiekoši informatīvi. Taču attiecībā uz kodu 90 pastāv lielas neskaidrības un samērā plašas interpretācijas iespējas. Saskaņā ar šobrīd pieejamo informāciju LB kopīgi ar nozari strādā pie vienotas izpratnes par definīcijām⁶⁴. Finanšu nozares asociācija (FNA) ir sniegusi informāciju, ka šobrīd nav vienotu vadlīniju šajā jautājumā un ka bankas izmantos savus iekšējos ESG principus un vadīsies pēc finansējuma mērķa⁶⁵. Vienlaikus FNA ir norādījusi, ka tiek strādāts pie vienotas interpretācijas un pieejas izstrādes nozarē, jo īpaši attiecībā uz kodu 90.

Grūti prognozēt, kā šādu papildu norāžu pievienošana un saistību klasificēšana ietekmēs banku kreditēšanas politiku. Jāatzīmē, ka šī informācija nebūs publiski pieejama. Sākuma periodā tā faktiski būs pieejama tikai LB un Kredītu reģistra dalībniekiem. Tomēr, kad palielināsies informācijas apjoms un kvalitāte, apkopota informācija varētu tikt iekļauta LB analītiskajās publikācijās⁶⁴. Ņemot vērā, ka minētā informācija būs pieejama Kredītu reģistra dalībniekiem, var prognozēt tai būs netieša ietekme, piem., bankas un citi Kredītu reģistra dalībnieki vēlēties, lai attiecīgajos zaļajos kodos "nav nulles"⁶⁶. Ilgtermiņā tas varētu vecināt tādu kredītu izsniegšanu, kurus iespējams klasificēt ar kādu no šiem kodiem.

Ņemot vērā minēto, uzņēmumiem, kuru pieprasītais kredīts vai cits finansējums var tikt klasificēts ar kādu no zaļajiem kodiem, potenciāli varētu būt labāka finansējuma pieejamība un ilgtermiņā – arī labāki nosacījumi (t.sk. procentu likme). Taču vienlaikus jāatzīmē, ka finansējuma pieejamību un cenu ietekmē daudzi citi faktori. Minētie zaļie kodi galvenokārt ir orientēti uz samērā specifiskām jomām, piem., nekustamo īpašumu renovācija, enerģētika un transporta sektora elektrifikācijas infrastruktūra. Lauksaimniecības gadījumā iespējas pretendēt uz "zaļo" finansējumu lielā mērā būs atkarīgas no koda 90 interpretācijas, piem., vai un, ja jā, kādu videi draudzīgu lauksaimniecības prakšu finansēšana varētu tikt klasificēta ar šo kodu. Pārtikas ražošanas nozarē iespējas pretendēt uz "zaļo" finansējumu ārpus ēku energoefektivitātes projektiem arī varētu būt ierobežotas un arī lielā mērā atkarīgas no koda 90 interpretācijas.

⁶⁴ rakstiska komunikācija ar LB (14.11.2025.)

⁶⁵ rakstiska komunikācija ar FNA (13.11.2025.)

⁶⁶ komunikācija ar ALTUM (30.10.2025.).

4. FINANSĒJUMA PIEEJAMĪBA AIZDEVUMIEM, KAS VEICINA VIRZĪBU UZ ES KLIMATA MĒRĶIEM

ES ilgtspējas regulējuma attīstība pēdējos desmit gados ir ieviesusi būtiskas izmaiņas biznesa kreditēšanā – tas attiecas gan uz finansējuma pieejamību investīcijām, gan apgrozāmajiem līdzekļiem. ES stratēģiskais mērķis virzīties uz klimatneitralitāti līdz 2050. gadam un ievērojami samazināt emisijas jau līdz 2030. gadam nav tikai politiski virzieni, tie kļuvuši par “citiem spēles noteikumiem”, kas nosaka kapitāla pieejamību uzņēmējdarbības attīstībai, uzņēmumu piekļuve finansējumam arvien biežāk saistās ar spēju pierādīt savu projektu pozitīvo ietekmi uz vidi vai vismaz atbilstību pārejas (*transition*) prasībām.

ES ilgtspējas regulējuma prasības ar katru gadu kļuvušas tehniskākas, normatīvie akti piedzīvojuši grozījumus, atsevišķās jomās regulējuma izstrāde iestrēgusi projektu un piedāvājumu līmenī. Tas radījis situāciju, kurā uzņēmumiem, īpaši mazo un vidējo uzņēmumu segmentā, kļuvis arvien grūtāk orientēties prasību interpretācijā, lai to ņemtu vērā saimnieciskās darbības attīstībā, ieguldījumu plānošanā un kapitāla piesaistei. Vienlaikus finanšu institūcijas saskaras ar problēmu ātri un droši novērtēt uzņēmumu ieguldījumu atbilstību ilgtspējas regulējumam, jo nepareizi klasificēts “zaļš” projekts var radīt regulatīvas sekas. Rezultātā finansējuma piesaistes process ir sarežģīts un lēns gan uzņēmumiem, gan bankām.

Lai vienkāršotu un standartizētu šo procesu tika Eiropas Investīciju banka (EIB) izstrādājusi *Green Checker* (sākotnēji *Green Eligibility Checker*), instrumentu, kas pārveido sarežģītos ilgtspējas kritērijus skaidrā, praktiski izmantojamā un tirgū pieņemtā novērtēšanas procedūrā, tādējādi atvieglojot zaļo investīciju plūsmu un novēršot regulējuma radītos šķēršļus finansējuma pieejamībai⁶⁷. EIB ir ES ilgtermiņa aizdevumu institūcija. Tā finansē investīcijas, kas atbalsta ES politikas mērķus: klimats un vide, digitalizācija un tehnoloģiskās inovācijas, drošība un aizsardzība, kohēzija, lauksaimniecība un bioekonomika, sociālā infrastruktūra, spēcīgāka Eiropa globālajā tirgū⁶⁸.

2021.gadā EIB nāca klajā ar paziņojumu par *Green Checker* laišanu tirgū. Tas tika pozicionēts kā bezmaksas tiešsaistes platforma, kas ļauj finanšu institūcijām (ne tikai bankām, bet arī līzinga kompānijām un nacionālajām attīstības bankām (Latvijā – ALTUM)) un investīciju projektu virzītājiem ātri novērtēt, vai konkrētais ieguldījums atbilst ilgtspējas regulējuma kritērijiem, kā arī sniedz aptuvenu klimata un vides ietekmes aprēķinu, piemēram, enerģijas ietaupījumu vai CO₂ emisiju samazinājumu⁶⁷. Rīka galvenās funkcijas ietver⁶⁹:

- atbilstība ilgtspējas finansēšanas regulējumam: *Green Checker* pārbauda, vai plānotā investīcija vai uzņēmuma darbība atbilst “zaļajiem nosacījumiem”, tādējādi palīdzot agrīni saprast iespējas saņemt “zaļo finansējumu”
- ‘vienkāršota SEG emisiju samazinājuma novērtējums: rīks automatizēti aprēķina potenciālo klimata ieguvumu, piemēram, enerģijas ietaupījumus vai CO₂ emisiju

⁶⁷ Discover the EIB Group Green Checker – Supporting Green Investments. 2025.

⁶⁸ What are the EIB Group's core strategic priorities? 2025.

⁶⁹ Green Checker. 2025.

samazinājumu. Jāpiebilst, ka izpētes gaitā neizdevās atrast metodoloģiju, kurā būtu iespējams iepazīties ar pieņēmumiem, kas tiek izmantoti klimata ietekmes automatizētajā novērtēšanā, norādīti ir tikai konversijas koeficienti, pārvēršot dažādus emisiju avotus CO₂ ekvivalentā;

- strukturēti rezultāti, ko iespējams lejuplādēt: lietotājs var iegūt strukturētu ziņojumu PDF formātā, ko var izmantot kā pamatojumu finansētājiem, partneriem vai investīciju lēmumu pieņemšanai.

Lauksaimniecība ir starp nozarēm, kurām iespējams piemērot *Green Checker* finansējuma piesaistes procesā. EIB skatījumā lauksaimniecība ir prioritārs sektors, jo tā ir kritiska Eiropas pārtikas drošībai, reģionu attīstībai un noturībai pret krīzēm, vienlaikus ar būtisku potenciālu emisiju samazināšanai. EIB iesaiste ļauj veicināt modernizāciju, paaugstināt energoefektivitāti un pāreju uz ilgtspējīgām praksēm un tehnoloģijām. 2024.gadā EIB finansējums lauksaimniecībā un bioekonomikā pārsniedzis 6 miljardus eiro⁷⁰.

EIB *Green Checker* lauksaimniecības nozarei piedāvā iespēju sniegt novērtējumu gan investīciju, gan uzņēmuma darbības “zaļai atbilstībai”, tomēr gan vienā, gan otrā jomā ir nodefinēti konkrēti virzieni un pagaidām nav informācijas, vai tos plānots paplašināt.

Investīciju jomā iespējams novērtēt ieguldījumu projektus 9 virzienos (skat. 4.1. attēlu un 4.1. tabulu).

Agriculture			
Agriculture plays a central role in climate change, sustainable development and food security. It has the potential to be a net positive sector from an emissions perspective.			
	Modernisation of agricultural storage There are many opportunities to improve energy efficiency in agricultural storage. Such opportunities include the replacement of electric motors or upgrades in heating,...	→	
	Harvester replacement The exhaust emission intensity of combine harvester engines has improved significantly over the last 20 years due to stricter emission standards and technological...	→	
	Irrigation system modernisation Upgrades to irrigation systems can result in significant water and energy savings.	→	
	No-tillage equipment No-tillage farming is one of three methods recognised by the EU as conservation agriculture supporting the maintenance and health of soil, along with permanent soil coverage and...	→	
	Adaptation to water stress This measure is used to evaluate eligibility for investments related to water stress. The water stress level is determined using data from the WRI Water Atlas.	→	

Avots: <https://greenchecker.eib-group.org/eib-green/green-investment/selection>

4.1. attēls. EIB *Green Checker* atbalstītie investīciju virzieni lauksaimniecības jomā (ekrānšāviņš)

⁷⁰ EIB Group key priorities: Agriculture and bioeconomy. 2025.

4.1. tabula. EIB Green Checker atbilstības nosacījumi lauksaimniecības investīciju virzieniem

Investīciju virziens	Raksturojums	Nosacījumi atbilstībai EIB zaļajam finansējumam
Lauksaimniecības produktu uzglabāšana	Uzlabot energoefektivitāti, piemēram, elektrisko motoru nomaiņa, kā arī apkures, dzesēšanas un ventilācijas sistēmu modernizācija vai uzlabojumi.	Lauksaimniecības ražas novākšanas un uzglabāšanas sistēmu (tostarp aukstuma noliktavu) renovācija vai modernizācija ir attiecināma uz EIB zaļo finansējumu, ja tā nodrošina primārās enerģijas ietaupījumu.
Ražas novākšanas tehnikas (kombainu) nomaiņa	Samazināt kombainu dzinēju izplūdes emisijas	Kombaini, kas atbilst <i>Stage V</i> (ES) vai <i>Final Tier 4</i> (ASV) emisiju standartam, ir attiecināmi uz EIB zaļo finansējumu, ja tie nodrošina vismaz 10% SEG emisiju ietaupījumu.
Siltumnīcu apkures sistēmu nomaiņa	pāriet uz atjaunojamiem avotiem siltumnīcu apkurē	Fosilo kurināmo apkures sistēmu nomaiņa siltumnīcās pret apkures sistēmām, kas izmanto atjaunojamus avotus (biomasu, biokurināmo vai citas atjaunīgās tehnoloģijas), arī ar šo sistēmu saistīto siltumnīcu renovācija. Savukārt nav attiecināma: jaunu siltumnīcu būvniecība (tostarp jaunu apkures sistēmu uzstādīšana, ja netiek aizstāta esošā), esošo siltumnīcu paplašināšana, kā arī jaunu fosilā kurināmā apkures sistēmu uzstādīšana.
Laistīšanas/apūdeņošanas sistēmu (t.sk., sūkņu) modernizācija	Uzlabot laistīšanas/apūdeņošanas sistēmas, samazinot ūdens un enerģijas ietaupījumu	Esošo apūdeņošanas tīklu un sistēmu modernizācija nodrošina primārās enerģijas ietaupījumu. Apūdeņošanas sūkņi, kas darbojas ar fosilo kurināmo, nav attiecināmi.
Mēslu apsaimniekošana	Uzlabot mēslu apsaimniekošanu, t.sk., to savākšanu, uzglabāšanu, apstrādi un izkliedi.	Tehnoloģijas un infrastruktūra, tostarp saistītās izmaksas, kas nepieciešamas mēslu apsaimniekošanai, ja investīcija tiek uzskatīta par "labāk pieejamo tehnoloģiju", vai ja tā spēj demonstrēt piesārņojošu bioloģisko un ķīmisko vielu emisiju samazinājumu zemāku par normatīvos aktos noteiktajām robežām.

Investīciju virziens	Raksturojums	Nosacījumi atbilstībai EIB zaļajam finansējumam
Traktori	Optimizēt dzinēja darbību un izmantot modernizētas darba procesa tehnoloģijas, kas samazina degvielas patēriņu.	Traktori, kas atbilst <i>Stage V</i> (ES) vai <i>Final Tier 4</i> (ASV) emisiju standartiem, ir attiecināmi uz EIB zaļo finansējumu, ja tie nodrošina $\geq 10\%$ aprēķināto SEG emisiju samazinājumu.
Pielāgošanās plūdu/ sausuma apstākļiem	Pielāgoties plūdu/ sausuma apstākļiem. Vai teritorija tādiem ir pakļauta tiek noteikts, izmantojot <i>WRI Water Atlas</i> datus.	Investīcijas, kas ļauj pielāgoties akūtiem klimata riskiem, kas saistīti ar ūdens pieejamību, ūdens stresu vai sausumu.

Avots: Green Checker <https://greenchecker.eib-group.org/eib-green/green-investment/selection>

Uzņēmuma darbības jomā EIB *Green Checker* pagaidām piedāvā tikai augkopību un lopkopību, kas tiek īstenota atbilstoši bioloģiskās saimniekošanas sistēmai (vai atrodas pārejā uz to), izvērtēt kā atbilstīgas ilgtspējīga finansējuma nosacījumiem. Šobrīd nav pieejama informācija, vai paredzēts paplašināt šajā virzienā rīku, iekļaujot arī konvencionālo saimniekošanas sistēmu, kurā, piem., plānots īstenot prakses, ar pierādītu pozitīvu ietekmi uz vides mērķiem.

EIB *Green Checker* rīka izmantošana kredītiestādēs Latvijā, vērtējot lauksaimniecības uzņēmumu investīciju atbilstību “zaļajiem nosacījumiem”, Latvijas lauksaimniekiem varētu sniegt zināmus ieguvumus, jo tas vienkāršotu un standartizētu investīciju sākotnējo izvērtējumu, ļaujot ātrāk noteikt, vai projekts atbilst kādam EIB vai Investīciju fondu (EIF) finanšu produktam. Tādām investīcijām kā tehnikas nomaiņa, energosistēmu uzlabošana vai uzglabāšanas infrastruktūras modernizācija rīks var palīdzēt pamatot saimniecības tehnoloģisko attīstību un resursu efektivitāti, tādējādi potenciāli atvieglojot sarunas ar kredītiestādēm. Tomēr būtiski uzsvērt, ka atbilstība “zaļajiem nosacījumiem” pati par sevi nenožīmē finansējuma pieejamību. Atbilstības pārbaude ir tikai sākotnējais solis, kas apliecina, vai investīcija kvalificējas ilgtspējīga finansējuma kritērijiem EIB interpretācijā, taču joprojām jāiztur pilns kredītrisku u.c. aspektu novērtējums, ko pieprasa banka. Tas nozīmē, ka lauksaimniekiem nevajadzētu uztvert *Green Checker* kā garantiju aizdevumam, bet gan kā instrumentu, kas potenciāli palīdz samazināt riska prēmiju. Ņemot vērā Latvijas lauksaimniecības struktūru, rīka pozitīvā ietekme visvairāk varētu skart tās saimniecības, kuras jau veic vai plāno veikt energoefektivitātes paaugstināšanas investīcijas, atjaunojamās enerģijas izmantošanas vai emisiju samazināšanas ieguldījumus. Tradicionālām darbības paplašināšanas investīcijām, jo īpaši konvencionālajā saimniekošanas sistēmā, rīks mazāk ietekmēs finansējuma pieejamību.

Ciešā sasaistē ar EIB *Green Checker*, kas domāts uzņēmumiem un konsultantiem, lai sākotnēji saprastu, vai projekts varētu atbilst “zaļo investīciju” kritērijiem⁷¹, EK sadarbībā ar EIF

⁷¹ EIB Group extends pioneering online tool to accelerate access to green finance globally. 2025.

izstrādājusi EIF *InvestEU Sustainability Guarantee*, kas nosaka oficiālos noteikumus, pēc kuriem tiek piešķirta EIF garantija aizņēmumiem, kas veicina ES vides mērķu sasniegšanu⁷².

EIF ir specializēta ES finanšu institūcija, kas atbalsta MVU, finanšu starpniekus un inovatīvas nozares, piedāvājot garantijas biznesa risku dalīšanai un finanšu kapitāla instrumentus dalībvalstu kredītiestādēm. EIF veido daļu no EIB grupas, un tā uzdevums ir mazināt banku riskus, lai kredīti uzņēmumiem kļūtu pieejamāki⁷³. EIF *InvestEU Sustainability Guarantee* pamatā ir *Use Case* dokuments⁷⁴, kurā noteikti precīzi, detalizēti un tehniski izmērāmi kritēriji, pēc kuriem kredītiestāde var noteikt, vai aizdevums ir uzskatāms par zaļu, ilgtspējīgu vai klimatam draudzīgu un tādējādi tiesīgs saņemt InvestEU programmas garantiju. Atbilstību ir pretendenti dokumentāri jāpierāda un bankai ir jānodrošina līdzekļu izmantošanas kontrole.

Salīdzinot ar EIB *Green Checker*, EIF *InvestEU Sustainability Guarantee* ir formāls finanšu instruments ar juridiski saistošiem kritērijiem un dokumentēšanas prasībām. Garantija ir pieejama lauksaimniecības uzņēmumiem un kvalificējas investīcijas, kas demonstrē mērāmu ieguldījumu ilgtspējā: pāreja uz atjaunojamās enerģijas avotiem, ēku energoefektivitāte, aprīkojums un iekārtas ar ievērojamu emisiju vai enerģijas samazinājumu, ūdens taupīšanas un laistīšanas modernizācija, aprītes ekonomikas risinājumi, emisiju un piesārņojuma uztveršana vai samazināšana, klimata adaptācijas pasākumi, biogāzes tehnoloģijas un ilgtspējīga vai bioloģiskā lauksaimniecība. Savukārt nekvalificējas lauksaimniecības jomā investīcijas, kas palielina dabisko biotopu degradāciju vai zemes izmantošanas intensitāti, paplašina dzīvnieku skaitu konvencionālajās saimniecībās, balstās uz fosilā kurināmā tehnoloģijām, vai nespēj pierādīt mērāmu emisiju, ūdens vai enerģijas samazinājumu⁷⁴.

Šis finanšu produkts ir pieejams arī Latvijā, jo EIF ir atvēris InvestEU portfeļa garantijas Baltijas finanšu iestādēm, taču piedāvāšana ir atkarīga no tā, vai konkrētā kredītiestāde ir parakstījusi līgumu par EIF *InvestEU Sustainability Guarantee* izmantošanu. Līdzīgi kā EIB *Green Checker*, arī atbilstība EIF *InvestEU Sustainability Guarantee* prasībām pati par sevi nenodrošina finansējuma pieejamību investīciju īstenošanai. Atbilstība tikai ļauj bankai izmantot garantiju un līdz ar to potenciāli piešķirt finansējumu ar zemāku risku un labākiem nosacījumiem.

⁷² Further information on the InvestEU Sustainability Guarantee.2025.

⁷³ InvestEU Sustainability Guarantee Programme in the European Union. 2025.

⁷⁴ Sustainability guarantee. Use Case Document Version 1.3. 2024.

5. ILGTSPĒJAS ZIŅOŠANA

5.1. Ilgospējas ziņu sniegšanas standarti

Pamatojoties uz Omnibus priekšlikumu, EK 27.03.2025. oficiāli ir uzdevusi EFRAG sagatavot tehnisko atzinumu par “pilna kopuma” ESRS (*full set of ESRS*) vienkāršošanu, lai samazinātu ziņošanas slogu uzņēmumiem, īpaši MVU, vienlaikus saglabājot Eiropas Zaļā kursa mērķus. Šī dokumenta gala versijas iesniegšanas EK ir plānota līdz 30.11.2025., līdz ar to iespējamās vēl izmaiņas ESRS, salīdzinot ar pētījumā analizēto grozīto ESRS projekta paketi⁷⁵ (*Exposure Drafts*), kas tiek dēvēta kā “V2” jeb “ED” versija un kuru EFRAG publicēja 2025. gada jūlijā. Šī ESRS grozījumu pakete kalpoja par pamatu sabiedriskajai apspriešanai un ieinteresēto pušu dialogam. Tā ir balstīta uz EFRAG 20.06.2025. progresa ziņojumu⁷⁶, kurā definēti seši galvenie mehānismi (*levers*) jeb virzieni, kuri būtiski samazinātu ziņošanas slogu. Šie virzieni ieskicē pamata grozījumus ESRS ED versijā un ir integrēti grozīto standartu projektā. Šajā grozījumu projektā jau ir ņemti vērā ieinteresēto pušu viedokļi par spēkā esošo ESRS, balstoties uz pirmo ziņošanas pieredzi (2024. finanšu gads), tā atspoguļo gan sagatavotāju praktisko pieredzi, gan regulatoru, investoru un citu lietotāju sniegtās atsauksmes par ziņošanas slogu, datu pieejamību, informācijas lietderību u.tml.

Līdz 2025. gada septembra beigām bija atvērtas publiskās konsultācijas par jūlijā publicēto ESRS grozījumu projektu. Balstoties uz apspriešanas procesā saņemto atsauksmju analīzi, tiks izstrādāta tehniskā atzinuma gala versija, kas kļūs par pamatu ESRS grozījumiem. Grozījumu gala versija tiks publicēta 2025. gada novembra beigās, kas var atšķirties no ESRS ED versijas.

ESRS ED pakete aptver visas 12 standarta sadaļas:

- vispārīgie standarti: ESRS 1 (vispārīgās prasības), ESRS 2 (vispārīgās atklājamās prasības);
- tematiskie standarti: E1–E5 (vide), S1–S4 (sociālie standarti), G1 (darījumdarbība).

Grozījumu paketi papildina šādi dokumenti:

- Pamatojums secinājumiem⁷⁷ (*Basis for Conclusions*) – dokumenti ar izmaiņu pamatojumu;
- Grozījumu reģistri (*Log of Amendments*) – izmaiņu saraksti katram standartam, kuros uzskatāmi atspoguļotas izmaiņas attiecībā pret spēkā esošo standartu;
- Saīsinājumu un terminu vārdnīca (II pielikums) – ar atspoguļotām izmaiņām;
- Neobligātās ilustratīvās vadlīnijas⁷⁸ (NMIG).

⁷⁵ EFRAG. Amended ESRS Exposure Drafts (ED). 2025.

⁷⁶ EFRAG. Status Report on ESRS Simplification. 20.06.2025.

⁷⁷ EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

⁷⁸ EFRAG. Non-mandatory illustrative guidance – Draft amended ESRS. 2025.

Analizējot ar grozījumiem piedāvātās izmaiņas, papildus standarta galvenajām sadaļām ir izmantoti arī grozījumu reģistri. Kopumā EFRAG piedāvātie grozījumi samazina obligāto informācijas atklāšanas prasību jeb datu punktu skaits par 57% – no 803 datu punktiem šobrīd spēkā esošos ESRS līdz 347 datu punktiem grozījumu versijā. Jāatzīmē, ka daļa no spēkā esošā standarta obligātajām prasībām ir pārceltas uz NMIG (67 datu punkti). Savukārt spēkā esošā standarta neobligātās prasības (270 datu punkti) tiek piedāvāts vai nu dzēst (izslēgt no ESRS) vai pārcelt uz NMIG. Kopumā grozījumos datu punktu skaits ir samazināts par 68%. Arī standarta fiziskais apjoms (lapaspušu skaits) ir būtiski samazināts – no 254 lapām līdz 130 (skat. 5.1. tabulu).

5.1. tabula. ESRS datu punktu skaita (DP) izmaiņas spēkā esošajā un grozītajā ESRS versijā

	ESRS spēkā esošā versija	Grozījumu (ED) versija	Skaita samazinājums	Pārcelts uz NMIG
Obligāto DP skaits	803	347	-57%	67
Brīvprātīgo DP skaits	270	0	-100%	93
Kopā	1073	347	-68%	160
Lapaspušu skaits*	254	130	-49%	

* lapaspušu skaits sākot no satura rādītāja un iekļaujot pielikumus, bet bez terminu saraksta⁷⁹

Avots: EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

EFRAG ir identificējusi sešus galvenos virzienus ESRS pārskatīšanai, kas atspoguļojas piedāvātajos grozījumos:

- 1) Dubultā būtiskuma novērtējuma vienkāršošana.
- 2) Ilgtspējas ziņojumu lasāmības un kodolīguma uzlabošana.
- 3) Būtiska minimālo informācijas atklāšanas prasību (MDR) un tematisko prasību mijiedarbības pārskatīšana.
- 4) Standartu saprotamības, skaidrības un pieejamības uzlabošana.
- 5) Citu ierosināto ziņošanas sloga samazināšanas mehānismu ieviešana.
- 6) Savietojamības uzlabošana ar globālajiem ziņošanas (ziņu sniegšanas) standartiem.

5.1.1. Dubultā būtiskuma novērtējuma vienkāršošana

Piedāvāto ESRS grozījumu projektā⁷⁵ ir saglabāts dubultā būtiskuma novērtēšanas koncepts (ietekmes un finanšu būtiskums, ietekmes, riska un iespēju (IRO) pārvaldība, u.c.), bet ir veikti grozījumi noteikumos, kas ir saistīti ar tā praktisko īstenošanu, jo praksē dubultā būtiskuma analīze tika atzīta kā pārmērīgs slogs. Grozījumu projekts paredz, ka būtiskums tiek izmantots kā filtrs jeb priekšnosacījums jebkuras informācijas iekļaušanai ilgtspējas pārskatā. Ar grozījumiem tiek noteikts, ka uzņēmumam nav nepieciešams novērtēt katru

⁷⁹ Ernst & Young. EU Sustainability Developments Issue 10. August 2025.

iespējamo IRO visās savās darbībās un vērtības ķēdē, novērtējums jāveic jomās, kur, pamatojoties uz darbījumdarbības modeli, darbības raksturu, biznesa attiecībām, ģeogrāfiju vai citiem faktoriem, pastāv iespēja, ka radīsies būtiski IRO.

Būtiskuma analīzē var piemērot “no augšas uz leju” pieeju, sākot analīzi ar tematiem, par kuriem, pamatojoties uz darbījumdarbības modeli, vērtības ķēdi, līdzīgu uzņēmumu analīzi un stratēģiskajām un biznesa prioritātēm, var izdarīt skaidru secinājumu par saistīto IRO būtiskumu. Pēc tam jārisina citi temati, kas saistīti ar citiem IRO, un šādiem tematiem, kuri, visticamāk, būs būtiski, var pietikt ar ierobežotu papildu novērtējumu. Tādējādi pierādījumi, kas pamato dubultā būtiskuma analīzi (DMA), būtu koncentrēti uz mazāk acīmredzamo jomu izpēti.

Salīdzinot ar spēkā esošo standartu, kur ESRS 1 tematu saraksts (AR16 tabula) tika saprasts kā obligāts kontrolsaraksts, piedāvātajos grozījumos šis tematu saraksts ir kļuvis par neobligātu vadlīniju (ED ESRS 1 A papildinājums) un formulēts kā palīgmateriāls būtiskuma analīzei. Jāatzīmē, ka ir arī ieviests jauns norādījums, kas precizē, kad uzņēmumam ir jāatjaunina būtiskuma novērtējuma secinājumi. Kopumā grozījumi, kas attiecas uz dubultā būtiskuma analīzi, to būtiski atvieglos un koncentrējas uz DMA rezultātu, nevis pašu procesa tehnisko izpildi.

5.1.2. Ilgtspējas pārskatu lasāmības un kodolīguma uzlabošana

Pirmā gada ziņošanas prakse ir parādījusi, ka ilgtspējas ziņojumu apjoms variē no vidēji 70 līdz pat vairāk nekā 200 lapaspusēm. Ir atzīts, ka ziņojumi ir pārāk detalizēti, kā rezultātā tiek sajaukta svarīga informācija ar pārmērīgi sīkiem datu punktiem. Lai novērstu, ka ilgtspējas ziņošana tiek uztverta par tehnisku atbilstības nodrošināšanas “vingrinājumu”, EFRAG sagatavotajos grozījumos⁷⁵ piedāvāta virkne izmaiņu.

Pirmkārt, novērsta ziņojamās informācijas dublēšanās, piem., noteikts, ka vieniem un tiem pašiem PAT (rīcībpolitika, darbības, mērķi) nedrīkst būt satura dublēšanās dažādās ilgtspējas ziņojuma daļās un rīcībpolitiku, kas aptver vairākus tematus, ir jāapraksta tikai vienu reizi. Lai informācija neatkārtotos, tiek prasīts izmantot atsauces. Paredzēta arī iespēja ziņot tikai apakštemata (nevis visa temata) līmenī. Otrkārt, ir precizētas elastības iespējas, lai uzlabotu ziņošanas kvalitāti, piemēram, piedāvājot iespēju ilgtspējas ziņojuma sākumā iekļaut “vadības kopsavilkumu”, kas sniegtu kodolīgu kopsavilkumu. Tiek piedāvāta iespēja visdetalizētāko informāciju iekļaut atsevišķos pielikumos, tādējādi uzlabojot ziņojuma lasāmību un strukturētību. Piemēram, informāciju, kas ziņojama saskaņā ar taksonomijas regulējumu, piedāvāts iekļaut atsevišķā pielikumā, kas nodalīts no obligātās ESRS sadaļas. Pielikumos tiek dota iespēja arī sniegt informāciju par nebūtiskiem jautājumiem.

Kopumā piedāvātās izmaiņas – datu punktu samazinājums, elastības iespējas, dublēšanās novēršana – ne tikai samazina ziņošanas slogu, bet arī palielina atklājamās informācijas nozīmīgumu, koncentrējoties uz būtiskāko.

5.1.3. Būtiska minimālo atklājamo prasību un tematisko prasību mijiedarbības pārskatīšana

Secināts, ka pašreizējā ESRS arhitektūra ir pārāk sarežģīta, jo daudzviet pastāv pārklāšanās, piem., starp vispārīgajām atklāšanas prasībām (GDR) attiecībā uz PAT ESRS 2 ietvaros, no vienas puses, un tematiskajiem obligātajiem datu punktiem, no otras puses. MDR horizontālā līmenī (ESRS 2) definē, kāda informācija jāsniedz par PAT attiecībā uz tiem tematiem, par kuriem tiek ziņots, pamatojoties uz ar tiem saistīto ietekmes, risku un iespēju būtiskumu. Savukārt tematiskie standarti sniedz detalizētus obligātos datu punktus, kas specifiski nosaka PAT katram tematam. Šo vispārīgo MDR prasību kombinācija ESRS 2 ietvaros ar detalizētajām tematiskajām specifiskajām atzīta kā apgrūtināša, dublējoša un pārmērīgi detalizēta, kas rada nevajadzīgi apjomīgu informāciju un neskaidrības.

Lai risinātu šāda veida jautājumus, EFRAG piedāvātajos grozījumos⁷⁵ ierosināts saglabāt horizontālās GDR ESRS 2 kā obligātas, taču ar pārskatītu un samazinātu datu punktu skaitu, vienlaikus būtiski samazinot obligātās PAT ziņošanas prasības tematiskajos standartos – līdz minimumam, atstājot tikai būtiskākos “obligāti ziņojamos” datu punktu. Pārējās prasības vai nu dzēstas vai pārvietotas uz neobligāto sadaļu. Minimālās atklāšanas prasības ir pārsauktas par “vispārīgajām” atklāšanas prasībām, uzsverot, ka tās ir kā references punkts obligātajai informācijas atklāšanai, un tematiskajos standartos gandrīz nav PAT datu punktu (to ir ļoti maz).

Līdzīga pieeja kā GDR ir lietota arī citām tematiskajām prasībām ESRS 2. Piemēram, ir faktiski izslēgts C papildinājums. Tematiskās prasības tiek pilnībā dzēstas ar atsevišķiem izņēmumiem. Grozījumos precizēts, ka PAT ir jāziņo tikai gadījumā, ja tie faktiski pastāv, bet, ja nav – par tiem informācija nav jāsniedz. Turklāt ierosinātajā grozītajā ESRS 2 projektā nav prasības atklāt iemeslus, kāpēc PAT nav, vai plānus un termiņus to ieviešanai.

5.1.4. Standartu saprotamības, skaidrības un pieejamības uzlabošana

Ir atzīts, ka spēkā esošajā ESRS ir grūtības skaidri nošķirt prasības, kas ir obligātas, no neobligātā satura. Tāpat nav skaidrs, kā jāņem vērā t.s. “may disclose” datus, nosakot informācijas būtiskumu. Šādas neskaidrības var novest pie atšķirīgiem secinājumiem. Brīvprātīgi atklājamās prasības bieži tika uzskatītas par kontrolesarakstu uzņēmuma specifiskajai atklājamajai informācijai, tādējādi tika nevajadzīgi palielināts ziņošanas slogs, t.sk. bija nepieciešams pierādīt, kāpēc elementi, par ko netiek ziņots, nav būtiski. Savukārt citi uzņēmumi “may disclose” prasības uzskatīja par vienīgajiem elementiem, kurus drīkst ziņot kā uzņēmuma specifisko informāciju (nevis labās prakses veicināšanu), tādējādi ierobežojot ziņošanas aptveri.

Lai šīs neskaidrības risinātu, EFRAG ierosina⁷⁵ veikt virkni grozījumu. Piemēram, grozīt standartu vispārējo struktūru, skaidri nodalot obligāto un neobligāto saturu. Visas obligātās prasības (kas formulētas ar “jā”, t.i., “jāatklāj”, “jāapraksta”, “jāskaidro” u.tml.) veido standarta pamattektu un veido ziņojamos datu punktus jeb obligātās informācijas atklāšanas prasības. Obligātās vadlīnijas joprojām tiek sauktas par “piemērošanas prasībām” (AR), tās ir strukturēts uzreiz pēc attiecīgajām informācijas atklāšanas prasībām (DR), uz kurām tās attiecas. Neobligātais saturs ir izslēgts no grozīto standartu projekta un pārvietots

uz NMIG, t.i., uz neobligāto sadaļu. Izņēmums ir ESRS 1 A papildinājums, kurā uzskaitīti ilgtspējas jautājumi, kuri iekļaujami ilgtspējas ziņojumā, kas ir ilustratīvs, bet ne obligāts (spēkā esošajā standartā tā ir ESRS 1 AR 16 tabula), ņemot vērā tā nozīmīgumu. Daudzviet ir vienkāršoti formulējumi, atvieglojot lasāmību un saprotamību, saglabājot skaidrāku koncentrēšanos uz obligāto saturu.

NMIG ir dokuments, kas sagatavots kopā ar 12 grozīto ESRS standartu projektiem. Tajā ir apkopota daļa no līdzšinējā obligātā ESRS materiāla, kuru paredzēts izslēgt no obligātā satura. NMIG ir radīta, lai sniegtu papildu skaidrojumus un piemērus, lai uzlabotu sapratni par standartos izvirzītajām prasībām un lai sniegtu papildu (neobligātu) metodoloģisku atbalstu. Uzņēmumiem nav pienākums ziņot pēc šīm vadlīnijām, bet tās var izmantot, lai uzlabotu ziņošanas kvalitāti.

5.1.5. *Citu ierosināto sloga samazināšanas mehānismu ieviešana*

Papildus datu punktu samazināšanai, ar EFRAG piedāvātajiem grozījumiem⁷⁵ ir ieviesti arī citi veidi ziņošanas sloga mazināšanai. Piemēram, ir samazinātas ziņošanas prasības, tās saskaņojot ar starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem (IFRS) "IFRS S1 Vispārīgās prasības ar ilgtspējas saistītās finanšu informācijas atklāšanai (*General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information*)" un "IFRS S2 Ar klimatu saistītās informācijas atklāšana (*Climate-related Disclosures*)" – gan saturiski, gan terminoloģiski, lai nodrošinātu salīdzināmību un izvairītos no dubultas ziņošanas, t.i., lai uzņēmumiem nevajadzētu gatavot gan ilgtspējas ziņojumu, gan atsevišķu informācijas sagatavošanu IFRS kontekstā. Tas attiecas, piemēram, uz principa "nepamatotu izmaksu un pūļu" izmantošanu gan būtiskuma analīzē, gan informācijas iegūšanā no vērtību ķēdes, uz iespēju norādīt atsevišķu rādītāju diapazonus (nevis konkrētu skaitli).

Ir paredzēti papildu atvieglojumi, kas nav paredzēti Starptautiskās ilgtspējas standartu padomes (ISSB) standartos – "Nepamatotu izmaksu un pūļu" principa piemērošana tiek paplašināta uz visiem rādītājiem (ESRS 1, 87. punkts). Paredzēti arī atvieglojumi attiecībā uz atklājamo informāciju par paredzamo finansiālo iespaidu (grozītās ESRS 2 23. punkts), jo šī prasība atzīta par sarežģītu, tostarp nepietiekami attīstītas metodoloģijas un prasības sensitivitātes dēļ. Ar grozījumiem piedāvāts šo prasību pārcelt uz neobligāto sadaļu. Ziņojot par būtisko risku un iespēju paredzamo ietekmi uz uzņēmuma finanšu rezultātiem un naudas plūsmām, jāatklāj gan kvantitatīvu, gan kvalitatīvu informāciju, bet noteiktos apstākļos tiek dota iespēja kvantitatīvo informāciju nenorādīt. Nav jāsniedz kvantitatīva informācija, ja nav iespējams atsevišķi izmērīt konkrētā temata (vai IRO) finansiālo iespaidu, vai arī, ja nenoteiktības līmenis ir tik augsts, ka iegūtā informācija nebūtu lietderīga.

Ar grozījumiem tiek ieviests atvieglojums, ka aprēķinos var neiekļaut saimnieciskās darbības vai grupas, kas rezultātu neietekmē būtiski. Šis atvieglojums attiecas gan uz uzņēmuma paša darbībām, gan tā vērtības ķēdi. Grozījumos ir atvieglota ziņošana par vērtības ķēdes informāciju: vairs netiek prasīts, ka vispirms jāmēģina iegūt primārie dati un jāizmanto aplēses kā rezerves risinājums. Grozījumi paredz, ka uzņēmumi paši var izvēlēties, vai ziņot, pamatojoties uz aplēsēm, vai – tieši iegūtu informāciju no sadarbības partneriem. Šāds

risinājums atzīts par praktiskāku un uzticamāku, ņemot vērā, ka tiešie dati ne vienmēr ir uzticamāki par aplēsēm, kas balstītas uz uzticamiem sekundārajiem datiem.

Samazināts informācijas apjoms, kas jāziņo par uzņēmuma stratēģijas un darbījumdarbības modeļa noturību, šī informācija ir sniedzama tikai kvalitatīvā formā un tikai attiecībā uz riskiem (ne vairs uz ietekmēm un iespējām). Finansiālā iespaids kontekstā informācija par uzņēmuma ieguldījumiem un plāniem tiek ierobežota tikai uz tiem, kas jau ir publiski paziņoti. Ieviests atvieglojums attiecībā uz iegādēm un atsavinājumiem, kas ļauj iekļaut (izslēgt) meitasuzņēmumu, sākot no nākamā pārskata perioda, vienlaikus nodrošinot pārskatāmību par nozīmīgiem notikumiem, kas ietekmē meitasuzņēmumu lielu darbību gadījumā.

5.1.6. *Savietojamības uzlabošana*

Atzīts, ka jau spēkā esošā ESRS ir nodrošināta augsta savietojamība ar ISSB standartu, jo īpaši, ņemot vērā 02.05.2024. publicētās EFRAG un IFRS kopīgi izstrādātās ESRB – ISSB standartu savietojamības vadlīnijas⁸⁰, kurās uzsvars likts uz ar klimatu saistītas informācijas ziņošanu. Šajās vadlīnijās ilustrēts, kā uzņēmumi, kas ziņo saskaņā ar ESRS, var vienlaikus izpildīt ISSB standartu prasības (ar dažiem īpašiem aspektiem, kas aprakstīti šo vadlīniju 3. nodaļā). Jebkuras papildu atšķirības starp abiem standartiem, kas rastos no grozītajiem ESRS, negatīvi ietekmētu savstarpējo savietojamību un radītu papildu neērtības uzņēmumiem, kas plāno ziņot atbilstoši abiem standartiem.

Attiecībā uz vispārējo pieeju, tiek piedāvāta virkne grozījumu saskaņošanas līmeņa uzlabošanai, piemēram:

- ir pārskatīta valoda, kas izmantota ESRS 1 (vispārīgās prasības), ESRS 2 (vispārīgi atklājamā informācija) un ESRS E1 (klimata pārmaiņas) kopīgajās normās ar ISSB standartiem, lai maksimāli izmantotu tos pašus formulējumus, kas lietoti IFRS S1 un IFRS S2;
- patiesas atspoguļošanas (*fair presentation*) jēdziena ieviešana, kas ir pārņemts no IFRS S1 un IFRS S2;
- ieviests būtiskuma filtrs, nosakot, ka ilgtspējas ziņojumā jāiekļauj būtiska informācija (būtiskums kā filtrs visai ziņotajai informācijai). Līdzīga vispārīga prasība ir arī ISSB standartā;
- arī nepamatotu izmaksu un pūļu jēdziena izmantošana, kas pārņemts no ISSB standarta, ir veicinājusi labāku saskaņošanu.

5.1.7. *ESRS 1. Vispārīgās prasības*

Nozīmīgākās izmaiņas EFRAG piedāvātajā grozījumu versijā⁷⁵ ESRS 1 sadaļā “Vispārīgās prasības” ir saistītas ar būtiskuma analīzes konceptu. Kopumā grozījumi nemaina pašu dubultā būtiskuma principu (ietekmes un finanšu būtiskums), bet tā praktiskā piemērošana

⁸⁰ EFRAG, IFRS Foundation. ESRS–ISSB Standards Interoperability Guidance. 02.05.2024.

padarīta mazāk birokrātiska, vairāk koncentrēta uz informāciju, kas patiešām ir nozīmīga gan sabiedrībai, gan finanšu pārskatu lietotājiem. Grozījumu projektā tiek akcentēts “patiesas atspoguļošanas” jēdziens, uzsverot, ka ESRS ir nevis formāls atbilstības ietvars (t.i., informācijas atklāšana nav tikai formāla atbilstība prasībām), bet saturiski pamatotas un kontekstuāli atbilstošas informācijas atklāšana. Ar “patiesu atspoguļošanu” tiek saprasta būtiskas informācijas atklāšana, kas ir nozīmīga, pilnīga un neitrāla, un uzticami atspoguļo uzņēmuma ietekmes, riskus un iespējas.

Grozījumu projektā tiek precizēts informācijas būtiskuma jēdziens, to akcentējot un piešķirot tam lielāku nozīmību. Būtiskums ir kā filtrs jeb priekšnosacījums jebkuras informācijas iekļaušanai ilgtspējas pārskatā, arī ESRS 2 datu punktiem. Informācija ir uzskatāma par būtisku, ja 1) tās izlaišana, sagrozīšana vai neskaidra atspoguļošana varētu pamatoti ietekmēt lēmumus, ko pieņem (vispārējam nolūkam paredzēto) finanšu pārskatu primārie lietotāji, pamatojoties uz šiem pārskatiem vai 2) tā ir nepieciešama vispārējam nolūkam paredzēto ilgtspējas pārskatu lietotājiem, lai izprastu uzņēmuma būtiskās ietekmes, riskus un iespējas, kā arī to, kā uzņēmums tās identificē un pārvalda. Atšķirībā no šobrīd spēkā esošajam standartiem ierosinātie grozījumi ESRS kopumā ir tendēti veicināt informācijas agregāciju, izvairoties no pārlietu detalizācijas. Tomēr atsevišķos tematiskajos blokos ir vērsta uzmanība uz nepieciešamību informāciju atspoguļot lokālā līmenī, tajā skaitā ESRS E2, jo būtiskas ietekmes saistībā ar piesārņojumu parasti vispirms rodas vietējā līmenī.

Ar grozījumiem tiek veicināta koncentrētāka DMA pieeja: nav nepieciešams novērtēt katru iespējamo IRO visās savās darbībās un vērtības ķēdē, novērtējums jāveic jomās, kur, pamatojoties uz darbījumsdarbības modeli, darbības raksturu, darbījumu attiecībām, ģeogrāfiskiem vai citiem faktoriem, ir iespējams, ka radīsies būtiskas ietekmes, riski un iespējas. Grozījumi paredz, ka uzņēmums var izvairīties no liekas sarežģītības, veicot būtiskuma novērtējumu pakāpeniski. Vispirms būtiskuma analīzē var piemērot pieeju “no augšas uz leju”, sākot analizēt tēmas, par kurām, pamatojoties uz darbījumsdarbības modeli, vērtības ķēdi, līdzīgu uzņēmumu analīzi un stratēģiskajām un darbījumsdarbības prioritātēm, var izdarīt skaidru secinājumu, par saistīto IRO būtiskumu. Šādus tematus nav nepieciešams padziļināti analizēt, jo lēmums par to iekļaušanu vai izslēgšanu no ziņošanas ir acīmredzams. Pēc tam ir jālemj par citu tematu, kas saistītas ar citiem IRO, iekļaušanu ziņojumā, un tiem, kuri, visticamāk ir būtiski, var pietikt ar ierobežotu papildu novērtējumu, lai apstiprinātu vai noraidītu to nozīmīgumu. Tādējādi process kļūst samērīgs, izvairoties no pārmērīgas dokumentācijas un analīzes par maznozīmīgiem jautājumiem, un pierādījumi, kas pamato DMA, būtu koncentrēti uz mazāk acīmredzamo jomu izpēti.

Ja iepriekš (saskaņā ar līdzšinēju regulējumu) tika uzsvērts, ka būtiskuma novērtējums jābalsta uz pieeju “no apakšas uz augšu” (*bottom-up*), t.i., sākot no konkrētām ietekmēm, riskiem un iespējām, tad grozījumi pieļauj būtiskuma analīzē izmantot abas pieejas, gan “no apakšas uz augšu” — sākot ar konkrētām ietekmēm un to saistītajiem tematiem, gan “no augšas uz leju” — sākot ar tematiem, kas uzņēmumam ir stratēģiski nozīmīgi, un analizējot to saistību ar būtiskiem IRO. Abas pieejas ir vienlīdz izmantojamas un tiek uzskatīts, ka tās noved pie viena un tā paša būtiskuma novērtējuma rezultāta. Pie tam, pieeja “no augšas uz leju” tiek rekomendēta kā pragmatiskāka un mazāk sarežģīta.

Lai izvairītos no detalizētas informācijas par ietekmēm, riskiem un iespējām, ja tā nav būtiska ziņojuma lietotājiem, grozījumos precizēts, ka būtiskuma novērtējumam nav jābūt visaptverošam, tas drīkst būt mērķtiecīgs un stratēģiski fokusēts. Grozījumos tiek skaidri pateikts, ka uzņēmumam nav pienākuma novērtēt katru iespējamo ietekmi, risku un iespēju visās savas darbības jomās, kā arī piegādes ķēdes augšupējos un lejupējos posmos, lai identificētu ziņojamās tēmas.

Ar grozījumiem tiek ieviests “nesamērīgu izmaksu vai pūļu” jēdziens (*undue cost or effort*) – kā vispārīgs atvieglojums, kas paredz, ka uzņēmumiem ir jāizmanto informācija, kas pieejama bez nesamērīgām izmaksām vai pūlēm. Šis atvieglojums tiek ieviests gan attiecībā uz būtisku IRO identificēšanu, gan uz vērtības ķēdes tvēruma noteikšanu (t.sk. tās plašumu un sastāvu), gan uz informācijas iegūšanu no vērtības ķēdes, kā arī attiecībā uz visiem rādītājiem. Savukārt novērtējums par to, kas veido nepamatotas izmaksas vai pūles, ir atkarīgs no uzņēmuma konkrētajiem apstākļiem. Tas prasa līdzsvarotu uzņēmuma izmaksu un pūļu izvērtējumu pret ieguvumiem, ko iegūst informācijas lietotāji. Standarta grozījumos norādīts, ka ne vienmēr ir nepieciešams izmantot kvantitatīvu informāciju. Arī kvalitatīva analīze var būt pietiekama, lai uzņēmums pamatoti secinātu, ka konkrētās ietekmes, riski un iespējas ir (vai nav) būtiski.

Tiek ieviests termins “vispārējam nolūkam paredzēts ilgtspējas ziņojums” (*general purpose sustainability statement*), tādējādi ierobežojot atklājamās informācijas tvērumu. Šajā kontekstā termins “vispārējam nolūkam” (*general purpose*) attiecas uz interesēm un skatījumiem, kas tiek vērtēti, balstoties uz lietotāju grupām, t.i., kolektīvi, plašai lietotāju grupai (piemēram, investoriem, sabiedrībai, darbiniekiem, politikas veidotājiem u.c.), nevis specifiskiem vai individuāliem spēlētājiem. Tādējādi ir skaidri pateikts, ka vispārējam nolūkam paredzēta ilgtspējas pārskata kontekstā svarīga ir grupas vajadzību reprezentācija, nevis atsevišķu lietotāju specifiskās prasības.

Grozījumu projekts paredz iespēju ziņošanas struktūru pielāgot konkrētā gadījuma saturiskajai loģikai: informācija par konkrētu tematu ir jāatklāj vai nu temata līmenī, vai IRO līmenī, atkarībā no tā, kas nodrošina visatbilstošāko informāciju. Uzņēmumam jāziņo par konkrētu tematu, ja tas ir saistīts ar vienu vai vairākiem būtiskiem IRO aspektiem, kas identificēti dubultā būtiskuma novērtējumā. Tādējādi ziņošana notiek tikai par tematiem, kas saistīti ar būtiskām ietekmēm, riskiem vai iespējām. Un temata identificēšana kā tāda, bez būtiskām IRO, nav pamats tā iekļaušanai ilgtspējas ziņojumā. Izslēgta ir arī prasība brīvprātīgi atklāt iemeslus, kāpēc temati, kas novērtēti kā nebūtiski, netiek ziņoti tematisko ESRS standartu sadaļās. Tas nozīmē, ka uzņēmumiem nav jāsniedz papildu pamatojumi par nebūtisku tematu izslēgšanu no ilgtspējas ziņojuma. Šī prasība ir izslēgta arī no ESRS 2.

Ar grozījumiem tiek noteikts, ka uzņēmumam jāatjaunina iepriekšējos ziņošanas periodos veiktie būtiskuma novērtējumu secinājumi, lai ņemtu vērā mainījušos apstākļus un/vai pieņēmumus. Taču konkrēts laika ierobežojums starp divām DMA nav noteikts. Pie tam, tiek izmantots termins “atjaunināt” (*update*), nevis “pārvērtēt” (*reassess*), kas ir mazāk prasīgs. Tādējādi secināms, ka DMA nav jāveic katru gadu no jauna un ka daudzos gadījumos pietiek ar tā atjaunināšanu. Tomēr gadījumos, kad ir mainījušies būtiski apstākļi vai pieņēmumi, tam ir jāatspoguļojas arī DMA.

Ar grozījumiem tiek ieviestas obligātās vadlīnijas, kas skaidro būtiskuma novērtēšanu faktiskām un potenciālām negatīvām ietekmēm, atspoguļojot tā saukto “bruto pret neto” (*gross versus net*) pieeju, t.i., kad būtiskuma novērtējumā drīkst ņemt vērā uzņēmuma īstenotos pasākumus (remediācija, mazināšana, novēršana) vai ietekmes jāvērtē pirms (bruto pieeja) vai pēc (neto pieeja) mazināšanas, novēršanas un kompensācijas pasākumiem, jo tas būtiski ietekmē ziņošanas rezultātus, salīdzināmību un informācijas nozīmīgumu. Šim mērķim pievienots jauns papildu skaidrojošs pielikums (C papildinājums).

Tiek precizēts jautājums par pozitīvajām ietekmēm: uzņēmuma pozitīvās ietekmes ir jānovērtē pašas par sevi un tās nedrīkst kompensēt ar negatīvajām ietekmēm. Un negatīvo ietekmju mazināšana vai remediācija, kas izriet tikai no likumu un noteikumu ievērošanas, netiek uzskatīta par pozitīvu ietekmi. Tā vienkārši uzskatāma par atbilstību prasībām.

Ja līdzšinējos ESRS tika akcentēta tieši informācijas detalizācijas nepieciešamība (spēkā esošā ESRS 1 54. punkts), tad grozījumu projektā noteikta prasība agregēt vai detalizēt sniegto informāciju, atspoguļojot informāciju līmenī, kurā veidojas nozīmīgas atšķirības attiecībā uz būtiskajām ietekmēm, riskiem vai iespējām. Tas var būt, piem., temata, nozares, meitasuzņēmuma, valsts, atrašanās vietas, ūdenstilpnes, objekta, aktīva līmenis vai cits piemērots agregācijas/detalizācijas līmenis. Lai noteiktu piemērotāko agregācijas/detalizācijas līmeni, uzņēmumam ir jāņem vērā konkrētie fakti un apstākļi atbilstoši būtiskuma novērtējumam. Šis precizējums ir ieviests, lai izvairītos no riska, ka tiek atklāti pārmērīgi gari objektu saraksti. Tajā pašā laikā norādīts, ka izvēlētais agregācijas vai detalizācijas līmenis nedrīkst aizēnot būtisku informāciju, piemēram, specifiskos vietējos ietekmes faktorus. Kopumā – drīkst apvienot vienības, kurām ir kopīgas raksturiezīmes, bet vienības, kurām ir kopīgas raksturiezīmes, sadalīt nedrīkst.

Sabiedriskās apspriešanas laikā tika konstatēts, ka iepriekš ir pārmērīgi uzsvērtā nepieciešamība vākt tiešus datus no vērtību ķēdes dalībniekiem, kas radīja nevajadzīgu slogu. Grozījumu versijā ir akcentēts, ka var tikt izmantota informācija, kas iegūta tieši no vērtību ķēdes partneriem, vai arī var tikt izmantotas aplēses – gan iekšējo, gan ārējo informāciju, piem., datus no netiešiem avotiem, nozares vidējos datus, izlases analīzes, tirgus informāciju, līdzīgu uzņēmumu datus un citu. Tādējādi datu vākšana tieši no vērtības ķēdes partneriem nav obligāta. Uzņēmumiem paredzētas iespējas izvēlēties, vai ziņot, pamatojoties uz novērtējumiem (izmantojot aizstājējvērtības vai sekundāros datus) vai uz tieši iegūtu informāciju no sadarbības partneriem. Abas pieejas tagad ir vienlīdz iespējamas, un tiešajiem datiem nav noteikta priekšrocība. Līdz ar to šie grozījumi var būtiski samazināt no sadarbības partneriem prasīto datu apjomus. Piemēram, lauksaimniecības uzņēmumam, kas piegādā produkciju lielajiem pārstrādātājiem vai lielajām tirdzniecības ķēdēm, samazināsies iespējamais spiediens no partneriem vērtību ķēdē sniegt tiešos datus partneru ilgtspējas ziņojumu sagatavošanai. Lauksaimniecībā un pārtikas nozarē informācijas pieprasījumi no sadarbības partneriem var tikt mazināti, ja būs pieejami objektīvi nozares vidējie rādītāji, aprēķini, pētījumi, uz ko varēs atsaukties uzņēmumi, kas gatavos ilgtspējas ziņojumus atbilstoši ESRS.

Grozījumu versijā ESRS 1 ir pievienots skaidrojums par ilgtspējas ziņošanu gadījumos, kad būtiska ietekme izriet no nomāta aktīva izmantošanas. Ietekmes, riski un iespējas, kas izriet

no nomāta aktīva izmantošanas, nav atkarīgas no tā, vai aktīvs ir juridiski īpašumā vai nomāts. Nomnieks (*lessee*) ir tas, kurš rada vai veicina šī aktīva ietekmes, tāpēc viņam jāziņo par attiecīgajām ietekmēm, riskiem un iespējām savas darbības robežās nomas periodā. Savukārt iznomātājs (*lessor*) ir tieši saistīts ar šī aktīva ietekmēm, tāpēc tam jāziņo par attiecīgajām ietekmēm, riskiem un iespējām kā daļu no savas lejupējās vērtības ķēdes.

Ar grozījumiem tiek ieviests atvieglojums, ka no aprēķiniem var izslēgt darbības vai grupas, kas rezultātu ietekmē nebūtiski. Šāds atvieglojums ieviests, lai uzņēmumiem nebūtu jāziņo mazsvarīgu informāciju, izvairoties no liekas piepūles, dokumentējot ietekmes, kas rezultātu ietekmē maznozīmīgi. Šis atvieglojums attiecas gan uz uzņēmuma paša darbībām, gan vērtības ķēdi. Tādējādi, piemēram, vācot datus no lejupējās vērtības ķēdes partneriem, vairs nevajadzēs vākt informāciju no tiem partneriem, kas konkrētā rādītāja veidošanā piedalās maznozīmīgi, tos no konkrētā aprēķina varēs izslēgt vispār.

Standarts papildināts ar atvieglojumiem ilgtspējas ziņošanai uzņēmumu iegādes vai sadalīšanas gadījumos: ja uzņēmums ziņošanas periodā iegūst meitasuzņēmumu vai biznesa vienību, tas drīkst atlikt šī meitasuzņēmuma vai biznesa vienības iekļaušanu būtiskuma novērtējumā un ilgtspējas ziņojumā uz nākamo ziņošanas periodu. Savukārt, ja uzņēmums zaudē kontroli pār meitasuzņēmumu vai biznesa vienību ziņošanas periodā, tas drīkst pielāgot būtiskuma novērtējuma tvērumu un ziņošanas robežas, sākot no attiecīgā ziņošanas perioda sākuma.

Grozījumi neietver īpašu precizējumu attiecībā uz vērtības ķēdes definīciju finanšu pakalpojumiem. Vērtības ķēdes definīcija ir identificēta kā būtisks īstenošanas izaicinājums finanšu iestādēm, jo to darbības (aktīvu pārvaldība, banku pakalpojumi un apdrošināšana) ir būtiski saistītas ar vērtības ķēdes informāciju, savukārt tikai ierobežota daļa no to uzņēmējdarbības, produktiem un pakalpojumiem veido pašu darbības daļu. EFRAG norāda, ka notiek diskusijas Omnibusa formātā par finanšu iestāžu ziņošanas pienākumiem saistībā ar vērtības ķēdi, un vēl tiks apsvērts, kā risināt šo jautājumu pēc diskusiju rezultātiem.

Ar grozījumiem tiek paredzēta iespēja uzņēmumiem sniegt informāciju daļēji, proti, ja bez pārmērīgām izmaksām un pūlēm uzņēmums spēj izmantot uzticamus tiešos vai aplēstos datus tikai par daļu no attiecīgā ziņošanas tvēruma, tas norāda, ka ir identificējis būtiskas IRO, taču attiecīgais rādītājs pašlaik var tikt aplēsts tikai daļēji. Šādā gadījumā uzņēmumam ir jāatklāj darbības, kas veiktas, lai palielinātu tvēruma un kvalitātes līmeni nākamajos ziņošanas periodos. Šāds atvieglojums neļauj pilnībā izlaist rādītāju, bet gan to aprēķināt daļēji. Šis atvieglojums attiecas gan uz paša uzņēmuma darbībām, gan uz vērtības ķēdi, un tam nav noteikts termiņš. Tomēr šis atvieglojums neattiecas uz E1-6 (SEG emisijas). Atvieglojums ir paredzēts, lai risinātu bažas, ka uzņēmumiem tiek uzspiesta nepieciešamība aplēst un publicēt rezultātus, kas nav uzticami datu kvalitātes dēļ.

Grozījumu projektā paredzēts, ka uzņēmums savā ilgtspējas ziņojumā drīkst sagatavot ilgtspējas ziņojuma kopsavilkumu (*executive summary*), tajā ietverot galvenos vēstījumus par būtiskajām vides, sociālajām un pārvaldības ietekmēm, riskiem vai iespējām un to pārvaldību. Ilgtspējas ziņojumā var arī tikt iekļauta atsauce uz kopsavilkumu, kas fiziski atrodas ārpus paša ilgtspējas ziņojuma, piemēram, citā vadības ziņojuma sadaļā. Šāda iespēja tiek piedāvāta, lai ilgtspējas ziņošanā ieviestu līdzīgu pieeju kā “parastajiem” finanšu

pārskatiem, kas būtu savietojama ar ierasto komunikācijas stilu, kas tiek izmantots investoru saziņā. Kopsavilkumā tiktu koncentrēti galvenie vēstījumi, kas būtu savietojami ar investoru komunikāciju, savukārt detalizētāka informācija paliktu pārējā ESRS ilgtspējas pārskatā.

Grozījumos ietverts norādījums par nebūtiskas informācijas iekļaušanu: ilgtspējas ziņojumā ir atļauts iekļaut informāciju, kas nav saistīta ar būtiskām tēmām, ja to pieprasa konkrēts lietotājs, ar nosacījumu, ka tā ir skaidri identificēta un prezentēta tā, lai neaizēnotu būtisko informāciju.

Neskatoties uz to, ka ESRS aptverošo tematu saraksts (ESRS 1 A papildinājums) nav obligāts, lauksaimniecības un pārtikas nozaru kontekstā jāatzīmē, ka no saraksta izslēgts apakštemats “Dzīvo organismu un pārtikas resursu piesārņojums”, jo šajā standartā nav konkrētu atklājamās informācijas prasību vai rādītāju, kas ar to būtu saistīti. Atzīts, ka šobrīd piesārņojuma mērīšanas metodoloģija dzīvos organismos un pārtikā nav pietiekami attīstīta, kas vēl vairāk pamato šī apakštemata izslēgšanu no ESRS E2 tvēruma. Savukārt tematā “ūdens” (ESRS E3) ir pievienots jauns apakštemats — “ūdens uzkrāšana” (*water storage*).

5.1.8. ESRS 2. Vispārīgās atklājamās prasības

Piedāvātie grozījumi⁷⁵ būtiski vienkāršo un pārstrukturē spēkā esošo ESRS 2, novēršot dublēšanos starp ESRS 1 un ESRS 2 (atkārtojumi ar ESRS 1 aizstāti ar atsaucēm), samazinot atklājamās informācijas apjomu, kā arī daudzos gadījumos ieviešot elastīgāku pieeju. Kopumā ir būtiski samazināts datu punktu skaits (par 49%), samazinājies arī standarta fiziskais apjoms (lappušu skaits), kopsavilkums par piedāvātajām izmaiņām ESRS 2 atspoguļots 5.2. tabulā.

5.2. tabula. ESRS 2 datu punktu skaita izmaiņu statistika

	ESRS spēkā esošā versija	Grozījumu (ED) versija			
		Jauni DP	DP skaits kopā	Skaita samazinājums, %	Pārcelti uz NMIG
Obligāto DP skaits	134	+1	68	-49%	8
Brīvprātīgo DP skaits	12	0	0	-100%	0
Lappušu skaits*	32		23	-28%	x

* lappušu skaits sākot no satura rādītāja un iekļaujot pielikumus, bet bez terminu saraksta⁷⁹

Avots: EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

Ir saglabāta ESRS 2 informācijas atklāšanas prasību pamatstruktūra, nedaudz pārformulēti atsevišķi nosaukumi, atbilstoši koriģētajam saturam. Kā arī attiecībā uz rīcībpolitiku, darbībām, rādītājiem un mērķiem (mērķrādītājiem), MDR vietā tiek izmantots termins “vispārīgā informācijas atklāšanas prasība” (GDR). ESRS 2 informācijas atklāšanas prasību saraksta salīdzinājums sniegts 5.3. tabulā.

5.3. tabula. Piedāvāto izmaiņu atspoguļojums ESRS 2 informācijas atklāšanas prasību struktūrā

Spēkā esošais ESRS 2	Piedāvātie grozījumi ESRS 2
BP-1. Vispārīgais pamats ilgtspējas deklarācijas sagatavošanai	BP-1 – Ilgtspējas pārskata sagatavošanas pamats
BP-2. Atklājamā informācija saistībā ar īpašiem apstākļiem	BP-2 – Specifiska informācija, ja uzņēmums izmanto pakāpeniskas ieviešanas iespējas
GOV-1. Administratīvo, vadības un uzraudzības struktūru funkcijas	GOV-1 – Administratīvo, vadības un uzraudzības struktūru loma ilgtspējas kontekstā
GOV-2. Uzņēmuma administratīvajām, vadības un uzraudzības struktūrām sniegtā informācija un šo struktūru izskatītie ilgtspējas jautājumi	
GOV-3. Ar ilgtspēju saistītu darbības rezultātu iekļaušana stimulēšanas shēmās	GOV-2 – Ar ilgtspēju saistītu darbības rezultātu iekļaušana stimulēšanas shēmās
GOV-4. Paziņojums par pienācīgu rūpību	GOV-3 – Paziņojums par pienācīgu rūpību
GOV-5. Riska pārvaldība un iekšējā kontrole attiecībā uz ilgtspējas ziņu sniegšanu	GOV-4 – Riska pārvaldība un iekšējā kontrole attiecībā uz ilgtspējas ziņu sniegšanu
SBM-1. Stratēģija, darījumdarbības modelis un vērtības ķēde	SBM-1. Stratēģija, darījumdarbības modelis un vērtības ķēde
SBM-2. Leinteresēto personu intereses un viedokļi	SBM-2. Leinteresēto personu intereses un viedokļi
SBM-3. Būtiska ietekme, riski un iespējas un to mijiedarbība ar stratēģiju un darījumdarbības modeli	SBM-3. Būtisko ietekmju un iespēju mijiedarbība ar stratēģiju, biznesa modeli un finanšu ietekmi
IRO-1. Būtiskas ietekmes, risku un iespēju identificēšanas un novērtēšanas procesu apraksts	IRO-1 – Būtiskas ietekmes, risku un iespēju identificēšanas un novērtēšanas procesu apraksts un būtiskā ziņojamā informācija
IRO-2. ESRS iekļautās informācijas atklāšanas prasības, uz kurām attiecas uzņēmuma ilgtspējas ziņojums	IRO-2 – Būtiskās ietekmes, riski un iespējas, kā arī informācijas atklāšanas prasības, kas iekļautas ilgtspējas ziņojumā
Minimālā informācijas atklāšanas prasība MDR (<i>Minimum Disclosure Requirement</i>) – P – Rīcībpolitika, kas pieņemta būtisku ilgtspējas jautājumu pārvaldībai	Vispārīgā informācijas atklāšanas prasība GDR-P – Politikas
Minimālā informācijas atklāšanas prasība MDR – A – Darbības un resursi saistībā ar būtiskiem ilgtspējas jautājumiem	Vispārīgā informācijas atklāšanas prasība GDR-A – Pasākumi un resursi
Minimālā informācijas atklāšanas prasība - Rādītāji MDR – M – Rādītāji saistībā ar būtiskiem ilgtspējas jautājumiem	Vispārīgā informācijas atklāšanas prasība GDR-M – Rādītāji
Minimālā informācijas atklāšanas prasība – MDR – T – Rīcībpolitikas un darbību rezultativitātes uzraudzība, izmantojot mērķrādītājus	Vispārīgā informācijas atklāšanas prasība GDR-T – Mērķi

Jaunieviestais būtiskuma filtrs attiecas uz visu ESRS, tai skaitā uz ESRS 2 (t.i., izslēgts ESRS 1 29.punkts). Spēkā esošā standarta ESRS 2 datu punkti tika interpretēti kā obligāti ziņojami neatkarīgi no būtiskuma, kas radīja nesamērīgu ziņošanas slogu. Ar piedāvātajiem grozījumiem tiek skaidri noteikts, ka arī ESRS 2 datu punkti ir pakļauti būtiskuma filtram. Ziņošana notiek tikai tad, ja informācija ir būtiska. Izņēmums ir klimata jautājumi: ESRS 2 ir

saglabāta prasība ziņot par klimatu (saglabāta ESRS 1 32. punktā noteiktā prasība), arī ja šis jautājums nav novērtēts kā būtisks, bet – samazinātā apjomā.

Ar piedāvātajiem grozījumiem, līdzīgi kā ESRS 1, arī ESRS 2 tiek uzsvērts, ka uzņēmumiem pastāv izvēle izvēlēties piemērotāko ziņošanas līmeni: vai nu IRO līmenī, vai attiecīgā temata līmenī. Ar grozījumiem tiek iestrādātas norādes uz nepieciešamu atbilstošu informācijas agregācijas līmeni, lai novērstu pārmērīgu un nevajadzīgu informācijas detalizāciju. Piemēram, būtisko ietekmju, risku un iespēju apraksts jāsniedz atbilstošā agregācijas līmenī – tādā, kādā uzņēmums tos pārvalda: vai nu katru atsevišķi, vai ietekmju, risku un iespēju grupās, vai arī saistīto tematu līmenī.

ESRS 2 sadaļā ir novērstas pārklāšanās ar pārējām sadaļām, vienkāršota mijiedarbība ar tematiskajiem standartiem, vienkāršošanas nolūkos daudzviet ir mazināts atklājamās aprakstošās informācijas apmērs, piem., izslēgts 24. punkts, kas paredz uzņēmumam atklāt, kā administratīvās, vadības un uzraudzības institūcijas tiek informētas par ilgtspējas jautājumiem un kā šie jautājumi tika risināti pārskata periodā. Dzēsta arī prasība atklāt informāciju par to, vai un kuri institūciju locekļi un cik bieži tiek informēti par būtiskajām ietekmēm, riskiem un iespējām, kā arī par pienācīgas pārbaudes (*due diligence*) īstenošanu, un par PAT rezultātiem un efektivitāti, kas ieviesti šo jautājumu risināšanai (spēkā esošās ESRS 2 26. punkts). Izslēgta līdzšinējā ESRS prasība norādīt, vai un kā uzņēmums dara rīcībpolitiku pieejamu potenciāli skartajām ieinteresētajām personām un ieinteresētajām personām, kurām jāpalīdz to īstenot. Līdzīgi izslēgtas arī daudzas citas prasības atklāt aprakstošo informāciju. Tāpat daudzviet ir svītrotas mazāk nozīmīgas informācijas atklāšanas prasības, piemēram, grozījumos ir svītrotā prasība norādīt augstāko uzņēmuma organizācijas līmeni, kas ir atbildīgs par attiecīgās rīcībpolitikas īstenošanu.

Spēkā esošā ESRS 2 (40(b) punkts) nosaka, ka uzņēmumam jāatklāj finanšu pārskatā iekļauto kopējo ieņēmumu sadalījums pa nozīmīgām ESRS nozarēm. Savukārt piedāvātajā grozījumu versijā šī prasība ir izslēgta, tā vietā jāsniedz tikai nozīmīgo nozaru saraksts, ieskaitot iekšējās darbības, ja tās ir nozīmīgas un/vai saistītas vai var būt saistītas ar būtiskām ietekmēm, riskiem un iespējām. Netiek arī prasīts izmantot ESRS nozaru klasifikācijas sistēmu, uzņēmums pats var izvēlēties, kā klasificēt savas darbības pa nozarēm.

Spēkā esošā ESRS 2 45(a) punkts nosaka, ka uzņēmumam jāsniedz aprakstu par sadarbību ar uzņēmuma ieinteresētajām personām, norādot, kas ir galvenās ieinteresētās personas, kad un ar kuras kategorijas ieinteresētajām personām ir sākusies sadarbība, kā šī sadarbība ir organizēta, kādi ir tās mērķi un kā uzņēmums ir ņēmis vērā šīs sadarbības iznākumu. Savukārt piedāvātajā grozījumu versijā par ieinteresētajām pusēm prasīts norādīt daudz mazāk informācijas. Daļa no līdzšinējām prasībām ir izslēgta, daļa (kā tiek organizēta sadarbība ar ieinteresētajām pusēm un kādi ir tās mērķi) ir izslēgta no obligātā satura un pārcelta uz NMIG. Piedāvātajā grozījumu versijā obligāti iesniedzams ir tikai kopsavilkuma apraksts par uzņēmuma iesaisti ar ieinteresētajām pusēm, jānorāda galvenās ieinteresētās puses, ar kurām tas sadarbojas. Līdzīgi precizētas/mazinātas ir arī pārējās spēkā esošā ESRS 2 45. punkta apakšpunktu prasības par atklājamo informāciju par ieinteresētajām pusēm.

Spēkā esošās versijas informācijas atklāšanas prasība SBM-3 “Būtiska ietekme, riski un iespējas un to mijiedarbība ar stratēģiju un darbījumdarbības modeli” saturs piedāvātajā

grozījumu versijā ir sadalīts divās daļās: tā daļa, kas attiecas uz IRO mijiedarbību ar stratēģiju un darījumdarības modeli, ir saglabāta SBM-3 sadaļā, savukārt IRO saraksts ar to aprakstiem ir pārcelts uz IRO-2, kas piedāvātajos grozījumos tiek uzskatīts par DMA rezultātu.

Standarts paredz atklāt informāciju par uzņēmuma būtisko risku un iespēju paredzamo ietekmi uz uzņēmuma finanšu rezultātiem un naudas plūsmām (spēkā esošās ESRS 2 48(e) punkts). Sabiedriskajā apspriešanā finanšu ietekmju atklāšana ir bijusi intensīvi diskutēta, un atzīts, ka šāda veida atklājamā informācija ir sarežģīti nosakāma un saistīta ar augstu nenoteiktības pakāpi. Tādēļ piedāvātajā grozījumu versijā ir iekļautas divas alternatīvas iespējas:

- 1. variants: kvantitatīvā informācija ir jāatklāj obligāti, bet, ja to nav iespējams atklāt, tam jāsniedz skaidrojums, kāpēc kvantitatīvā informācija netiek sniegta, un jāsniedz kvalitatīvu informāciju par šīm finanšu ietekmēm, ieskaitot konkrētu finanšu pārskatu posteņu, kopsummu un starpsummu identificēšanu, kas, visticamāk, varētu tikt ietekmētas vai jau ir tikušas ietekmētas;
- 2. variants: obligāta ir kvalitatīvā informācija (par prognozētajām finanšu ietekmēm uz uzņēmuma finansiālo stāvokli, finanšu rezultātiem un naudas plūsmām u.tml.), savukārt kvantitatīvā informācija par prognozētajām finanšu ietekmēm var tikt atklāta brīvprātīgi.

Pie tam, attiecībā uz atklājamo kvantitatīvo informāciju, tiek pieļauta iespēja ziņot vai nu konkrētu summu, vai summas diapazonu. Attiecībā uz 1. variantu, ir iekļauta metodoloģiska piezīme (AR 17 attiecībā uz 23(b) punktu) par finanšu ietekmju aprēķinu. Tajā noteikts, ja uzņēmums var piemērot atvieglojumus saskaņā ar 1. variantu (t.i., neatklāt kvantitatīvu informāciju par esošajām vai prognozētajām finanšu ietekmēm), ja ietekmes, kas saistītas ar konkrētu tematu (vai tā ietekmi, risku, iespēju), nav atsevišķi identificējamās no citu tematu ietekmēm, riskiem vai iespējām, vai ja mērījumu nenoteiktība ir tik augsta, ka iegūtā kvantitatīvā informācija nebūtu lietderīga, piemēram, ja nav pieejama pamatota un ticama informācija, kas iegūstama no uzņēmuma biznesa plāniem un varētu tikt izmantota ilgtermiņa ietekmju aprēķinā. Tādējādi attiecīgas informācijas neesamība biznesa plānā var kalpot kā pamatojums šī atvieglojuma izmantošanai. Tajā pašā laikā skaidrots, ka prasmju, spēju vai resursu trūkums nevar tikt izmantots kā iemesls kvantitatīvas informācijas neatklāšanai, jo uzņēmumi, kas ir ESRS tvērumā, ir pietiekami lieli un resursiem bagāti.

Samazināts informācijas apjoms, kas jāziņo par uzņēmuma stratēģijas un darījumdarības modeļa noturību attiecībā uz tā spēju novērst būtisko ietekmi un riskus un izmantot tā būtiskās iespējas (spēkā esošā ESRS 2 48(f) punkts): ar grozījumiem noteikts, ka šī informācija ir sniedzama tikai kvalitatīvā formā (kvantitatīvi – brīvprātīgi), un noturības tvērums ir ierobežots tikai uz riskiem, t.i., vairs neietver ietekmes un iespējas. Pie tam, šī informācija ir jāatklāj tikai saistībā ar tiem būtiskiem riskiem, kam ir ietekme uz stratēģiju un uzņēmējdarības modeli, nevis attiecībā uz visiem riskiem.

Līdzīgi kā iepriekš (atbilstoši spēkā esošajam ESRS 2 57. punktam), ja uzņēmums secina, ka klimata pārmaiņas nav būtiskas, tas izlaiž visas informācijas atklāšanas prasības ESRS E1 sadaļā “klimata pārmaiņas” un sniedz tam pamatojumu. Atšķirībā no spēkā esošā

regulējuma, netiek prasīts sīki paskaidrot veiktā būtiskuma novērtējuma secinājumus, ir atļauts vienkāršāks pamatojums.

Saskaņā spēkā esošā ESRS 2 (62. punkts) gadījumā, ja uzņēmumam nav rīcībpolitikas un/vai darbības attiecībā uz konkrēto ilgtspējas jautājumu, un līdz ar to tas nevar norādīt attiecīgajā ESRS prasīto informāciju, uzņēmumam tas jādara zināms un jānorāda iemesli, kāpēc nav attiecīgas rīcībpolitikas un/vai darbības. Savukārt saskaņā ar piedāvātajiem grozījumiem, šajā gadījumā pietiek tikai norādīt, ka šādu rīcībpolitiku un/vai darbību nav, netiek prasīts plašāks skaidrojums, kāpēc to nav.

Samazināts tvērums aprakstam par to, kā, nosakot rīcībpolitiku, ņemtas vērā galveno ieinteresēto pušu intereses. Ar piedāvātajiem grozījumiem tas sašaurināts, attiecinot vienīgi uz sociālajām tēmām, t.i., tikai par sociālajām tēmām nepieciešams ziņot (aprakstīt), kā, nosakot šo politiku, tiek ņemtas vērā ieinteresēto pušu intereses.

Attiecībā uz vispārīgajām informācijas atklāšanas prasībām attiecībā uz darbībām un resursiem (GDR-A) saskaņā ar spēkā esošā ESRS 2 38(a) punktu, ja uzņēmums ir piešķīris vai plāno piešķirt ievērojamus resursus būtisko ilgtspējas pasākumu īstenošanai, tam ir jāapraksta galveno darbību īstenošanai piešķirto finanšu resursu un citu resursu veids un jāatklāj tām piešķirto finanšu resursu apjoms pārskata periodā. Ar piedāvātajiem grozījumiem tiek skaidrots, ka citi nefinansiālie resursi, kurus var iekļaut šajā aprakstā, ir, piemēram, cilvēkkapitāls (pilnas slodzes ekvivalentā) vai dabas resursi. Pie tam, skaidrots, ka pilnas slodzes ekvivalentu piešķirumu monetārā kvantifikācija nav nepieciešama.

Attiecībā uz minimālajām informācijas atklāšanas prasībām par rādītājiem: saskaņā ar spēkā esošā ESRS 2 77. punktu uzņēmumam par katru ilgtspējas rādītāju ir jāatklāj tā aprēķināšanas metodiku un nozīmīgos aprēķinu pieņēmumus un ierobežojumus, kā arī jāatklāj, vai konkrētā rādītāja noteikšanu ir pārbaudījusi ārēja struktūra un jānorāda, kura struktūra. Piedāvātajos grozījumos prasība norādīt, vai rādītāja noteikšanu ir pārbaudījusi ārēja struktūra, ir izslēgta. Tas varētu samazināt ar ilgtspējas ziņošanu saistīto slogu un izmaksas.

5.1.9. ESRS E 1. Klimata pārmaiņas

EFRAG piedāvātājā⁷⁵ ESRS E1 (Klimata pārmaiņas) grozījumu projektā informācijas atklāšanas prasības ir vienkāršotas – lietotājam skaidrākas, atsevišķos punktos arī samazinātas, piem., attiecībā uz detalizētām emisiju un enerģijas patēriņa sadalījuma prasībām, kā arī uz nākotnes finanšu seku kvantitatīvu ziņošanu. Daļa no šobrīd spēkā esošajiem obligātajiem rādītājiem ir pārcelti uz NMIG. Kopsavilkums par prasību skaita izmaiņām un to apjomu apkopots 5.4. tabulā. Kopumā obligāto prasību skaits ir samazinājies uz pusi – par 53%. Būtiski samazinājies ir sadaļas fiziskais apjoms (lapaspušu skaits) – pat par 60%.

5.4. tabula. ESRA E1 datu punktu skaita izmaiņu statistika

	ESRS spēkā esošā versija	Grozījumu (ED) versija			
		Jauni DP	DP skaits kopā	Skaita samazinājums, %	Pārcelti uz NMIG
Obligāto DP skaits	197	0	92	-53%	5
Brīvprātīgo DP skaits	15	0	0	-100%	2
Lapaspušu skaits*	40		18	-60%	x

* lapaspušu skaits sākot no satura rādītāja un iekļaujot pielikumus, bet bez terminu saraksta⁷⁹

Avots: EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

Informācijas atklāšanas prasību struktūra ir nedaudz korigēta (izmaiņu salīdzinājumu skat. 5.5. tabulā). Tāpat kā pārējās tematiskajās sadaļās, “vispārējās” jeb ne-nozaru informācijas atklāšanas prasības (kodētas kā GOV, SMB, IRO, PAT) tiek pārceltas un attiecīgajām “vispārīgajām” standarta sadaļām, novēršot dublēšanos, un tematiskajās daļās atstātas tikai ar konkrēto jomu saistītas prasības (šajā gadījumā apzīmētas ar kodu E1).

5.5. tabula. Piedāvāto izmaiņu atspoguļojums ESRS E1 informācijas atklāšanas prasību struktūrā

Spēkā esošā ESRS E1	Piedāvātie grozījumi ESRS E1
Informācijas atklāšanas prasība saistībā ar ESRS 2 GOV-3 “Ar ilgtspēju saistīta snieguma iekļaušana stimulēšanas shēmās”	– (Pārcelts uz ESRS 2)
Informācijas atklāšanas prasība E1-1. Klimata pārmaiņu mitigācijai veltīts pārkārtošanās plāns	Informācijas atklāšanas prasība E1-1. Klimata pārmaiņu mitigācijai veltīts pārkārtošanās plāns
Informācijas atklāšanas prasība saistībā ar ESRS 2 SBM-3 “Būtiskās ietekmes, riski un iespējas un to mijiedarbība ar stratēģiju un biznesa modeli”	Informācijas atklāšanas prasība E1-3. Noturība (<i>resilience</i>) saistībā ar klimata pārmaiņām
Informācijas atklāšanas prasība, kas saistīta ar ESRS 2 IRO-1 “To procesu apraksts, ar ko identificē un novērtē būtisko ar klimatu saistīto ietekmi, riskus un iespējas”	Informācijas atklāšanas prasība E1-2. Ar klimatu saistīto risku un scenāriju analīze
Informācijas atklāšanas prasība E1-2. Ar klimata pārmaiņu mitigāciju un pielāgošanos klimata pārmaiņām saistītās rīcībpolitikas	Informācijas atklāšanas prasība E1-4. Politikas, kas saistītas ar klimata pārmaiņām
Informācijas atklāšanas prasība E1-3. Darbības un resursi, kas saistīti ar klimata pārmaiņu rīcībpolitikām	Informācijas atklāšanas prasība E1-5. Darbības un resursi, kas saistīti ar klimata pārmaiņu rīcībpolitikām
Informācijas atklāšanas prasība E1-4. Ar klimata pārmaiņu mitigāciju un pielāgošanos klimata pārmaiņām saistītie mērķrādītāji	Informācijas atklāšanas prasība E1-6. Ar klimata pārmaiņām saistītie mērķrādītāji
Informācijas atklāšanas prasība E1-5. Enerģijas patēriņš un energoresursu struktūra	Informācijas atklāšanas prasība E1-7. Enerģijas patēriņš un energoresursu struktūra
Informācijas atklāšanas prasība E1-6. 1., 2., 3. pakāpes (tvēruma) bruto SEG emisijas un kopējās SEG emisijas	Informācijas atklāšanas prasība E1-8. 1., 2., 3. tvēruma bruto SEG emisijas un kopējās SEG emisijas

Spēkā esošā ESRS E1	Piedāvātie grozījumi ESRS E1
Informācijas atklāšanas prasība E1-7. Ar oglekļa kredītiem finansētie SEG piesaistes un SEG mazināšanas projekti	Informācijas atklāšanas prasība E1-9. Ar oglekļa kredītiem finansētie SEG piesaistes un SEG mazināšanas projekti
Informācijas atklāšanas prasība E1-8. Iekšējā oglekļa cenu noteikšana	Informācijas atklāšanas prasība E1-10. Iekšējā oglekļa cenu noteikšana
Informācijas atklāšanas prasība E1-9. Paredzamais finansiālais iespaids, ko rada būtiski fiziskie un pārkārtošanās riski un potenciālās ar klimata pārmaiņām saistītās izdevības	Informācijas atklāšanas prasība E1-11. Paredzamais finansiālais iespaids, ko rada būtiski fiziskie un pārkārtošanās riski un potenciālās ar klimata pārmaiņām saistītās izdevības

Lai skaidrāk nodalītu ESRS E1 sadaļas (Klimata pārmaiņas) tvērumu no ESRS E2 sadaļas (Piesārņojums), skaidrots, ka E1 sadaļa aptver (bet neaprobežojas ar) septiņas SEG: oglekļa dioksīdu (CO₂), metānu (CH₄), dislāpekļa oksīdu (N₂O), fluorogļūdeņražus (HFC), perfluorogļūdeņražus (PFC), sēra heksafluorīdu (SF₆) un slāpekļa trifluorīdu (NF₃). Savukārt ESRS E2 aptver ozonu noārdošās vielas (ODS), slāpekļa oksīdus (NO_x) un sēra oksīdus (SO_x), kā arī citus gaisa piesārņotājus, kas ir saistīti ar klimata pārmaiņām, bet ietilpst ziņošanas prasībās saskaņā ar ESRS E2.

Papildus tiek skaidrota arī sadaļas nodalīšana no ESRS E3 (Ūdens) un ESRS E4 (Bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmas): ESRS E1 aptver akūtus un hroniskus fiziskos riskus, kas rodas no ūdens un okeānu saistītām apdraudējuma situācijām, kā arī SEG emisijas, kas rodas no resursu izmantošanas, zemes izmantošanas un zemes izmantošanas izmaiņām, kā arī SEG emisiju piesaisti (*removals*) no atmosfēras, piemēram, ar dabā balstītiem risinājumiem, kas var sniegt līdzīgus ieguvumus ūdens, bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu jomās. Savukārt bioloģiskās daudzveidības zudums un ekosistēmu degradācija, ko izraisa vai pastiprina klimata pārmaiņas, attiecas uz ESRS E4 (Bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmas).

Spēkā esošajā versijā informācijas atklāšanas prasība E1-1 prasa atklāt savu klimata pārmaiņu mazināšanai veltīto pārejas (pārkārtošanās) plānu (14. punkts), kas radīja neskaidrības, vai ir jāiesniedz pats plāns vai tikai informācija par to. Piedāvātajā grozījumu versijā šī neskaidrība ir novērsta, precizējot, ka nepieciešama informācija par pārejas plānu, nevis paša plāna iesniegšana, un uzskaitīti jautājumi, kas no šī plāna ir jāatklāj. Kopumā atklājamā informācija nav būtiski mainīta, tāpat kā iepriekš – šajā sadaļā jāatklāj SEG emisiju samazināšanas mērķus un informāciju par to, kā uzņēmuma stratēģija un biznesa modelis ir savietojami ar globālās sasilšanas ierobežošanu līdz 1,5°C saskaņā ar Parīzes nolīgumu un ar ES mērķi panākt klimatneitralitāti līdz 2050. gadam, informāciju par dekarbonizācijas instrumentiem, uzņēmuma investīcijām un finansējumu pārkārtošanās plānam, administratīvo, vadības un uzraudzības institūciju lomu, kā arī to, kā plāns ir integrēts un saskaņots ar uzņēmuma kopējo biznesa stratēģiju un citi jautājumi. Izslēgta prasība sniegt informāciju par to, vai uzņēmums ir vai nav izslēgts no Parīzes nolīgumam pielāgotajiem ES etaloniem (esošā ESRS E1 16(g) punkts).

Līdzīgi kā spēkā esošajā standartā, atklājot informāciju par galvenajām esošajām un plānotajām darbībām piešķirto finanšu apjomu, jānorāda kvantitatīvi īstermiņa un vidēja

termiņa CapEx un/vai OpEx rādītāji. Taču grozījumos ir noteikts, ka par paredzamajiem ilgtermiņa CapEx un/vai darbības izdevumiem OpEx ir jānorāda to diapazons.

Vienkāršota prasība par SEG emisiju samazināšanas mērķrādītājiem: saskaņā ar spēkā esošo ESRS E1 uzņēmumiem ir pienākums atklāt SEG emisiju mērķvērtību 2030. gadam (un, ja iespējams, arī 2050. gadam), kā arī tās aktualizēt vismaz reizi piecos gados. Grozījumos šī prasība ir izslēgta. Vienlaikus jāatzīmē, ka pati prasība SEG emisiju samazināšanas mērķrādītājus tiek saglabāta (skat. tālāk šajā apakšnodaļā). Ir pastiprināta uzmanība stratēģijas un biznesa modeļa saderībai ar globālās sasilšanas ierobežošanu līdz 1,5°C. Grozījumi paredz, ka mērķiem var izmantot trešās puses validāciju, lai pierādītu saderību ar sasilšanas ierobežošanu līdz 1,5°C. Tādējādi tiek atzīta, piem., Zinātnē balstīto mērķu iniciatīvas (SBTi) validācijas sistēmas izmantošana. Precizējums, ko nozīmē “saderīgs ar sasilšanas ierobežošanu līdz 1,5°C”, grozījumos nav sniegts, jo jautājums tiek skatīts EK līmenī kā daļa no Omnibusa paketes.

Ieslēgto SEG emisiju (*locked-in GHG emissions*) jautājumā (spēkā esošā ESRS E1 16(d) punkts) sabiedriskajā apspriešanā bija saņemti kardināli atšķirīgi viedokļi: gan ieteikumi šo prasību padarīt par brīvprātīgu, gan gluži otrādi – to obligāti saglabāt. Piedāvātajos grozījumos šī prasība ziņot ir saglabāta, tiek prasīts sniegt kvalitatīvu novērtējumu par to, kā potenciāli ieslēgtās SEG emisijas, ko rada uzņēmuma galvenie aktīvi un produkti, var apdraudēt pārejas plāna īstenošanu. Arī par spēkā esošā ESRS E1 16(c) punktu par saiknes saglabāšanu ar ES Taksonomijas regulējumu sabiedriskajā apspriešanā tika saņemti atšķirīgi viedokļi. Rezultātā šī prasība ir izslēgta no E1-1 sadaļas, bet ir saglabāta NMIG informācijas atklāšanas prasībai E1-5 “Darbības un resursi saistībā ar klimata pārmaiņām”.

Grozījumos arī ir veikti precizējumi, lai prasības padarītu skaidrākas, piemēram: spēkā esošā ESRS E1 21. punkts nosaka prasību veikt ar klimatu saistīto scenāriju analīzi. Piedāvātajos grozījumu teksts precizēts, ka šī informācija nepieciešama gan par ar klimatu saistītiem apdraudējumiem, gan par ar klimatu saistītiem pārejas notikumiem (*transition events*) un tendencēm. Abos gadījumos analīze jābalsta uz vismaz vienu klimata scenāriju, t.i., jābūt vismaz vienam scenārijam ar augstu emisiju līmeni un vismaz vienam scenārijam, kas atbilst globālās sasilšanas ierobežošanai līdz 1,5°C.

Spēkā esošās informācijas atklāšanas prasība E1-4 “Ar klimata pārmaiņu mitigāciju un pielāgošanos klimata pārmaiņām saistītie mērķrādītāji” piedāvātajā grozījumu versijā ir numurēta ar E1-6 un tā paredz atsevišķus atvieglojumus. Galvenās prasības ir saglabātas, tai skaitā prasība norādīt SEG emisiju samazināšanas mērķrādītājus 1., 2. un 3. tvēruma SEG emisijām (gan atsevišķi, gan kopā) absolūtos skaitļos. Tāpat saglabāta prasība norādīt, vai SEG emisiju samazināšanas mērķrādītāji ir zinātniski pamatoti un saderīgi ar globālās sasilšanas ierobežošanu līdz 1,5°C, jāatkļāj, kāda sistēma un metodika ir izmantota mērķrādītāju noteikšanai u.tml.

Informācijas atklāšanas prasības “Energijas patēriņš un energoresursu struktūra” (spēkā esošā ESRS E1 tā ir E1-5) galvenie punkti ir saglabāti, tāpat jāziņo par enerģijas patēriņu (MWh), kas saistīts ar pašu operācijām, norādot atsevišķi enerģijas patēriņu no: 1) fosilajiem energoresursiem, 2) kodolenerģijas avotiem un 3) atjaunīgiem energoresursiem. Taču atšķirībā no spēkā esošās versijas, ierosināts neprasīt sīkāku atjaunīgo energoresursu

sadalījumu (spēkā esošais ESRS E1 prasa atjaunīgo energoresursus sadalīt sīkāk, norādot atsevišķi 1) kurināmā patēriņu, 2) iepirtās vai iegūtās atjaunīgās enerģijas patēriņu un 3) pašu saražotās enerģijas patēriņu).

Tajā pašā laikā ar grozījumiem piedāvāts prasību sīkāk norādīt enerģijas patēriņu no fosilajiem energoresursiem – attiecināt uz visiem uzņēmumiem, nevis tikai uz uzņēmumiem, kas darbojas nozarēs ar lielu ietekmi un klimatu visiem uzņēmumiem (kā to nosaka spēkā esošā ESRS E1 38. punkts). Tas nozīmē, ka visiem uzņēmumiem (ne tikai tiem, kas darbojas nozarēs ar lielu ietekmi uz klimatu) būs jāziņo par kopējo enerģijas patēriņu no fosilajiem avotiem šādā dalījumā: 1) kurināmā patēriņš no ogļēm un ogļu produktiem, 2) kurināmā patēriņš no jēlnaftas un naftas produktiem, 3) kurināmā patēriņš no dabasgāzes, 4) kurināmā patēriņš no citiem fosilajiem avotiem, 5) iegādātās vai saņemtās elektroenerģijas, siltuma, tvaika vai dzesēšanas patēriņš no fosilajiem avotiem. Tā kā lauksaimniecība un pārtikas apstrāde ir nozares ar lielu ietekmi uz klimatu⁸¹, šiem uzņēmumiem šī prasība neko nemainīs.

Ar piedāvātajiem grozījumiem piedāvāts izslēgt prasību sniegt informāciju par energointensitāti (kopējo enerģijas patēriņu uz neto ieņēmumiem), t.i., spēkā esošā ESRS E1 40.–43. punktu, kā arī par SEG emisiju intensitāti (kopējās SEG emisijas uz neto ieņēmumiem), t.i., spēkā esošā ESRS E1 53.-55. punktu. Atzīts, ka šādu uz ieņēmumiem bāzētu rādītāju aprēķināšana varētu saistīties ar būtiskiem izaicinājumiem, līdz ar to iegūtais rezultāta rādītājs kā objektīvs veiktspējas mērs varētu būt apšaubāms. Grozījumos piedāvāts arī izslēgt spēkā esošā ESRS E1 60. punktu. Tas nosaka, ja uzņēmums kā SEG emisijas mērķrādītāju norāda arī neto nulles emisiju mērķrādītāju, jāsniedz tā pamatojums, tai skaitā tvērums, aprēķina metodika, kā arī to, kā atlikušās SEG emisijas paredzēts neitralizēt u.tml. Šo punktu piedāvāts dzēst, jo SEG emisiju neitralizēšana līdz 2050. gadam ir saistīta ar ļoti lielu nenoteiktību: gan nenoteiktību attiecībā uz nākotnes tehnoloģijām, gan dekarbonizācijas ceļiem, kā rezultātā šāds rādītājs varētu būt pārlietu futuristisks. Līdz ar to šāds termins “neto nulles emisiju mērķrādītājs” no ESRS ir vispār izslēgts.

Būtiskas izmaiņas SEG emisiju ziņošanā attiecas uz piemērojamo organizatorisko robežu. Atšķirībā no pašreizējā standarta, kas prasa norādīt emisijas uzņēmuma operacionālajā kontrolē papildus konsolidēto finanšu pārskatu tvērumam, grozījumi paredz ziņošanu tikai uz finanšu kontroles (konsolidācijas) pamata, kas atbilst SEG protokola finanšu kontroles definīcijai. Tomēr attiecībā uz 1. un 2. tvēruma SEG emisijām, ja kādu apstākļu dēļ šī pieeja nespēj nodrošināt patiesu emisiju attēlojumu no aktīviem ārpus ziņojošā uzņēmuma, uzņēmumiem ir pienākums atsevišķi atklāt arī emisijas, kas ir uzņēmuma operacionālajā kontrolē, kā noteikts SEG protokola korporatīvajā standartā (2004).

Ar piedāvātajiem grozījumiem tiek piedāvāta elastīgāka ziņošana par iekšējā oglekļa cenu noteikšanu (spēkā esošā informācijas atklāšanas prasība E1-8), samazinot atklājamās informācijas apmēru.

⁸¹ atbilstoši EK Deleģētajā regulā (ES) 2022/1288 definētajam

5.1.10. ESRS E2. Piesārņojums

Ar EFRAG 2025. gada jūlijā piedāvātajiem grozījumiem⁷⁵ ESRS E2 sadaļas datu punktu skaits samazināts par 61% un kopējais sadaļas vārdu skaits samazināts par 68%. Kopsavilkums par izmaiņām atspoguļots 5.6. tabulā.

5.6. tabula. ESRS E2 datu punktu skaita izmaiņu statistika

	ESRS spēkā esošā versija	Grozījumu (ED) versija			
		Jauni DP	DP skaits kopā	Skaita samazinājums, %	Pārcelti uz NMIG
Obligāto DP skaits	44	+1	17	-61%	8
Brīvprātīgo DP skaits	20	0	0	-100%	4

Avots: EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

Šīs ESRS sadaļa ir vienkāršota līdzīgi kā pārējās tematiskās sadaļas, tai skaitā ir izslēgtas prasības, kas dublēja ESRS 2 sadaļas datu punktus. Virkne prasību ir pārceltas uz NMIG, piem., prasība atklāt informāciju par attiecīgajām uzņēmuma rīcībpolitikām un mērķrādītājiem, kas saistīti ar gaisu piesārņojošām vielām, emisijām ūdenī, augšnes piesārņojumu un vielām, kas rada bažas, un vielām, kas rada ļoti lielas bažas.

Lai viestu lielāku skaidrību, standarts papildināts ar atsaucēm uz tiesību aktiem, kas veido ESRS E2 pamatu: ES rīcības plāns “Ceļā uz nulles piesārņojumu gaisā, ūdenī un augsnē”, Ķīmikāliju ilgtspējas stratēģija “Ceļā uz vidi bez toksiskām vielām”, Kijivas protokols par piesārņotāju emisiju un pārvadījumu reģistriem, IEPR (Regula 166/2006/EK un grozījumi Regulā 2024/1244/ES), IED (Direktīva 2010/75/ES un grozījumi Direktīvā 2024/1785/ES), REACH regula un CLP (Regula 1272/2008/ES).

Precizēti atsevišķi termini, piem., termina “gaisa piesārņojums” definīcija: spēkā esošā ESRS E2 gaisa piesārņojums definēts kā emisijas gaisā gan iekštelpās, gan ārā, savukārt grozījumos norāde “gan iekštelpās, gan ārā” ir svītrotā.

Ar grozījumiem standartā tiek definēts, ka ziņošanas kontekstā “piesārņotāji” ir Regulas 2024/1244 II pielikumā noteiktie piesārņotāji un piesārņotāji, kurus uzņēmums mēra un uzrauga, pamatojoties uz vides atļaujām. Var tikt iekļauti arī citi piesārņotāji.

Spēkā esošais standarts iezīmē, ka ar piesārņojumu saistītais uzņēmuma iespaids var ietekmēt cilvēkus un kopienas, tādēļ šis aspekts tiek aptverts ESRS S3 sadaļā. Ar precizējumiem šajā punktā piedāvāts iekļaut atsauci uz cilvēktiesībām uz tīru, veselīgu un ilgtspējīgu vidi. Tādējādi tiek radīta saikne ar ANO rezolūciju⁸², ar kuru tiesības uz piekļuvi tīrai, veselībai drošai un ilgtspējīgai videi tika atzītas par universālām cilvēktiesībām. Šāds akcents nozīmē, ka piesārņojuma un resursu pārvaldības jautājumi nav tikai tehniski jautājumi, to kontekstā jāņem vērā arī cilvēktiesību aspekts, savukārt uzņēmumiem tas

⁸² ANO Ģenerālās asamblējas rezolūcija Nr. 76/300 (2022. gada 28. jūlijs)

nozīmē, ka piesārņojuma ietekme uz cilvēkiem un kopienām jāvērtē ne tikai kvantitatīvi (emisiju apjoms), bet arī no cilvēktiesību skatu punkta.

Attiecībā uz ziņām, kas atklājamās par gaisa, ūdens un augsnes piesārņojumu (ESRS E2-4 ietvaros) precizēts, ka par savām darbībām (nevis arī par augšupejās un lejupejās vērtības ķēdes darbībām) jānorāda jebkura būtiska piesārņotāja emisijas. Tāpat šajā punktā vairs netiek izmantota atsauce uz Eiropas Piesārņojošo vielu un izmešu pārneses reģistru, lai veicinātu arī neES valstu uzņēmumu ziņošanu.

Jau spēkā esošais standarts paredz ziņot par uzņēmuma radītās vai izmantotās mikroplastmasas apjomu, tai skaitā par sekundāro mikroplastmasu (ESRS E2 28(b) punkts un AR 20), taču esošā standarta formulējums radīja neskaidrības. Ar piedāvātajiem grozījumiem tiek ieviesta lielāka skaidrība, nodalot divus atsevišķus obligātos datu punktus: 1) primārās mikroplastmasas daudzumi, kas ražoti vai izmantoti produktos, un atsevišķi tie, kas tieši nonāk vidē; un/vai 2) informācija par sekundāro mikroplastmasu, kas rodas no lielāku plastmasas izstrādājumu sadalīšanās uzņēmuma produktu ietvaros – saistībā ar uzņēmuma lejupējās vērtības ķēdes darbībām. Tā kā šobrīd vēl nav atbilstošas metodoloģijas sekundāro mikroplastmasu aprēķināšanai, uzņēmumiem par to jāsniedz tikai kvalitatīva informācija. Uzņēmumiem lauksaimniecības un pārtikas sektorā būs jāspēj identificēt produktus un procesus, kas rada sekundāro mikroplastmasu (piemēram, plastmasas iepakojums – maisiņi, pudeles, siltumnīcu plēves), pat ja kvantitatīvi mērījumi vēl netiek veikti. Izaicinoša varētu būt sekundārās mikroplastmasas identificēšana, kas var prasīt specifiskas zināšanas un speciālistus, tādus kā vides speciālistus ar specializāciju piesārņojuma analīzē, polimēru ķīmiķus, materiālu inženierus u.tml.

Grozījumos ir detalizētāk un skaidrāk formulētas prasības attiecībā uz ziņošanu par vielām, kas rada bažas un vielām, kas rada ļoti lielas bažas. Piedāvātajā grozījumu versijā tiek izdalītas atsevišķas prasības: 1) ražotājiem un importētājiem (ziņo gan par vielām, kas rada bažas, gan par vielām, kas rada ļoti lielas bažas); un 2) vielu lietotājiem (ziņo tikai par vielām, kas rada ļoti lielas bažas). Atšķirībā no spēkā esošā standarta, ar grozījumiem piedāvāts noteikt sliekšni, no kura ir jāsāk ziņot par vielām, kas rada ļoti lielas bažas – iegādātajām sastāvdaļām vai izstrādājumiem un pārdotajām sastāvdaļām vai izstrādājumiem – ja to līmenis pārsniedz 0,1% sliekšni, kas noteikts REACH regulas 33. pantā. Tādējādi ziņojamā informācija tiek ierobežota uz gadījumiem, kad ES regula jau paredz šīs informācijas apmaiņu starp piegādātājiem un viņu klientiem.

Ir izslēgta iepriekš sniegtā rekomendējošā vadlīnija (spēkā esošā ESRS E2 AR 1) būtiskuma novērtējumā saistībā ar vides tematiem ņemt vērā LEAP⁸³ pieeju. Līdzīgas izmaiņas paredzētas arī standarta E3 (Ūdens), E4 (Bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmas) un E5 (Resursu izmantošana un aprites ekonomika) sadaļās. LEAP pieeja turpmāk ir minēta tikai vispārīgi vienā pielikumā ESRS 2, bez detalizētām vadlīnijām par veicamajiem soļiem.

⁸³ locate, evaluate, assess, prepare

5.1.11. ESRS E3. Ūdens

Ar EFRAG 2025. gada jūlijā piedāvātajiem grozījumiem⁷⁵ ESRS E3 sadaļas datu punktu skaits samazināts par 70% un kopējais sadaļas vārdu skaits samazināts pat par 82%. Kopsavilkums par izmaiņām sniegts 5.7. tabulā.

5.7. tabula. ESRA E3 datu punktuskaita izmaiņu statistika

	ESRS spēkā esošā versija	Grozījumu (ED) versija			
		Jauni DP	DP skaits kopā	Skaits samazinājums, %	Pārcelti uz neobligāto sadaļu
Obligāto DP skaits	27	0	8	-70%	5
Brīvprātīgo DP skaits	18	0	0	-100%	3

Avots: EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

Precizēts ESRS E3 sadaļas nosaukums no “Ūdens un jūras resursi” uz “Ūdens”, no šīs sadaļas arī ir izslēgti jūras resursi (tie vairs nav E3 tvērumā), jo tiem nebija noteiktas konkrētas ziņošanas prasības. Taču jūras ūdeņu izmantošana joprojām ir E3 tvērumā. Savukārt jūras resursi tiek aplūkoti citos E standartos: jūras ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības pārmaiņu virzītāji – E1 un E2, jūras ūdeņu izmantošana (atsāļošana, dzesēšana) – E3; ietekme uz jūras ekosistēmām un bioloģisko daudzveidību – E4 un jūras resursu izmantošana – E5.

Ziņošanas prasības par šī temata (ūdens) rīcībpolitikām ir pārceltas uz NMIG (spēkā esošā ESRS E3 12. punkts), lai gan arī spēkā esošā versija pieļāva iespēju, ka uzņēmumam var nebūt attiecīgas rīcībpolitikas. Tomēr pārcelšana uz NMIG kopumā nozīmē mazāku ziņošanas slogu.

Ir saglabāta obligātā prasība atklāt informāciju par kopējo ūdens patēriņu, ūdens patēriņu teritorijās ar ūdens risku, tostarp teritorijās ar augstu ūdens stresu. Svarīgi, ka no neobligātā satura par obligātu padarīta prasība ziņot arī kvantitatīvo informāciju par kopējo ūdens ieguvu (*withdrawal*) un kopējo ūdens novadīšanu (*discharges*), akcentējot šī jautājuma nozīmīgumu daudzās dalībvalstīs. Savukārt prasība par ūdens uzglabāšanu ir vienkāršota: spēkā esošais standarts paredz ziņot gan kopējo uzkrātā ūdens daudzumu, gan krājumu izmaiņas (m³), bet piedāvātajos grozījumos prasība ziņot par krājumu izmaiņām ir izslēgta.

Pievienota jauna metodoloģiskā norāde (AR) par ūdens patēriņa aprēķina metodoloģiju: ūdens patēriņš jāaprēķina, izmantojot ūdens bilances pieeju (ūdens ieguve – novadīšana, koriģējot par izmaiņām ūdens uzglabāšanā). Ar grozījumiem tiek izslēgta prasība atklāt informāciju par savu ūdensietilpību (*water intensity*) – kopējo ūdens patēriņu paša darbībā m³ uz miljonu EUR neto ieņēmumu.

5.1.12. ESRS E4. Biodaudzveidība un ekosistēmas

Ar EFRAG 2025. gada jūlijā piedāvātajiem grozījumiem⁷⁵ ESRS E4 sadaļas datu punktu skaits ir kardināli samazināts – par 78% un arī kopējais sadaļas vārdu skaits samazināts par 78%. Daļa no obligātajiem datu punktiem (5) un vairāk nekā puse no brīvprātīgajiem datu punktiem (31) ir pārcelti uz NMIG. Kopsavilkums par izmaiņām atspoguļots 5.8. tabulā.

5.8. tabula. ESRA E4 datu punktu skaita izmaiņu statistika

	ESRS spēkā esošā versija	Grozījumu (ED) versija			
		Jauni DP	DP skaits kopā	Skaita samazinājums, %	Pārcelti uz NMIG
Obligāto DP skaits	54	0	12	-78%	5
Brīvprātīgo DP skaits	65	0	0	-100%	31

Avots: EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

No neobligātās daļas par obligātu ir ierosināts pārveidot prasību atklāt informāciju par bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pārejas plānu, ja tāds uzņēmumam ir ieviests, akcentējot šī jautājuma nozīmīgumu atsevišķās nozarēs. Šī obligātā informācijas atklāšanas prasība ir nosacīta – attiecas tikai uz tiem gadījumiem, ja uzņēmumam šāds plāns ir izstrādāts. Nākotnē sagaidāms, ka pārejas plānu īstenošana un ziņošana par tiem kļūs par normu un ieņems arvien nozīmīgāku lomu turpmākajos gados. Jāpiebilst, ka brīvprātīgās norādes par to, kāda informācija iekļaujama pārejas plānos, ir pārvietota uz neobligāto sadaļu.

Ierosināts nedaudz samazināt ziņošanas prasības par būtiskajiem ar bioloģisko daudzveidību un ekosistēmu pārmaiņām saistītajiem IRO. Tāpat ir jāatklāj informācija par vietām, kuras būtiski ietekmē uzņēmuma darbība un saraksts ar bioloģiskajai daudzveidībai jūtīgām teritorijām, kuras tiek negatīvi ietekmētas un šīm negatīvajām darbībām. Savukārt pārējās ziņošanas prasības ir samazinātas – nav nepieciešams uzskaitīt objektus sadalījumā pēc konstatētās ietekmes un atkarības un to ekoloģiskā stāvokļa, nav jānorāda kompetento iestādi u.tml.

Padarītas skaidrākas prasības informācijas atklāšanā par rādītājiem, kas saistīti ar uzņēmuma būtisko ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ekosistēmām. Noteikts, ka uzņēmumam ir jāatklāj rādītāji, kas saistīti ar tā būtisko ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un ekosistēmām, nedefinējot konkrētus rādītājus, tādējādi saglabājot elastību ilgtspējas ziņojuma sagatavotājiem identificēt tos rādītājus, kas ir būtiski konkrētajam uzņēmumam.

5.1.13. ESRS E5. Resursu izmantojums un aprites ekonomika

Ar EFRAG 2025. gada jūlijā piedāvātajiem grozījumiem⁷⁵ ESRS E5 sadaļas datu punktu skaits ir samazināts par 60% un kopējais sadaļas vārdu skaits samazināts par 72%. Daļa no datu punktiem ir pārcelti uz neobligāto sadaļu. Kopsavilkums par izmaiņām sniegts 5.9. tabulā.

5.9. tabula. ESRA E5 datu punktu skaita izmaiņu statistika

	ESRS spēkā esošā versija	Grozījumu (ED) versija			
		Jauni DP	DP skaits kopā	Skaita samazinājums, %	Pārcelti uz NMIG
Obligāto DP skaits	42	+2	17	-60%	9
Brīvprātīgo DP skaits	19	0	0	-100%	5

Avots: EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

Grozījumos ir precizēts šī standarta tvērums: spēkā esošajā versijā ir noteiktas informācijas atklāšanas prasības, kas saistītas ar “resursu izmantojumu” un “aprites ekonomiku”, jo īpaši 1) ienākošajiem resursiem un to apritīgumam, 2) izejošajiem resursiem, tai skaitā informāciju par produktiem un materiāliem, un 3) atkritumiem. Būtiski, ka ierosinātajos standarta grozījumos papildus pie “resursu ieplūdes” minēti arī minerālie un biotiskie jūras resursi (kas iepriekš bija ESRS E3 “Ūdens” tvērumā).

Spēkā esošajā standartā E5 tvēruma definējumā pie resursu izplūdes tika izmantots termins “produkti un materiāli”, kas grozījumos aizstāts ar “produkti un pakalpojumi”. Tas grozīts, lai nemaldinātu, jo “produkti un materiāli” šķiet galvenokārt vērsts uz ražotājiem, potenciāli izslēdzot pakalpojumu sniedzējus. Jaunais formulējums aptver gan uzņēmumus, kas ražo, laiž tirgū un piegādā gan produktus, gan pakalpojumus.

Tāpat kā pārējās tematiskajās sadaļās, ir aktualizētas atsauces uz normatīvajiem aktiem, kas veido pamatbāzi konkrētās standarta sadaļas tematikā. Grozījumos papildus jau spēkā esošajā standartā uzskaitītajam ES Aprites ekonomikas rīcības plānam (2020) un Atkritumu pamatdirektīvai (Direktīva 2008/98/EK) ir minēta arī Ilgtspējīgu produktu ekodizaina regula (Regula (ES) 2024/1781) un Direktīva par tiesībām uz remontu (R2R) (Direktīva (ES) 2024/1799). Tā kā pamatideja standarta grozījumiem ir ziņošanas vienkāršošana, kā konkrētā temata normatīvā bāze tiek norādīti tieši piemērojamie dokumenti, izvairoties no pārāk plašām atsaucēm, kas var radīt neskaidrības par to, kas tieši ir jāziņo, tādēļ atsauce uz ES industriālo stratēģiju ir izslēgta.

Piedāvātajos grozījumos ir izvērsti skaidrojums par E5 tēmas sasaisti ar sadaļām S1 (Paša darbība) un S4 (Patērētāji un galalietotāji), kas nebija iepriekš, tādējādi šīs tēmas akcentējot. Tā, piemēram, skaidrots, ka aprites ekonomikas pieeja var veicināt drošāku un ilgtspējīgāku nodarbinātību, sekmējot vietējo remonta, atkārtotas ražošanas un pārstrādes sektoru attīstību, uzlabojot darba kvalitāti un radot zaļās nodarbinātības iespējas regulētākā vidē. Savukārt attiecībā uz patērētājiem un galalietotājiem, skaidrots, ka ar E5 saistītās darbības veicina sadarbību ar patērētājiem, popularizējot izturīgus, remontējamus un pārstrādājamus produktus, palielinot pārredzamību par ietekmi uz vidi un sekmējot ilgtspējīgākus patēriņa modeļus, piemēram, izmantojot tādus risinājumus kā produkts-kā-pakalpojums, atkārtota izmantošana un koplietošanas sistēmas. Tas nozīmē, aprites ekonomikas tēma vairs netiek skatīta izolēti tikai resursu izmantošanas un atkritumu kontekstā, bet arvien vairāk tā tiek tieši saistīta ar sociālajām dimensijām (darba apstākļi, patērētāju uzvedība), kas iepriekš nebija tik tieši izceltas.

Jau spēkā esošais standarts (35. punkts) nosaka, ka uzņēmumam jāsniedz aprakstu par galvenajiem produktiem un materiāliem, kas rodas uzņēmuma ražošanas procesā un kas ir izstrādāti saskaņā ar apritīguma principiem. Ar grozījumiem šī prasība ir pārformulēta, nosakot, ka (ja piemērojams) uzņēmumam ir jāizskaidro, kā tas integrē gan aprites, gan ekodizaina principus savos galvenajos produktos un pakalpojumos. Līdz ar šo prasību akronīmu un terminu glosārijā (II pielikumā) ir pievienots jauns termins – “ekodizains” (*eco-design*), kas tiek definēts kā vides aspektu integrēšana produktu izstrādes procesā, līdzsvarojot ekoloģiskās un ekonomiskās prasības. Ekodizains ņem vērā vides aspektus visos produktu izstrādes posmos, cenšoties radīt produktus ar iespējami mazāku ietekmi uz vidi visā to dzīves ciklā.

Attiecībā uz ziņošanu par mērķrādītājiem, ar grozījumiem tiek dota lielāka brīvība, proti, līdzīgi kā iepriekš, noteikts, ka uzņēmumam ir jāatklāj savi resursu izmantošanas un aprites ekonomikas mērķi saskaņā ar ESRS 2 GDR-T noteikumiem, bet vairs netiek uzskaitītas konkrētas obligāti apskatāmās tēmas (piem., apritīga dizaina izmantošanas pieaugums, apritīgas materiālu izmantošanas rādītāja paaugstināšanās u.c.), tās pārceltas uz neobligāto sadaļu. Ir izslēgta prasība norādīt, uz kuru atkritumu hierarhijas līmeni konkrētais mērķrādītājs attiecas.

Ja informācijas atklāšanas prasības E5-4 (Ienākošie resursi) mērķis spēkā esošajā standartā definēts tehniski (sniegt izpratni par resursu izmantojumu uzņēmuma darbībā un vērtības ķēdes augšposmā), tad ar precizējumiem tam piešķirts lielāks fokuss un skaidrība (14. punktā), ilustrējot, ka jautājums ietver informāciju par resursu veidiem un daudzumiem, kas nonāk organizācijā, ar uzsvaru uz to apritīgumu. Gan spēkā esošais standarts, gan arī ierosinātā grozījumu versija paredz gadījumā, ja “ienākošie resursi” ir novērtēti kā būtisks ilgtspējas jautājums, jāatklāj informācija par materiāliem, kas izmantoti produktu ražošanā/pakalpojumu sniegšanai. Spēkā esošais standarts prasa atklāt informāciju par šiem materiāliem tonnās vai kilogramos. Savukārt grozījumu versija – prasa uzskaitīt galvenos materiālus, kas izmantoti produktu ražošanai, piegādei un/vai pakalpojumu sniegšanai – un norādīt galveno materiālu kopējo svaru pa materiāliem – svarā vai procentos no kopējā svara.

Prasību ziņot par sekundārajiem materiāliem ierosināts vienkāršot, nosakot, ka jānorāda tikai sekundāri iegūto materiālu procentuālā daļa no kopējā svara (spēkā esošais standarts prasa norādīt to masu gan absolūtā, gan procentuālā izteiksmē). Pie tam, tiek ieviesta “sekundāro resursu” definīcija: “sekundārie resursi ir materiāli, kas ir iepriekš izmantoti (sekundāri) un tiek atgūti no atkritumu plūsmām, atkārtoti ievadīti ražošanas ciklos, tādējādi samazinot atkarību no primārajiem resursiem un mazinot ietekmi uz vidi.”

Ar grozījumiem tiek ieviesta prasība arī atklāt informāciju par tā sauktajām kritiskajām un stratēģiskajām izejvielām, par ko būs jānorāda to procentuālā daļa no kopējā svara. Līdz ar šo prasību šis standarts papildināts arī ar jaunām definīcijām:

- “kritiskās izejvielas” ir materiāli ar augstu ekonomisko nozīmi, kuriem pastāv piegādes risks tādu faktoru dēļ kā ģeogrāfiska koncentrācija, ekonomiski vai ģeopolitiski ierobežojumi vai aizvietošanas grūtības. Kritiskās izejvielas ir tās, kas uzskaitītas Kritisko izejvielu akta (2023) II pielikuma 1. sadaļā;

- “stratēģiskās izejvielas” ir kritisko izejvielu apakškopa, kas ir būtiska zaļajām un digitālajām tehnoloģijām, aizsardzībai un kosmosa pielietojumiem. Stratēģiskās izejvielas ir tās, kas uzskaitītas Kritisko izejvielu akta (2023) I pielikuma 1. sadaļā.

Prasības par kritiskajām un stratēģiskajām izejvielām ieviestas, atspoguļojot jaunākās aktualitātes ES normatīvajā bāzē, jo īpaši attiecībā uz Ilgtspējīgu produktu ekodizaina regulu un Kritisko izejvielu aktu. Līdz ar to ir nācis klāt jauns datu punkts par kritisko un stratēģisko izejvielu kopējā svara procentuālo daļu, lai nodrošinātu standarta saskaņošanu ar Kritisko izejvielu regulu. Pie tam, ar grozījumiem paplašināta ziņojamā joma: standarts attiecas ne tikai uz uzņēmumiem, kas ražo produktus, bet arī laiž tos tirgū.

Atklājot informāciju par ienākošajiem resursiem (ja tie novērtēti kā būtiski), līdzīgi kā spēkā esošais standarts, arī grozījumi paredz atklāt informāciju par otrreizēji izmantotajiem materiāliem. Atšķirībā no spēkā esošā standarta, grozījumi paredz atklāt tikai otrreizēji izmantoto resursu procentuālo īpatsvaru (spēkā esošais standarts prasīja atklāt arī to svaru). Arī par galvenajiem izmantotajiem ilgtspējīgā veidā iegūtajiem bioloģiskajiem materiāliem – jānorāda to procentuālo daļu no kopējā svara, bet netiek prasīts norādīt sertifikācijas shēmu. Pie tam, ir ieviesta bioloģiskā materiāla definīcija: “bioloģiskie materiāli ir materiāli ar bioloģisku izcelsmi, izņemot tos, kas iestrādāti ģeoloģiskās struktūrās vai pārvērsti fosilizētā materiālā. Tie ietver gan dzīvus, gan mirušus organiskos materiālus, piemēram, kokus, kultūraugus, zālaugu segumu, aļģes, dzīvniekus un bioloģiskos atkritumus, piemēram, kūtsmēslus”.

Attiecībā uz būtiskajām izejošajām plūsmām (E5-5), ziņojot par produktiem un materiāliem, kas rodas uzņēmuma ražošanas procesā un kas ir izstrādāti saskaņā ar apritīguma principiem, jāatklāj informācija par savu galveno produktu paredzamo ilgzturību (*durability*), bet ir izslēgta prasība to salīdzināt ar nozares vidējo rādītāju katrā produktu grupā. Pie tam, ir precizēta termina “ilgzturība” definīcija, tā ir “produkta, komponenta vai materiāla spēja saglabāt funkcionalitāti un nozīmīgumu, ja tas tiek lietots paredzētajā veidā”. Ilgmūžība bieži attiecas uz produkta fiziskajām īpašībām (tā spēju izturēt bojājumus un nolietojumu), taču dažiem produktiem ilgumūžība var būt arī tehnoloģiska (piemēram, programmatūras spēja tikt vairākkārt atjauninātai).

Līdzīgi kā spēkā esošais standarts, arī grozījumi paredz atklāt informāciju par savu galveno produktu remontējamības iespējām/aptveri (*scope of repairability*). Pie tam, ir ieviesta remontējamības iespēju/aptveres definīcija: remontējamība iespēja (tvērums) ir pakāpe, kādā produkts ir izstrādāts un laists tirgū tādā veidā, kas ļauj to atjaunot pienācīgā darbībā, veicot remonta darbības, ņemot vērā tādus faktorus kā produkta dizains, viegla demontāža, rezerves daļu un instrumentu pieejamība, remonta un apkopes informācijas pieejamība, kā arī juridiskie un praktiskie nosacījumi, saskaņā ar kuriem galalietotāji, profesionāli remontētāji vai neatkarīgi operatori var veikt šādus remontus. Šo jēdzienu veido prasības, kas noteiktas ES ekodizaina regulās, Direktīvā par kopīgiem noteikumiem preču remonta veicināšanai (Direktīva par tiesībām uz remontu), kā arī saistītos instrumentos, piemēram, Digitālajā produktu pasē un nozaru specifiskajos produktu ilgtspējas noteikumos”.

Saskaņā ar informācijas atklāšanas prasības E5-5 "Atkritumi" grozījumiem par savas darbības radītajiem atkritumiem, kas novirzīti no likvidēšanas (sadalījumā pa bīstamajiem un nebīstamajiem atkritumiem un sadalījumā pa atgūšanas darbību veidiem), var atklāt informāciju procentos, nav obligāti norādāms apjoms absolūtos skaitļos, kā to prasa šobrīd spēkā esošais standarts.

Līdzīgi arī par atkritumiem, kas novirzīti apglabāšanai (ar sadalījumu starp bīstamajiem un nebīstamajiem atkritumiem, kā arī ar sadalījumu pa apglabāšanas darbību veidiem), var atklāt informāciju procentos, nav obligāti norādāms apjoms absolūtos skaitļos. Spēkā esošais standarts nosaka, ka informācija par atkritumiem, kas novirzīti apglabāšanai, jānorāda sadalījumā bīstamie/nebīstamie atkritumi, kā arī sadalījumā pa apglabāšanas darbību veidiem – sadedzināšanā (*incineration*), apglabāšana poligonos vai citas likvidēšanas operācijas. Grozījumu versijā sadedzināšana jeb incinerācija ir aizstāda ar plašāku jēdzienu – "termiskā apglabāšana" (*thermal-based disposal*).

Lai veicinātu atkritumu galamērķa masas bilances pilnīgu atklāšanu, standarta grozījumi paredz jaunu datu punktu: atklāt arī to procentuālo daļu un/vai kopējo svaru atkritumiem, kuru galamērķis nav zināms. Tādējādi netiek uzspiests uzņēmumiem veikt nepamatotus novērtējumus, bet gan tiek ļauts ziņot par tiem skaitļiem, kas tiem ir pieejami un kurus tie var pamatot atklāt. Atšķirībā no spēkā esošās standarta versijas, svītrotā prasība atklāt informāciju par atkritumos esošajiem materiāliem (piemēram, biomasa, metāli, nemetāliskie minerāli, plastmasa, tekstilmateriāli, kritiski svarīgas izejvielas un retzemju metāli).

5.1.14. ESRS S1 – S4. Sociālie standarti

Arī sociālo standartu sadaļas ir būtiski samazinātas, obligāto datu punktu skaits samazināts par 57%, arī standartu tekstuālais apjoms (lapaspusēs) ir būtiski samazinājies – par 61%. Liela daļa gan obligāto, gan brīvprātīgo prasību ir pārceltas uz NMIG. Kopsavilkumu par datu punktu statistiku sniegts 5.10. tabulā.

5.10. Tabula. ESRS S1-S4 datu punktu skaita izmaiņu statistika

	ESRS spēkā esošā versija	Grozījumu (ED) versija			
		Jauni DP	DP skaits kopā	Skaita samazinājums, %	Pārcelti uz NMIG
Obligāto DP skaits	263	0	112	-57%	26
Brīvprātīgo DP skaits	110	0	0	-100%	43
Lapaspušu skaits*	84		33	-61%	x

* lapaspušu skaits sākot no satura rādītāja un iekļaujot pielikumus, bet bez terminu saraksta⁷⁹

Avots: EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

Sociālie standarti (darbinieki, vērtību ķēdes darbinieki, kopienas, patērētāji) ir universāli un piemērojami visām nozarēm un šajā pētījumā netiek plašāk apskatīti, jo to analīze nesniegtu ieskatu par specifiskām ietekmēm lauksaimniecības un pārtikas sektoram.

5.1.15. ESRs G1. Darījumdarbība

Līdzīgi kā pārējās sadaļas, arī darījumdarbības sadaļa ar EFRAG piedāvātajiem grozījumiem⁷⁵ ir būtiski samazināta, obligāto datu punktu skaits samazināts par 50%, bet standartu tekstuālais apjoms (lapaspusēs) ir samazinājies par 44%. Kopsavilkumu par datu punktu statistiku atspoguļots 5.11. tabulā.

5.11. tabula. ESRs G1 datu punktu (DP) skaita izmaiņu statistika

	ESRS spēkā esošā versija	Grozījumu (ED) versija			
		Jauni DP	DP skaits kopā	Skaita samazinājums, %	Pārcelti uz NMIG
Obligāto DP skaits	42	0	21	-50%	1
Brīvprātīgo DP skaits	11	0	0	-100%	5
Lapaspušu skaits*	9		5	-44%	x

* lapaspušu skaits sākot no satura rādītāja un iekļaujot pielikumus, bet bez terminu saraksta⁷⁹

Avots: EFRAG. Amended ESRs Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.

ESRS G1 sadaļa (darījumdarbība) aptver tādus tematus kā uzņēmuma kultūra – cīņā pret korupciju un kukuļošanu, ziņotāju aizsardzībā un attiecībā uz dzīvnieku labturību, kā arī attiecību pārvaldību ar piegādātājiem, tostarp negodīgas samaksas prakses, kā arī politiskās ietekmes un lobēšanas jautājumus. No šiem jautājumiem tikai dzīvnieku labturība – kā uzņēmuma kultūras un ētikas elements – ir tieši saistīta ar lauksaimniecības nozari.

Izmaiņas G1 sadaļā kopumā ir līdzīgas kā pārējās sadaļās – vienkāršošana, dublēšanās novēršana, datu punktu samazināšana, brīvprātīgo datu punktu nodalīšana no obligāti ziņojamiem u.tml. Ar ierosinātajiem grozījumiem attiecībā uz ziņošanu par uzņēmuma kultūru dzīvnieku labturības jomā tiek veikti līdzīgi vienkāršojumi kā pārējās sadaļās, jaunas prasības ieviestas netiek.

5.2. Brīvprātīgie ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti

Brīvprātīgie ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti biržā nekotētiem MVU (turpmāk – VSME standarts) tika padziļināti aplūkoti 2024. gada AREI pētījumā¹⁵, apskatot 2024. gada janvārī EFRAG publicēto sākotnējo šo standartu projekta versiju (*Exposure draft*)⁸⁴ jeb ED versiju. VSME standarta sākotnējais projekts tika izmantots par pamatu, lai saņemtu atsauksmes no ieinteresētajām pusēm par būtiskākajiem dokumenta aspektiem, piem., tā struktūru, ierosināto ziņojamo rādītāju būtiskumu to, cik lielā mērā ieinteresētās puses atbalsta VSME

⁸⁴ Voluntary standard for non-listed small- and medium-sized undertakings (VSME ED). Exposure draft. 2024.

standartu u.tml. Pēc tam tika veikta sabiedriskā apspriešana, kuras laikā uzņēmumi, ilgtspējas eksperti un citas ieinteresētās puses varēja sniegt atsauksmes. Hronoloģisks apkopojums par VSME standarta attīstību kopš 2024. gada janvāra sniegts 5.12. tabulā. Pēc sabiedriskās apspriešanas rezultātu apkopošanas 17.12.2024., EFRAG publicēja un iesniedza EK atjauninātu VSME standarta projektu, kam bija “tehniska ieteikuma” statuss. Savukārt 30.07.2025. VSME standarts ir oficiāli pieņemts kā Komisijas ieteikums (rekomendācija)⁸⁵. Līdz ar to VSME standarts ir formāli atzīts un publicēts EK ieteikuma veidā (EK ieteikums (ES) 2025/1710), un EK aicina dalībvalstis, uzņēmumus un finanšu institūcijas to izmantot. Vienlaikus jāatzīmē, ka šis standarts nav juridiski saistošs un tam nav tiesību akta statuss.

5.12. tabula. VSME standarta attīstība 2024. – 2025. gadā

2024. gada janvāris	2024. gada 21. janvārī EFRAG publicē VSME standarta sākotnējo projektu (<i>Exposure draft</i>)
2024. gada janvāris - maijs	120 dienu sabiedriskās apspriešanas process
2024. gada novembris	EFRAG apstiprina pēc sabiedriskās apspriešanas atjaunināto VSME standarta projektu
2024. gada decembris	2024. gada 17. decembrī EFRAG publicē un iesniedz Eiropas Komisijā pēc sabiedriskās apspriešanas atjauninātu VSME standarta projektu ⁸⁶
2025. gada jūlijs	2025. gada 30. jūlijā Komisija oficiāli apstiprina un publicē VSME standartu kā ieteikumu ⁸⁷

Pēc sabiedriskās apspriešanas VSME standartā ir veiktas izmaiņas. Pirmkārt, veiktas izmaiņas ziņošanas moduļu struktūrā. 2024. gada janvāra (ED) versijā tika piedāvāta trīs moduļu ziņošanas struktūra: 1) pamata (bāzes) modulis, 2) aprakstošais (*narrative*) jeb rīcībpolitikas, darbību un mērķu modulis un 3) darījumu (*business*) partneru modulis. Savukārt galīgajā versijā ir divu moduļu ziņošanas struktūra: 1) pamata modelis un 2) visaptverošais/ paplašinātais (*comprehensive*) modulis. Atsevišķais aprakstošais/rīcībpolitikas modulis ar kvalitatīvas informācijas par politiku, darbībām un mērķiem atklāšanu (*narrative PAT module*) ir izslēgts. Taču būtiskākā informācija, ko bija paredzēts norādīt šajā modulī, ir iekļauta pārējos moduļos. Tādējādi ziņošanas struktūra ir padarīta skaidrāka un samazinātas informācijas pārklāšanās iespējas.

Pamata modulis tiek uzskatīts par mērķa pieeju mikrouzņēmumiem, un ir minimālo prasību citiem uzņēmumiem. Visaptverošais modulis paredz datu punktus, ko bankas, investori un uzņēmuma korporatīvie klienti varētu pieprasīt papildus pamata modulim. Uzņēmums var pildīt tikai pamata moduli vai gan pamata moduli, gan paplašināto/visaptverošo moduli.

⁸⁵ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2025/1710/oj/eng>

⁸⁶ <https://www.efrag.org/en/projects/voluntary-reporting-standard-for-smes-vsme/concluded>

⁸⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_25_1843/IP_25_1843_EN.pdf

Pamata modulī uzņēmumi sniedz ziņas par saviem vides, sociālajiem un saimnieciskās darbības (*business conduct*) jautājumiem (kopā – ilgtspējas jautājumi), moduļa struktūra atspoguļota 5.1. attēlā.

PAMATA MODULIS
Pamata modulis – vispārīga informācija B1. Sagatavošanas pamats B2. Prakse, politika un turpmākās iniciatīvas pārejai uz ilgtspējīgāku ekonomiku Pamata modulis – vides rādītāji B3. Enerģija un siltumnīcefekta gāzu emisijas B4. Gaisa, ūdens un augsnes piesārņojums B5. Bioloģiskā daudzveidība B6. Ūdens B7. Resursu izmantošana, aprites ekonomika un atkritumu apsaimniekošana Pamata modulis – sociālie rādītāji B8. Darbaspēks – vispārīgi raksturlielumi B9. Darbaspēks – veselība un drošība B10. Darbaspēks – atalgojums, kopīguma sarunas un apmācība Pamata modulis – pārvaldības rādītāji B11. Notiesājoši spriedumi un naudas sodi par korupciju un kukuļošanu

5.1. attēls. Pamata moduļa struktūra

Paplašinātajā/ visaptverošajā modulī paredzēts atklāt informāciju, kas, papildus pamata modulī iekļautajam, nepieciešama uzņēmuma darījumu partneriem (piem., investoru, banku, korporatīvo klientu). Paplašināta moduļa struktūra atspoguļota 5.2. attēlā.

PAPLAŠINĀTAIS/VISAPTVEROŠAIS MODULIS
Visaptverošais modulis – vispārīga informācija C1. Stratēģija: Uzņēmējdarbības modelis un ilgtspēja – saistītās iniciatīvas C2. Prakses, politikas un turpmāko iniciatīvu pārejai uz ilgtspējīgāku ekonomiku apraksts Visaptverošais modulis – vides rādītāji C3. SEG samazināšanas mērķrādītāji un klimatiskā pārkārtošanās C4. Klimatiskie riski Visaptverošais modulis – sociālie rādītāji C5. Papildu (vispārīgi) darbaspēka raksturlielumi C6. Papildu informācija par pašu personālu – cilvēktiesību politikas un procesi C7. Nopietni negatīvi cilvēktiesību incidenti Visaptverošais modulis – pārvaldības rādītāji C8. Ieņēmumi no konkrētām darbībām un izslēgšana no ES atsauces etaloniem C9. Dzimumu pārstāvības rādītājs pārvaldības struktūrā

5.2. attēls. Paplašinātā jeb visaptverošā moduļa struktūra

Apstiprinot VSME standartu, ir notikusi atteikšanās no būtiskuma analīzes izmantošanas. Tās vietā ieviests “ja piemērojams” princips: VSME standarts piedāvā fiksētu informācijas sniegšanas struktūru (piemēram, emisijas, enerģijas patēriņš, darbinieku dati), bet uzņēmums var neziņot par kādu no tematiem, ja tas nav piemērojams uzņēmuma darbībai. Turklāt, ja par kādu no tematiem ziņojumā netiek sniegta informācija, tiek pieņemts, ka tas nav piemērojams attiecīgā uzņēmuma situācijai. Līdz ar to MVU nav nepieciešams veikt detalizētu iekšēju izvērtējumu par katru tematu (piemēram, emisijām, ūdens patēriņu, bioloģisko daudzveidību), to dokumentēt, lai pamatotu, kāpēc konkrētais temats ir vai nav iekļauts ziņošanā.

Jau iepriekš VSME ED versijā bija iestrādāta sasaiste ar citām ES regulām, tai skaitā bija iekļauts C pielikums “Bāzes informācija finanšu tirgus dalībniekiem, kas izmanto ar šo standartu sagatavoto informāciju (sasaistes tabula ar citām ES regulām)”. Gala versijā gan abi moduļi, gan C pielikums ir pārstrādāts, nodrošinot pilnvērtīgāku savietojamību ar citām ES regulām – SFDR, EBA ESG 3. pīlāra prasībām⁸⁸ un BMR. Tādējādi VSME standarta gala versija tiek uzskatīta par “skaidri sasaistītu” ar citām ES regulām. Tā nodrošina, ka MVU var izmantot šo standartu arī ārējai ESG datu nodošanai partneriem, piemēram, finanšu tirgus dalībniekiem un lielajiem uzņēmumiem, kas paši ir pakļauti ilgtspējas informācijas atklāšanas vai Taksonomijas regulējuma prasībām. VSME standartā informācijas atklāšanas struktūra ir saskaņota ar ESRS tematiskajām sadaļām, īpaši vides (E1–E5⁸⁹), sociālajām (S1–S4⁹⁰) un pārvaldības (G1⁹¹) standartiem. Tas nozīmē, ka MVU, kas izmanto VSME standarta paplašināto moduli, var sniegt ESG datus tādā formātā, kas ir atbilstošs un izmantojams CSRD regulējumam pakļautajiem uzņēmumiem, finanšu iestādēm un investoriem. Šī savietojamība ļauj MVU strukturēti atbildēt uz ESG datu pieprasījumiem no partneriem, kuri paši ziņo saskaņā ar ESRS, vienlaikus saglabājot proporcionalitāti un brīvprātības principu. VSME standarts tādējādi kalpo kā tilts starp MVU un lielajiem uzņēmumiem, kas pakļauti t.s. pilnajam ilgtspējas regulējumam.

VSME standarts paredzēts lietošanai digitālajā vidē. Apstiprināto standartu pavada VSME standarta digitālā veidne un tai pievienotā VSME XBRL⁹² taksonomija, kas ļauj MVU sniegt ESG informāciju digitāli, strukturēti un savietojami ar lielo uzņēmumu un finanšu institūciju sistēmām. Digitālā veidne (*Digital Template*) ir strukturēta ievades forma, kas atspoguļo gan bāzes, gan paplašinātā moduļa prasības, ļaujot MVU vienkārši un konsekventi ievadīt ESG datus. Veidne ir izstrādāta tā, lai būtu lietojama bez specializētas programmatūras, piemērota gan iekšējai dokumentācijai, gan datu nodošanai partneriem. Digitālā veidne nodrošina lietotājam draudzīgu ziņošanas pieredzi, izstrādāta MS Excel formātā un ietver

⁸⁸ Regulas (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) 8. daļu, kas nosaka informācijas atklāšanas pienākumus bankām — tostarp par ESG riskiem un Komisijas deleģēto regulu (ES) 2020/1816, kas nosaka tehniskos standartus attiecībā uz informācijas atklāšanas formātu par ESG riskiem, saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 575/2013 8. daļu.

⁸⁹ Vides sadaļas (E1–E5): emisijas, enerģijas patēriņš, ūdens, piesārņojums, bioloģiskā daudzveidība

⁹⁰ Sociālās sadaļas (S1–S4): darbinieku dati, darba apstākļi, daudzveidība

⁹¹ Pārvaldības sadaļa (G1): vadības struktūra, ētika, ESG stratēģija

⁹² paplašināma komerciālo pārskatu valoda (*eXtensible Business Reporting Language*) [mašīnlasāms formāts]

interaktīvus elementus, automātiskus aprēķinus, saskaņotības pārbaudes un tiešas saites uz VSME standarta tekstu un skaidrojumiem. To var brīvi integrēt tiešsaistes platformās un ziņošanas sistēmās, tādējādi MVU nav nepieciešamas XBRL prasmes, lai ziņotu digitāli. Savukārt XBRL taksonomija ļauj veikt vienotu, programmatūrai un piegādātājiem neatkarīgu digitālu ziņošanu un datu apmaiņu. XBRL taksonomija nodrošina mašīnlasāmu formātu, kas ļauj automatizēt ESG datu apstrādi un integrēt MVU sniegto informāciju finanšu iestāžu, investoru un ESG reitingu aģentūru sistēmās. Tā ir saskaņota ar ESRS struktūru, kas nozīmē, ka MVU dati kļūst savietojami ar CSRD ziņošanas prasībām, pat ja uzņēmums nav tieši pakļauts regulējumam.

Lai iespējami atvieglotu VSME standarta ieviešanu, tiek piedāvāts arī bezmaksas un atvērtā koda pārveidotājs no digitālās veidnes uz XBRL, kas ļauj momentāni pārveidot VSME veidni cilvēklasāmā un mašīnlasāmā formātā (iXBRL). Visi resursi, tostarp veidne, paskaidrojošās piezīmes, demonstrācijas faili, ir pieejami tiešsaistē EFRAG tīmekļvietnē⁹³, arī lejupielādei. Šobrīd (2025. gada novembrī) ir pieejama 3. oktobrī publicētā digitālā veidne (versija 1.1.0). Tā ir pieejama piecās ES oficiālajās valodās – angļu, lietuviešu, poļu, portugāļu un spāņu, sagaidāms, ka valodu pieejamība tiks vēl paplašināta, lai veicinātu MVU piekļuvi. EFRAG digitālā “ekosistēma” ietver ne tikai tehniskos rīkus, bet arī atbalsta materiālus, piemēram, norādījumus, piemērus un apmācību resursus. Šī ekosistēma ir veidota, lai MVU varētu patstāvīgi sagatavot ESG datus, saprast regulatīvo kontekstu un izmantot digitālos rīkus bez nepieciešamības pēc ārējiem konsultantiem. Visi digitālie rīki ir publiski pieejami bez maksas EFRAG tīmekļvietnē. MVU var tos izmantot gan datu strukturēšanai, gan drukāšanai vai PDF eksportam, ja ESG informācija jāiesniedz bez digitālās integrācijas. Tas padara VSME par praktisku un pieejamu risinājumu arī mazākiem uzņēmumiem ar ierobežotiem resursiem.

Jāatzīmē, ka pēc tam, kad EK oficiāla ieteikuma formā publicēja VSME standartu, norit VSME standarta praktiskā ieviešana – EFRAG gatavo ieviešanas infrastruktūru, t.sk. pilnveido digitālo resursus (digitālās veidnes, XBRL taksonomiju un pārveidotāju). Ar VSME standartu saistīto rīku pieejamība tiek nodrošināta EFRAG mājaslapā⁹⁴. Vienlaikus jāatzīmē, ka uz šī VSME standarta bāzes ir plānots izstrādāt plašākus brīvprātīgos ilgtspējas ziņu sniegšanas standartus, kuri būs paredzēti ne tikai biržā nekotētiem MVU, bet arī biržā kotētiem MVU un tiem lielajiem uzņēmumiem, kas pēc Omnibusa priekšlikuma īstenošanas vairs nebūs CSRD un Taksonomijas regulas subjekti (skat. 1.2. apakšnodaļu).

EK ieteikums par VSME standarta apstiprināšanu satur arī 4 ieteikumus dalībvalstīm⁸⁵:

1. Ieteikums dalībvalstīm uzlabot MVU izpratni par ieguvumiem, ko sniedz brīvprātīga ilgtspējas ziņu sniegšana saskaņā ar šo standartu.
2. Ieteikums veikt valsts (nacionāla) līmeņa pasākumus, lai veicinātu šī standarta īstenošanu un akceptēšanu.

⁹³ EFRAG: <https://www.efrag.org/en/vsme-digital-template-and-xbrl-taxonomy>

⁹⁴ <https://www.efrag.org/en/vsme-digital-template-and-xbrl-taxonomy>

3. Ieteikums veikt valsts līmeņa pasākumus, kas mudinātu CSRD subjektus un finanšu iestādes (kredītiestādes u.c.) ierobežot ilgtspējas informācijas pieprasījumus no MVU un mikroizņēmumiem un pieprasīt tikai tādā apjomā, ko paredz šis standarts.
4. Ieteikums veikt pasākumus, kas atbalsta saskaņā ar šo standartu sniegto ziņu digitalizāciju, lai nodrošinātu efektīvu datu apmaiņu, vienlaikus ievērojot MVU datu īpašumtiesības.

Saskaņā ar Finanšu ministrijas sniegto informāciju Latvijā šobrīd nav plānoti konkrēti pasākumi saistībā ar šīm rekomendācijām, jo šie EK ieteiktie standarti ir pagaidu risinājums līdz brīdim, kad ar deleģēto aktu tiks izveidoti (noteikti) brīvprātīgie ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti⁹⁵.

⁹⁵ komunikācija ar Finanšu ministriju (28.11.2025.)

NOVĒRTĒJUMA REZULTĀTI UN PRIEKŠLIKUMI

Veiktā pētījuma galvenie secinājumi ir šādi:

1. Omnibusa priekšlikums paredz būtiskas izmaiņas ilgtspējas tiesiskajā regulējumā, vienkāršojot regulējumu un ļoti būtiski samazinot regulējuma tvērumu. Vienaļikus jāatzīmē, ka ilgtspējas politiskais un tiesiskais regulējums turpinās attīstīties arī pēc Omnibusa priekšlikuma ietvaros paredzēto grozījumu stāšanās spēkā, jo Omnibusa priekšlikums risina tikai daļu jautājumu, turklāt tas atliek daļu jautājumu uz vēlāku laiku.
2. Šobrīd lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozarēm joprojām nav pieņemti tehniskās pārbaudes kritēriji attiecībā ne uz vienu no vides mērķiem. Jauns tehniskās pārbaudes kritēriju projekts provizoriski varētu tikt piedāvāts pēc tam, kad darbu sāks Ilgtspējīgas finansējuma platformas 3. sastāvs. Tomēr visdrīzāk, ka šo kritēriju projekti vēl netiks piedāvāti 2026.g., jo 2026.g. jaunajam Ilgtspējīga finansējuma platformas sastāvam būs nepieciešams risināt daudzus citus jautājumus.
3. Pēc Omnibusa priekšlikuma ietvaros veikto grozījumu stāšanās spēkā ilgtspējas regulējums tieši skars tikai lielos uzņēmumus ar darbinieku skaitu virs 1 000, turklāt obligāts pienākums ziņot par atbilstību taksonomijai būs tādiem lieliem uzņēmumiem, kuru apgrozījums pārsniedz 450 milj. EUR. Tādēļ regulējuma tvērumā būs ļoti neliels uzņēmumu skaits Latvijā – domājams, ka tostarp neviens lauksaimniecības uzņēmums, bet, iespējams, ka daži pārtikas ražošanas uzņēmumi, kas ir lielu ārvalstu koncernu meitas uzņēmumi. Tomēr jāatzīmē, ka regulējuma netiešā ietekme skars pārējos uzņēmumus, t.sk. plašu loku lauku saimniecību un pārtikas ražošanas uzņēmumu, kas ietilpst šādu lielu uzņēmumu piegāžu ķēdēs. Tāpat regulējums skars lielākās bankas, tādēļ sagaidāma netieša ietekme uz lauksaimniecības un pārtikas sektoru caur finansējuma piesaisti.
4. Omnibusa priekšlikuma ietvaros veiktie grozījumi attiecībā uz finanšu uzņēmumu (jo īpaši banku) galvenajiem snieguma rādītājiem (it īpaši zaļo aktīvu attiecību), novērš līdzšinējo regulējuma nepilnību, kas mazo un vidējo uzņēmumu (uzņēmumu, kam nav obligāts pienākums ziņot par atbilstību taksonomijai) finansēšanu *de facto* pielīdzināja taksonomijai neatbilstošu uzņēmumu finansēšanai. Pēc grozījumu Informācijas sniegšanas deleģētajā aktā spēkā stāšanās riska darījumi (piem., izsniegtie kredīti) maziem un vidējiem uzņēmumiem, kā arī citiem uzņēmumiem, kas nav Taksonomijas regulējuma subjekti, tiks izslēgti gan no zaļo aktīvu attiecības (kā arī citu galveno snieguma rādītāju) skaitītāja, gan saucēja. Turklāt bankas varēs savos galvenajos snieguma rādītājos iekļaut riska darījumus ar tiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas brīvprātīgi sniedz ilgtspējas informāciju.
5. Šobrīd nav iespējams prognozēt, kā attīstīsies Ilgtspējīga finansējuma platformas ierosinātais mazo un vidējo uzņēmumu ilgtspējīga finansējuma standarts un cik plaši banku sektors un lielie uzņēmumi pieprasīs ilgtspējas ziņu sniegšanu saskaņā ar topošajiem brīvprātīgajiem ilgtspējas ziņu sniegšanas standartiem.

6. Nākotnē finansējuma pieejamību, t.sk. lauksaimniecības un pārtikas ražošanas nozaru uzņēmumiem, var ietekmēt plašāka vides, sociālo un pārvaldības aspektu integrēšana kredītrisku pārvaldībā. Omnibusa priekšlikums šo procesu neaptur, tomēr tam var būt zināma ietekme, jo attiecībā uz banku klientiem ārpus CSRD tvēruma tiešo datu (no klientiem pieprasītas ilgtspējas informācijas) vietā varētu tikt diezgan aktīvi lietotas dažādas aplēses un aizstājējvērtības. Tomēr ne vienmēr šādu netiešu datu lietošana būs izdevīga banku klientiem.
7. Ar katriem jauniem grozījumiem, ES ilgtspējas regulējums kļūst arvien tehniskāks un sarežģītāks, ka gan uzņēmumiem, gan finanšu institūcijām ir grūti droši saprast un ātri pierādīt, kas kvalificējas kā “zaļa” investīcija. Tādējādi finansējuma piesaiste bieži ir lēna. Lai risinātu šo tirgus problēmu, EIB sadarbībā ar EK ir izstrādājusi *Green Checker*. Tas ir bezmaksas tiešsaistes rīks, kas izstrādāts, lai plānotā ieguldījuma izvērtēšanas procesu vienkāršotu un standartizētu, sniedzot skaidru sākotnējo atbilstības pārbaudi, ko bankas var izmantot vērtēšanā. Taču lauksaimniecībā rīks šobrīd kā “zaļās” klasificē tikai noteiktas jomas — bioloģisko saimniekošanu uzņēmuma līmenī un konkrētas modernizācijas investīcijas ar pierādāmu ietekmi, piemēram, pāreju uz atjaunojamo enerģiju, energoefektivitāti, ūdens taupīšanas tehnoloģijas un zemu emisiju tehniku jebkurā no saimniekošanas sistēmām. Tradicionāli darbības paplašināšanas ieguldījumi netiek klasificēti kā “zaļajām investīcijām” atbilstoši.
8. Vēl viens finanšu instruments, kas paredzēts, lai veicinātu ieguldījumus, kas virza uz ES klimata mērķu sasniegšanu ir *EIF InvestEU Sustainability guarantee*. To izstrādājusi EK sadarbībā ar EIF. *EIF Sustainability Guarantee* ir formāls finanšu instruments, kas nosaka juridiski saistošus kritērijus, pēc kuriem aizdevumiem var piešķirt garantiju, ja tie demonstrē mērāmu ieguldījumu ES vides mērķu sasniegšanā. Lauksaimniecībā kvalificējas tikai tādas investīcijas, kas skaidri samazina emisijas, enerģijas vai ūdens patēriņu, uzlabo piesārņojuma kontroli, pāriet uz atjaunojamo enerģiju vai veicina ilgtspējīgu un bioloģisku saimniekošanu, savukārt netiek atbalstīti projekti, kas palielina intensitāti, paplašina ganāmpulkus konvencionālajās saimniecībās vai izmanto fosilā kurināmā tehnoloģijas. Latvijā šis finanšu instruments ir pieejams, taču tā pieejamība aizdevuma pretendentiem atkarīga no finanšu institūcijas. Latvijas lauksaimniekiem, kuri iegulda resursu un emisiju samazināšanā, tas nozīmē, ka varētu parādīties iespēja saņemt finansējumu ar labākiem nosacījumiem, savukārt tradicionālās paplašināšanās investīcijas nākotnē var kļūt grūtāk finansējamas bez būtiskām ilgtspējas komponentēm.

Galvenie priekšlikumi:

1. Lai izvairītos no atšķirīgām praksēm, kā Latvijas Bankas pārvaldītajā Kredītu reģistrā tiek klasificēti kredīti pēc to vides ilgtspējas, nepieciešams ar normatīvo regulējumu vai citā formā (piem., banku sektora iekšēja vienošanās) ieviest vienotu metodoloģiju. Šāda vienota metodoloģija ir īpaši nepieciešama attiecībā uz norādi “finansējums cita veida videi draudzīgam pasākumam, t.sk. tehnoloģiskā un ražošanas procesā” (kods 90). Būtu nepieciešams, lai šī metodoloģija būtu veidota tā, ka arī ilgtspējīgas lauksaimniecības prakses un tehnoloģijas var kvalificēties.

2. Ņemot vērā, ka brīvprātīgie ilgtspējas ziņu sniegšanas standarti prasīs uzņēmumiem sniegt informāciju par 1. un 2. tvēruma SEG emisijām, nepieciešams attīstīt metodoloģisko un konsultatīvo atbalstu lauksaimniecības un pārtikas ražošanas uzņēmumiem par SEG emisiju avotiem un novērtēšanu. Ilgtermiņā būtu nepieciešams šādu atbalstu attīstīt arī attiecībā uz 3. tvēruma SEG emisiju novērtēšanu, jo spēja sniegt informāciju par šī tvēruma SEG emisijām var sniegt priekšrocības gan finansējuma piesaistē, gan piegāžu ķēdēs.
3. Lai novērstu situāciju, ka Latvijas lauksaimniecības un pārtikas ražošanas uzņēmumiem, it īpaši MVU, no banku sektora un piegāžu ķēžu lielo dalībnieku puses tiek piemērotas nekorektas aplēses ilgtspējas jautājumos, nepieciešami pētījumi par šīm nozarēm būtiskiem ilgtspējas jautājumiem, kas ļautu iegūt ne tikai pētījumos balstītas nozares vidējās vērtības un citas netiešos avotos balstītas vērtības (aizstājējvērtības), bet arī pētījumos balstītas aplēses vai aizstājējvērtības nozarē aktuālām praksēm, izejvielām, produktiem utt.
4. Līdz šim Latvijā lauksaimniecības un pārtikas ražošanas sektoros ir samērā maz pētīti jautājumi, kas skar Taksonomijas regulējuma radītos izaicinājumus – gan izaicinājumus, kas saistīti ar korektas ilgtspējas informācijas iegūšanu un atklāšanu, gan izaicinājumus, kas saistīti ar zaļo pāreju (virzība uz klimatneitralitāti, SEG emisiju samazināšana līdz t.s. nulles emisijām, pāreja uz aprites ekonomiku utt.). Pārtikas sektorā šie izaicinājumi ir specifiski un būtiski atšķiras no citām nozarēm. Tādēļ, lai risinātu zināšanu un atziņu trūkumu šajos jautājumos, būtu nepieciešami daudz plašāki no publiskā sektora finansēti pētījumi par šiem jautājumiem, lai lauksaimniecības un pārtikas ražošanas uzņēmumi spētu efektīvāk reaģēt uz pārmaiņām un adaptēties Taksonomijas regulējuma radītajiem izaicinājumiem. Līdzīgas izmaiņas ir nepieciešamas arī izglītības jomā, lai uzlabotu lauksaimniecības un pārtikas sektoru dalībnieku profesionālās zināšanas, t.sk. veicinātu sektora dalībnieku proaktivitāti jaunu tehnoloģiju un prakšu apguvē un ieviešanā.

INFORMĀCIJAS AVOTI

Pētījumā izmantoti dažādi informācijas avoti, no kuriem būtiskākie ir ministriju prezentācijas un ziņojumi, citu institūciju veikti pētījumi, ES tiesību akti un to projekti, politikas plānošanas dokumenti, ES institūciju (t.sk. Ilgtspējīga finansējuma platformas) publikācijas (ziņojumi), kā arī intervijas un rakstveida komunikācija ar Latvijas Bankas, finanšu un lauksaimniecības sektora pārstāvjiem.

Ministriju un citu (t.sk. ES) institūciju, kā arī ekspertu grupu prezentācijas, pētījumi u.c.:

Pētījuma analizēta šāda informācija:

- Finanšu ministrijas, Zemkopības ministrijas u.c. prezentācijas un ziņojumi;
- Eiropas Komisijas publikācijas, ziņojumi u.c.;
- Eiropas Banku iestādes pamatnostādnes (vadlīnijas).
- Ilgtspējīga finansējuma platformas publikācijas;
- EFrag publikācijas utt.;

ES un Latvijas tiesību akti un to projekti, politikas plānošanas dokumenti

Pētījuma ietvaros ir analizēti dažādi ES tiesību akti (regulas, direktīvas), tiesību aktu projekti, ES politikas plānošanas dokumenti, kā arī Latvijas tiesību akti (normatīvie akti).

Intervijas/rakstveida komunikācija

Lai iegūtu nepastarpinātu un padziļinātu priekšstatu par ES regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu, it īpaši Taksonomijas regulējuma ietekmi uz lauksaimniecības nozari ir veiktas intervijas un rakstveida komunikācija ar finanšu un citu sektoru pārstāvjiem:

- Finanšu ministrija (M. Elksne-Fjodorova, I.Purviņa)
- Latvijas Banka (E.Kušners, A. Jankovskis);
- Finanšu nozares asociācija (A.Brašmane)
- ALTUM (E.Salava)
- Sorainen (E.Belraus, A.Sprūde, C.S.Laurits, V.Impolevičienē)

Papildus, kā būtiskus informācijas avotus, jāmin Sorainen rīkoto vebināru “Helping clients succeed in the ESG transition: legal development and outlook” (21.10.2025.).

Informācijas avotu saraksts

1. ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija Nr. 76/300 (28.07.2022.)
2. Auziņš A., Krieviņa A., Leimane I., Varika A., Bobovičs V. ES regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz lauksaimniecības nozari. 2021.

- <https://www.arei.lv/lv/projekti/2021/es-regulejuma-par-ilgtspējīgu-ieguldījumu-veicinasanu-ietekmes-izvertejums-uz>
3. Auziņš A., Leimane I., Varika A., Bobovičs V. ES regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz lauksaimniecības nozari. 2023.
<https://www.arei.lv/lv/projekti/2023/es-regulejuma-par-ilgtspējīgu-ieguldījumu-veicinasanu-ietekmes-izvertejums-uz>
 4. Auziņš A., Leimane I., Varika A., Bobovičs V. ES regulējuma par ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu ietekmes izvērtējums uz lauksaimniecības nozari. 2024.
<https://www.arei.lv/lv/projekti/2024/es-regulejuma-par-ilgtspējīgu-ieguldījumu-veicinasanu-ietekmes-izvertejums-uz>
 5. EBA. Guidelines on the management of environmental, social and governance (ESG) risks (EBA/GL/2025/01) compliance table. 31.10.2025.
<https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2025-05/3994f6ca-67f2-4555-afae-cf47f6adf55e/EBA%20GL%202025%2001%20-%20Guidelines%20on%20the%20management%20of%20environmental%2C%20social%20and%20governance%20%28ESG%29%20risks.xlsx>
 6. EBF Proposal for the phased in approach to the EBA ESG Risk Management Guidelines. 11.06.2025.
<https://www.ebf.eu/wp-content/uploads/2025/06/EBF-Proposal-for-the-phased-in-approach-to-the-EBA-ESG-Risk-Management-Guidelines-003.pdf>
 7. EBI. Pamatnostādnes par vides, sociālo un pārvaldības (VSP) risku pārvaldību (EBA/GL/2025/01). 08.01.2025.
https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2025-04/fb22982a-d69d-42cc-9d62-1023497ad58a/Guidelines%20on%20the%20management%20of%20ESG%20risks%20%28EBA%20GL%202025%2001%29_LV_COR.pdf
 8. EFRAG. Amended ESRS Exposure Drafts (ED). 2025.
<https://www.efrag.org/en/amended-esrs>
 9. EFRAG. Amended ESRS Exposure Draft – Basis for Conclusions. 2025.
https://www.efrag.org/sites/default/files/media/document/2025-09/Amended_ESRS_Exposure_Draft_July_2025_Basis_for_Conclusions-2.pdf
 10. EFRAG. Non-mandatory illustrative guidance – Draft amended ESRS. 2025.
https://www.efrag.org/sites/default/files/media/document/2025-09/Amended_ESRS_Exposure_Draft_July_2025_Basis_for_Conclusions-2.pdf
 11. EFRAG. Status Report on ESRS Simplification. 20.06.2025.
<https://www.efrag.org/sites/default/files/media/document/2025-06/Status%20report%20ESRS%20Simplification%2020%20June%202025.pdf>
 12. EFRAG. Voluntary standard for non-listed small- and medium-sized undertakings (VSME ED). Exposure draft. January 2024.
<https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/VSME%20ED%20January%202024.pdf>
 13. EFRAG. Voluntary Standard for Micro, Small and Medium-sized Enterprises (VSME). European Financial Reporting Advisory Group. December 2024.

- <https://www.efrag.org/en/projects/voluntary-reporting-standard-for-smes-vsme/concluded>
14. EFRAG, IFRS Foundation. ESRS–ISSB Standards Interoperability Guidance. 02.05.2024.
<https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/ESRS-ISSB%20Standards%20Interoperability%20Guidance.pdf>
 15. EIB. Discover the EIB Group Green Checker – Supporting Green Investments. 2025.
<https://www.eib.org/en/videos/discover-the-eib-group-green-checker-supporting-green-investments>
 16. EIB. Green Checker. 2025.
<https://greenchecker.eib-group.org/eib-green/green-investment/selection>
 17. EIB. EIB Group extends pioneering online tool to accelerate access to green finance globally. 2025.
<https://www.eib.org/en/press/all/2025-445-eib-group-extends-pioneering-online-tool-to-accelerate-access-to-green-finance-globally>
 18. EIB. EIB Group key priorities: Agriculture and bioeconomy. 2025.
<https://www.eib.org/en/videos/eib-group-key-priorities-agriculture-and-bioeconomy>
 19. EIB. What are the EIB Group's core strategic priorities? 2025.
<https://www.eib.org/en/about/priorities>
 20. EIF. Further information on the InvestEU Sustainability Guarantee. 2025.
https://www.eif.org/InvestEU/guarantee_products/index-sustainability
 21. EIF. Sustainability guarantee. Use Case Document Version 1.3. 2024.
https://www.eif.org/InvestEU/guarantee_products/sustainability-use-case-v1-3.pdf
 22. Eiropas Komisija. Komisija ierosina samazināt birokrātiju un vienkāršot uzņēmējdarbības vidi. 26.02.2025.
https://commission.europa.eu/news-and-media/news/commission-proposes-cut-red-tape-and-simplify-business-environment-2025-02-26_lv
 23. Eiropas Komisija. Komisijas paziņojums “Eiropas zaļais kurss”. COM(2019) 640 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640>
 24. Eiropas Komisija. Komisijas paziņojums “Rīcības plāns: ilgtspējīgas izaugsmes finansēšana”. COM(2018) 97 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0097>
 25. Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2020/1816.
 26. Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2020/1818.
 27. Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2021/2139.
 28. Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2021/2178.
 29. Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2022/1214.
 30. Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2022/1288
 31. Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2023/2485.
 32. Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2023/2486.
 33. Eiropas Komisijas Deleģētā regula (ES) 2023/2772.
 34. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/34/ES.
 35. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES.
 36. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/95/ES.

37. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2022/2464.
38. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1760.
39. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2025/794.
40. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1907/2006.
41. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1093/2010.
42. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013.
43. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/1011.
44. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/2088.
45. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852.
46. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/956.
47. Ernst & Young. EU Sustainability Developments Issue 10. August 2025.
<https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/technical/ifrs-technical-resources/documents/ey-gl-eu-sustainability-developments-v4-08-2025.pdf>
48. European Commission. Commission delegated regulation (EU) of 04.07.2025 amending Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2178 as regards the simplification of the content and presentation of information to be disclosed concerning environmentally sustainable activities and Commission Delegated Regulations (EU) 2021/2139 and (EU) 2023/2486 as regards simplification of certain technical screening criteria for determining whether economic activities cause no significant harm to environmental objectives. C(2025) 4568 final.
<https://webgate.ec.europa.eu/regdel/#/delegatedActs/2859>
49. European Commission. Commission delegated regulation (EU) of 11.7.2025 amending Delegated Regulation (EU) 2023/2772 as regards the postponement of the date of application of the disclosure requirements for certain undertakings. C(2025) 4812 final.
https://finance.ec.europa.eu/publications/commission-adopts-quick-fix-companies-already-conducting-corporate-sustainability-reporting_en
50. European Commission. Commission presents voluntary sustainability reporting standard to ease burden on SMEs. 30 July 2025.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_25_1843/IP_25_1843_EN.pdf
51. European Commission. Commission Recommendation (EU) 2025/1710 of 30 July 2025 on a voluntary sustainability reporting standard for small and medium-sized undertakings.
<https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2025/1710/oj/eng>
52. European Commission. Proposal for a Directive of The European Parliament and of The Council amending Directives 2006/43/EC, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 and (EU) 2024/1760 as regards certain corporate sustainability reporting and due diligence requirements. COM(2025) 81 final.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025PC0081>
53. Forbes.com. What Is An Omnibus? How The EU Could Reshape Sustainability Reporting. December, 2024.

- <https://www.forbes.com/sites/jonmcgowan/2024/12/10/what-is-an-omnibus-how-the-eu-could-reshape-sustainability-reporting/>
54. Grozījumi Ilgtspējas informācijas atklāšanas likumā. 02.10.2025.
55. Kredītu reģistra likums.
56. Latham&Watkins. EU Commission Suggests Potential Consolidation of ESG Reporting Frameworks in 2025. November, 2024.
<https://www.lw.com/en/insights/eu-commission-suggests-potential-consolidation-of-esg-reporting-frameworks-in-2025>
57. Latvijas Banka. 01.04.2018. noteikumi Nr.160 "Kredītu reģistra noteikumi".
58. Latvijas Banka. 16.12.2024. noteikumi Nr.384 "Grozījumi Latvijas Bankas 2018. gada 18. janvāra noteikumos Nr. 160 "Kredītu reģistra noteikumi"".
59. OECD. InvestEU Sustainability Guarantee Programme in the European Union. 2025.
https://www.oecd.org/en/publications/scaling-up-public-financial-and-non-financial-support-for-sme-sustainability_4b79ddf3-en/investeu-sustainability-guarantee-programme-in-the-european-union_c9b7fd1d-en
60. Parīzes nolīgums. 2015.
<https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1730>
61. Platform on Sustainable Finance. Streamlining sustainable finance for SMEs. March 2025.
https://finance.ec.europa.eu/publications/platform-sustainable-finance-report-streamlining-sustainable-finance-smes_en
62. SEB grupas Ilgtspējas pārskats 2024.
63. SEB. Sector Policy on Agriculture, Fishing, Aquaculture and Animal Welfare for the SEB Group. 24.04.2025.